

KADIN KAMU GÖREVLİLERİNİN AFETE MÜDAHALE VE AFETLE MÜCADELE SÜREÇLERİNDEKİ ROLÜNE İLİŞKİN NİTELİKSEL BİR ARAŞTIRMA

Araştırma Raporu / Haziran 2024

Memur-Sen
Kadınlar Komisyonu

**KADIN KAMU GÖREVLİLERİNİN
AFETE MÜDAHALE VE
AFETLE MÜCADELE
SÜREÇLERİNDEKİ ROLÜNE İLİŞKİN
NİTELİKSEL BİR ARAŞTIRMA**

Memur-Sen Adına Sahibi Genel Başkan

Ali YALÇIN

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Ramazan ÇAKIRCI

Proje Yöneticisi

Sıdika AYDIN

Yayın Kurulu

Mahmut Faruk DOĞAN

Levent USLU

Hüseyin ÖZTÜRK

Hacı Bayram TONBUL

Soner Can TUFANOĞLU

Hamza ÖKSÜZ

Ahmet GÖK

Yönetim Merkezi

Zübeyde Hanım Mahallesi Sebze Bahçeleri Caddesi

No:86 Altındağ - Ankara / TÜRKİYE

Tel: 0 312 230 48 98 - Faks: 0 312 230 39 89

Hazırlık

Memur-Sen Kadınlar Komisyonu

Yazarlar

Prof. Dr. Emrah AKBAŞ

Uğur KILINÇ

Araştırma Ekibi

Av. Hacer YILMAZ

Fatma ŞAHİNER

Sümeyye Ayyüce ŞAHİN DEMİR

Grafik Tasarım

Mustafa Fehmi ÖZDEMİR

ISBN: 978-605-72202-9-5

Baskı

GİRİŞİM AJANS OFSET MATBAACILIK BASIM YAYIN

DAĞITIM KIRTASIYE GIDA İNŞAAT EĞİTİM DANIŞMANLIK

REKLAM BİLİŞİM MAKİNA SAN. VE TİC. LTD. ŞİR.

Atıf için:

Akbaş, E. ve Kılınç, U. (2024). *Kadın kamu görevlilerinin afete müdahale ve afetle mücadele süreçlerindeki rolüne ilişkin niteliksel bir araştırma*. Memur-Sen Konfederasyonu.

Bu raporda yer alan tespit, bulgu, görüş ve öneriler yazarlara ait olup Memur-Sen'in resmi görüşünü yansıtmaz.

İÇİNDEKİLER

TAKDİM	7
ÖNSÖZ	9
YÖNETİCİ ÖZETİ	11
 BİRİNCİ BÖLÜM	
Giriş	16
 İKİNCİ BÖLÜM	
KAVRAMSAL ARKA PLAN VE KURAMSAL BAKIŞ	20
2.1. Afetleri Anlamak	21
2.2. Afetleri ve Etkilerini Tanımak	21
2.2.1. Depremler	22
2.2.2. Heyelanlar	23
2.2.3. Orman Yangınları	23
2.3. Afet Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar	24
2.4. Farklı Afet Türlerinde Kadın Deneyimleri	26
2.4.1. Doğal Afetler: Kasırgalar, Seller, Depremler	26
2.4.2. Çatışma Kaynaklı Afetler: Savaş ve Yerinden Edilme	27
2.4.3. Pandemi ve Sağlıkla İlgili Acil Durumlar	29
2.5. Afet Yönetimine Kadınlar Açısından Bakmak	30
2.5.1. Afetlerin Kadınlar Üzerindeki Etkileri	31
2.5.2. İncinebilirlik Olgusuna Kadınlar Açısından Yaklaşmak	32
2.5.3. Dirençli Bir Toplum İnşa Etmek: Kadınların Baş Etme Deneyimlerinden Yararlanmak	33
2.6. Afet Yönetiminde Değişim Fâilleri Olarak Kadınlar ve Kadın Liderliği	34
2.6.1. Afetlere Tepki Verme ve İyileşme Aşamalarında Kadın Katılımı	35
2.6.2. Afet Sonrası Yeniden İnşa Aşamasında Kadınları Güçlendirmek	36
2.7. Sürdürülebilir Politikalar için Kadın Temelli Yaklaşımlar	36

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ	40
3.1. Veri Toplama	41
3.2. Katılımcı Seçimi	41
3.3. Veri Analizi	43
3.4. Etik İlkeler	43
3.5. Bulguların Sunumu	43

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI	44
4.1. Afet Durumlarında Farklılaşan Kadın ve Erkek Tepkileri	46
4.1.1. Toplumun Kadınlık ve Erkekliğe Atfettiği Mâna	46
4.1.2. İletişim ve Duygusal Tepkiler	47
4.1.3. Düşünme Biçimleri	48
4.1.4. Risk Algısı ve Güvenlik	48
4.1.5. Yöneticilik	49
4.1.6. Toplumsal Destek ve Dayanışma	51
4.2. Afetlerde Kadınlara Özgü İhtiyaçlar	53
4.2.1. Özel Günlerdeki Hijyen İhtiyacı	53
4.2.2. Tuvalet ve Lavabo	54
4.2.3. Kıyafet ve Başörtüsü	54
4.2.4. İlaç	55
4.2.5. Bebek ve Çocuk Bakımı	55
4.3. Afetlerde Kadın Kamu Görevlilerinin Tepkileri ve Katkıları	56
4.3.1. Diğerkâmlık ve Şefkat	56
4.3.2. Kadın Olmak	57
4.3.3. Ümitvâr Olmak	58
4.3.4. Kamusal Sorumluluk Duygusu	59
4.3.5. Devletin Temsilcisi Olma Bilinci	59
4.3.6. Aile ve Çocuklar Tarafından Görülen Kabul ve Teşvik	60
4.3.7. Organizasyon ve Liderlik Becerileri	61
4.4. Afet Yönetiminde Kadın Kamu Görevlilerinin Rolü	63
4.4.1. Toplumda Kadına Dair Önyargıların Üstesinden Gelmek	63

4.4.2. Bölgenin Özelliklerini ve Ekip Üyelerini İyi Tanımak	64
4.4.3. Kadın Liderliği	64
4.4.4. Afet Yönetiminde Organizasyon Eksikliği	66
4.4.5. İyi Uygulama Örneklerinin Yaygınlaştırılması	67
4.4.6. Afet Yönetimi Hakkında Bilgilendirme ve Eğitim	68
4.5. Sivil Toplum Kuruluşlarına Düşen Görev	72
4.5.1. Acıyı Paylaşma	72
4.5.2. Kamunun Uygulamaları Konusunda Derhal İnisiyatif Alma	73
4.5.3. Kamu Uygulamalarına Eleştirel Katkı Sağlama ve Rehberlik Etme	74
4.5.4. Hizmetiçi Eğitimler Düzenleme	75
4.5.5. Kadın Üyelerin Geribildirimlerine Kıymet Verme	75

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER	76
-------------------------	----

ALTINCI BÖLÜM

KAYNAKLAR	94
-----------------	----

Takdim

Ali YALÇIN
Memur-Sen
Genel Başkanı

Ülkemiz geçtiğimiz sene, “asrın felaketi” diye anılan büyük depremlerle sarsıldı. Devletimizin güçlü ve müşfik elleri ile milletimizin yüce gönüllüğü ve diğerkâmlığı birleşti ve ortaya muazzam bir dayanışma ruhu çıktı. Bir yandan asrın felaketinin açtığı yaralar sarılırken, diğer yandan millet olma bilincini iliklerimize kadar hissettik.

Bu süreçte Memur-Sen ailesi olarak bizler de devletimiz ve milletimizle el ele, üstümüze düşeni yapmaya gayret ettik. İvedi bir şekilde başkanlar kurulumuzu toplayıp kriz yönetim masası oluşturduktan sonra ilk etapta Genç Memur-Sen bünyesinde kurulan 270 kişilik Memur-Sen Arama Kurtarma ekiplerimizi AFAD koordinatörlüğünde bölgeye intikal ettirdik. Depremde yıkımın yaşandığı şehirler dışında kalan 71 il temsilciliği aracılığıyla acil ihtiyaç malzemelerinin tedarik edilip ulaştırılacağı “Şimdi Dayanışma Vakti” yardım kampanyasını başlattık ve yaklaşık 160 TIR’dan oluşan aynî yardımları bölgeye ulaştırdık. Barınma ihtiyacının karşılanması için Konfederasyonumuz ve bağlı sendikalarımızın Ankara başta olmak üzere tüm konukevi ve sosyal tesislerini depremzedelerin kullanımına açtık. Depremzedelerin çadır ihtiyacının karşılanması için İHH aracılığıyla 550 çadırı bölgeye gönderdik. Kadınlar Komisyonumuzun, kadın depremzedelerin ihtiyaçlarını gidermek için başlattığı “Kadın Paketi” kampanyası ile onlarca TIR yardım malzemesini deprem bölgesine ulaştırdık.

Ülkemiz sadece geçen sene yaşadığımız türden deprem afeti tehdidi ile değil, aynı zamanda seller, orman yangınları gibi çeşitli afet tehditleriyle de karşı karşıyadır. Afetlerin kaçınılmaz olduğu bir coğrafyada yaşamanın gereği ise toplumun tüm kesimlerinin afet bilincine sahip olması, afet bilincinin bir kültür haline gelmesi ve afet yönetiminin tüm basamaklarının sağlıklı bir biçimde işletilmesidir. Biz, Konfederasyon olarak, bu hususta tecrübelerimizden dersler çıkarmayı ve ülkemizin afet yönetimine katkı vermeyi arzu ediyoruz.

Bizim söz konusu bu gayretimizin tezahürlerinden biri de bağlı sendikalarımıza üye kadın kamu görevlilerimizin sahadaki somut çalışmalarıdır. Kadın kamu görevlilerimiz bugüne değin tüm afetlerde kamusal sorumluluk duygusu ile gönüllü olmuş ve ellerinden gelen desteği sunmuşlardır. Kadın elinin değdiği diğer her şey gibi, afete müdahale ve afet sonrası iyileşme aşamalarında da

kadınlarımızın elinin toplumu nasıl iyileştirdiğine ve geliştirdiğine her zaman şahitlik ettik, ediyoruz.

Elinizdeki bu eser kadın kamu görevlilerimizin söz konusu çabalarının ve çalışmalarının etrafıca araştırılması ve kayıt altına alınması için gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada kadın kamu görevlilerimizin afetlerden nasıl etkilendiği ve afet yönetimine nasıl katkı sağlayabileceği hususları, kendi afet tecrübelerinden yola çıkılarak incelenmiştir. Kadın kamu görevlilerimizin görüşlerinin kapsamlı bir biçimde derlendiği bu çalışmanın tüm ilgililere yararlı olmasını ümit ediyorum.

Bu çalışmaya katılımcı olarak katkı veren tüm kadın kamu görevlilerimize, çalışmanın saha araştırması boyutunda yer alan mesai arkadaşlarımıza ve raporun hazırlanma sürecinde tüm emeği geçenlere içten teşekkür ediyorum. Bu vesileyle, asrın felaketinde hayatlarını kaybetmiş olan; içlerinde teşkilat mensuplarımız ile üyelerimizin de yer aldığı on binlerce insanımıza Cenâb-ı Hak'tan rahmet diliyor; hayatta olan afetzedelerimiz için ise afiyet ve huzur temenni ediyorum.

Önsöz

Sıdıka AYDIN
Memur-Sen
Kadınlar Komisyonu Başkanı

Afetler, insanlığın ve medeniyetin en büyük imtihanlarından biridir. Doğal felaketler, teknolojik kazalar, çatışmalar ve salgın hastalıklar gibi çeşitli sebeplerden kaynaklanan afetler, toplumları derinden etkileyerek hayatlarımızı alt üst edebilir. Bu zorlu zamanlarda, dayanıklılık, direnç ve iyileşme için ihtiyaç duyduğumuz en büyük güçlerden biri ise, kadınların gücü ve katılımıdır.

Bu çalışma, afetlerin yol açtığı yıkımın ötesine geçerek kadın kamu görevlilerinin afet yönetimindeki kritik rolünü vurgulamaktadır. Ne yazık ki kadınların, afet yönetimine katılımı ve ihtiyaçları genellikle göz ardı edilmektedir. Bu çalışma, bu yönüyle özgün bir değere sahiptir.

Bu çalışmada, kadın kamu görevlilerinin afete müdahale ve afetle mücadele süreçlerinin tamamına katılımını artırmak ve afetlerin kadınlar üzerindeki etkilerini anlamak için kapsamlı bir çaba ortaya konmuştur. Türkiye'nin farklı bölgelerinden afet deneyimi yaşamış 60 kadın kamu görevlisinin tecrübelerine dayanarak derinlemesine bir inceleme sunan bu çalışma, aynı zamanda, afet yönetiminde kadın liderliğinin önemini vurgulayarak politika yapıcılar, karar vericiler ve ilgili tüm paydaşlar için değerli bir kaynak olmayı amaçlamaktadır. Kadınların güçlendirilmesi ve katılımının teşvik edilmesi, daha dirençli ve adil toplumlar inşa etmek için kritik bir adımdır.

Bu çalışmanın hazırlanmasına katkı sağlayan herkesi kutluyorum. İnşallah, bu çalışma afet yönetiminin her aşamasında kadınlarımızın ve özellikle kadın kamu görevlilerimizin katkılarının daha görünür olmasına mütevazı da olsa bir katkı sunar. Bu vesileyle, 6 Şubat depremlerinde ebediyete irtihal eden tüm insanlarımıza Allah'tan rahmet, geride kalanlara sabır diliyorum.

Kadın Kamu Görevlilerinin Afete Müdahale ve
Afetle Mücadele Süreçlerindeki Rolüne İlişkin
Niteliksel Bir Araştırma

Yönetici Özeti

Yönetici Özeti

Afetler, dünya çapında büyük yıkımlara, can kayıplarına ve toplumsal sorunlara neden olabilen olaylardır. Bu sebeple, afet yönetimi giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Ancak, afetlerin kadınlar üzerindeki etkileri ve kadınların afet yönetimine katılımı genellikle ihmal edilmektedir. Bu rapor, afetlerin kadınlar ve özelde de kadın kamu görevlileri açısından önemini vurgulamak ve kadınların afet yönetimine aktif katılımını teşvik etmek amacıyla hazırlanmıştır.

Bu rapor, geçen yıl yaşadığımız 6 Şubat depremlerini ve yakın zamanda gerçekleşmiş diğer bazı afetleri yaşamış olan kadın kamu görevlilerinin afetlerle nasıl etkileşime girdiğini ve afet yönetimine nasıl katkı sağlayabileceğini incelemiştir. Kadınlar, afetlerle baş etme ve toplumun yeniden inşa sürecine katkı sağlama konusunda büyük bir potansiyele sahiptir. Kadınların bilgi, beceri ve deneyimlerinin afet yönetimi süreçlerine dâhil edilmesi, daha dirençli bir toplumun oluşturulmasına yardımcı olacaktır.

Bu araştırma, afet yönetimine kadınlar açısından bir bakış sunmayı amaçlayan nitel bir araştırmadır. Araştırma kapsamında, afet-

lerin kadınlar üzerindeki etkileri, kadınların baş etme deneyimleri, farklı afet türlerinde kadın deneyimleri ve afet yönetiminde kadınların rolü gibi konular kadın kamu görevlilerinin bakış açısıyla incelenmiştir.

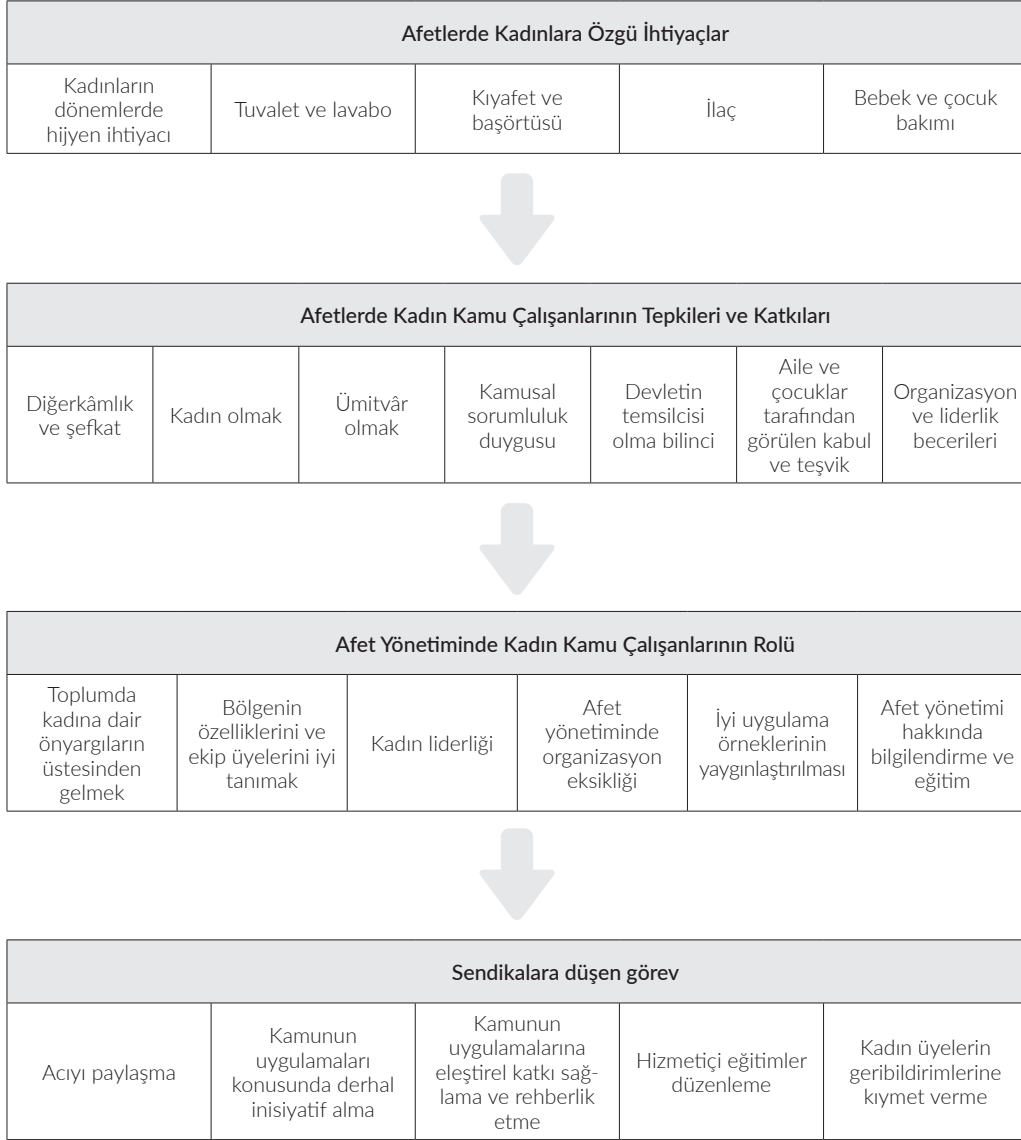
Veriler, yarı yapılandırılmış mülakatlar yoluyla toplanmıştır. Afetlerden etkilenmiş kadın kamu görevlileri derinlemesine görüşmeler yapmak için bu mülakatlar kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma evrenini Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde afet deneyimi yaşamış 60 kadın kamu görevlisi oluşturmaktadır. Araştırmada amaçlı örneklem tekniği kullanılmış; bu kapsamda Memur-Sen ağı ve imkânları ile örnekleme ulaşılmıştır.

Araştırma süreci boyunca etik ilkeler göz önünde bulundurulmuştur. Katılımcıların haklarının ve gizliliğinin korunması için gerekli önlemler alınmıştır. Öncelikle, katılımcılardan yazılı onam alınmıştır. Bu, katılımcıların araştırmaya istekli ve bilgilendirilmiş bir şekilde katılmayı kabul ettiklerini doğrulamak için yapılmıştır.

Araştırmanın bulguları aşağıdaki temalar ve alt temalar şeklinde sunulmuştur.

Afet Durumlarında Farklılaşan Tepkiler					
Toplumun kadınlık ve erkeklığe atfettiği mâna	İletişim ve duygusal tepkiler	Düşünme biçimleri	Risk Algısı ve Güvenlik	Yöneticilik	Toplumsal destek ve dayanışma

Afet yönetiminin tüm aşamalarında kadın katılımı teşvik edilmelidir. Kadınların afet hazırlık gruplarına katılmaları ve karar alma süreçlerinde yer almaları sağlanmalı, liderlik becerileri geliştirilmelidir.

Afet yönetimi, afet risklerinin belirlenmesi ve değerlendirilmesi süreçlerinin tamamı, cinsiyete duyarlı bir perspektifle hazırlanmalıdır. Bu plan ve araçlar, kadınların özel

ihtiyaçlarını ve güçlüklerini dikkate almalı ve afet öncesi hazırlıktan afet sonrası iyileşme sürecine kadar tüm aşamalarda kadınların katılımını sağlayacak şekilde tasarlanmalıdır. Kadın ve erkeğe mahsus veriler toplanmalı ve analiz edilmelidir. Bu veriler, kadınların afetlerden nasıl etkilendiğini anlamak ve politika yapım süreçlerinde kadın katılımını sağlamak için kullanılmalıdır. Afet durumlarında kadınların duygusal zekâlarını ve

iletişim becerilerini etkin bir şekilde kullanabilmeleri ve kriz durumlarında liderlik rolleri üstlenmeleri için özel eğitim programları düzenlenmeli; kadınların ince düşünme ve detayları dikkate alma yeteneklerinin toplumu güçlendirici bir etkiye sahip olduğu vurgulanarak bu duygusallığın bir güç olduğu algısı yaygınlaştırılmalıdır. Kadınların afet yönetiminde yönetici pozisyonlarına yükselmesini teşvik etmek için cinsiyete duyarlı liderlik eğitimleri düzenlenmelidir. Bu eğitimler, kadınların liderlik potansiyelini geliştirmeye odaklanmalı ve yönetici rollerinde daha fazla yer almalarını sağlayacak becerileri kazandırmalıdır. Afet durumlarında toplumsal dayanışmayı teşvik etmek için özel programlar ve etkinlikler düzenlenmelidir. Bu programlar, kadınların katılımını teşvik ederek toplum içindeki destek gruplarının ve dayanışma ağlarının güçlenmesini sağlayabilir. Kadınların karar alma mekanizmalarına katılmalarını ve afetlerle ilgili politika ve stratejilerin oluşturulmasında söz sahibi olmalarını sağlamak için özel inisiyatifler başlatılmalıdır. Bunun için mevcut normlar ve kurumsal yapılar gözden geçirilmeli; kadınların liderlik pozisyonlarına erişimini destekleyen ve kadın katılımını teşvik eden yeni kurumsal yapıların oluşturulması önemsenmelidir. Kadın liderlere mentorluk, eğitim, destek programları sağlanmalı; ayrıca kadınların liderlik pozisyonlarına yükselmeleri için fırsatlar eşit ve adil bir şekilde sunulmalıdır.

Afet yönetimi planlamalarında ve acil durum hazırlıklarında, kadınların hijyen başta olmak üzere özel ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalı; kadınlara özel hijyen ürünlerinin stoklanması, dağıtımı ve erişilebilirliğini sağlayacak politikalar belirlen-

melidir. Ayrıca afet durumlarında kadınların mahremiyetini koruyabilecekleri ve kendilerini güvende hissedebilecekleri tuvalet-lavabo gibi altyapıların sağlanması için de özel önlemler alınmalıdır.

Kadınların ihtiyaçları, erkeklere göre daha karmaşık olabileceğinden, dağıtılan kıyafetlerin kadınların mahremiyetini koruyabilecek şekilde seçilmesi ve dağıtılması önemlidir. Afet bölgelerinde kadınların ve çocukların sağlık ihtiyaçlarını karşılamak için ihtiyaca uygun/duyarlı sağlık hizmetleri sunulmalı; rutin sağlık kontrolleri ve acil ilaç tedariği gibi özel önlemler alınmalıdır. Buna ilaveten engelli ve yaşlı bakımı için özel bakım merkezleri kurulmalıdır. Bu merkezler; engelli bireylerin, çocukların ve yaşlıların özel ihtiyaçlarını karşılamak ve ailelere destek sağlamak üzere gereken uzman personeli ve ekipmanı içermelidir.

Kadın kamu görevlilerinin afet bölgelerindeki fedakâr ve şefkatli tutumları desteklenerek onlara yönelik özel destek programları oluşturulmalıdır. Bu programlar, kadınların afet bölgelerindeki görevlerini yerine getirirken karşılaşılabilecekleri zorlukları ele almalı, psikososyal destek sunmalı, ihtiyaç duydukları kaynaklara erişimlerini kolaylaştırmalı ve toplumsal değişim için mücadele etme konusundaki bilgi ve farkındalıklarını artırmalıdır.

Kadınların ümitlerini yeşertmelerini ve toplumda umut ve dayanışma duygularını güçlendirmelerini desteklemek için kadın odaklı destek programları oluşturulmalıdır. Bu programlar, kadınların afet sonrası iyileşme sürecinde aktif bir rol oynamalarını teşvik edecek ve onlara gereken destek ve kaynakları

sağlayacaktır. Kadın kamu görevlilerinin kamusal sorumluluk duygusunu beslemek suretiyle toplumsal hizmetlere olan katkılarını teşvik etmek için özel ödüllendirme ve tanıma programları oluşturulmalı; ayrıca ailelerin ve çocukların kadın kamu görevlilerinin mesleki kimliklerini desteklemesi ve takdir etmesi özendirilmelidir.

Kadın kamu görevlilerine yönelik afet sonrası hızlı hareket etmek, acil durum müdahale yeteneklerini geliştirmek ve toplumla ilişkilerini güçlendirmek için özel eğitimler ve simülasyonlar düzenlenmeli; etkin iletişim ve katılımcılık stratejileri geliştirilmelidir. Bu sayede, kadınların devletin temsilcisi olarak halkın ihtiyaçlarını karşılamadaki etkinlikleri artacak ve toplumun güvenliğini kazanmaları kolaylaşacaktır.

Afet yönetimi süreçlerinde görev alacak kadın kamu görevlilerine; afet öncesi hazırlık, kriz yönetimi, zarar azaltma, kurtarma operasyonları, toplumun yeniden yapılanması, etkili iletişim ve toplumla ilişkileri güçlendirme gibi konularda özel eğitimler ve simülasyonlar düzenlenmeli, pratik beceriler kazandırılmalıdır. Bu sayede, kadınların devletin temsilcisi olarak halkın ihtiyaçlarını karşılamadaki etkinlikleri artacak, teorik bilginin pratik uygulamaya dönüşmesi sağlanacak, afetlerin getirdiği stres ve travmayı yönetmeleri kolaylaştırılacak ve toplumun güvenliğini kazanmaları mümkün olacaktır.

Kadın kamu görevlilerine afet öncesi ve sonrası süreçlerde topluma destek olabilmeleri için gerekli farkındalık çalışmaları ve eğitimler yapılmalıdır.

Toplumda kadına dair olumsuz önyargıları azaltmak için eğitim ve farkındalık program-

ları düzenlenmelidir. Bu programlar, kadınların gücünü ve potansiyelini vurgulayarak toplumdaki kadın karşıtı stereotipleri ve önyargıları sorgulamaya yardımcı olur. Afet yönetimi ekipleri; bölgenin coğrafi, demografik ve sosyo-ekonomik özelliklerini detaylı bir şekilde analiz etmelidir. Bu analiz, bölgeye özgü riskleri ve afet potansiyelini belirlemek için temel bir rehber sağlar. Bu bilgiler, afet öncesi hazırlık planlarının oluşturulmasında ve afet sonrası müdahalenin koordinasyonunda kullanılabilir. Afet yönetimi ekipleri, güçlü ve zayıf yönlerini belirlemek ve iş bölümü yapmak için müdahalede bulunacak ekip üyelerinin uzmanlık alanlarını, deneyimlerini ve iletişim becerilerini değerlendirmeli; her bir üyenin sorumluluklarını net bir şekilde belirlemelidir. Her üyenin katkısını en iyi şekilde kullanmak, etkili bir müdahale için gereklidir. Aynı zamanda, ekip içi iletişim ve koordinasyonun güçlendirilmesi de önemlidir. Böylece herkesin, ne yaptığını bilmesi ve iş birliği içinde çalışması sağlanabilir.

Kadın kamu görevlilerinin başarı hikâyeleri ve liderlik örnekleri, medya kampanyaları ve iletişim stratejileri aracılığıyla televizyon, radyo, internet ve sosyal medya gibi farklı iletişim kanalları kullanılarak geniş kitlelere duyurulmalıdır.

Özellikle genç ve dijital medyaya erişimi yüksek kesimlere yönelik olarak hazırlanan içeriklerle, toplumu kriz zamanlarında bir araya getirmek ve dayanışmayı teşvik etmek noktasında kadınların liderlik potansiyelleri ve başarıları vurgulanmalıdır.

Sivil toplum kuruluşları afet mağduru kadınlara güvenli bir alan sağlayarak acılarını

ve zorluklarını paylaşmalı; kadınların duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarını anlayarak onlara moral ve destek verecek bir ortamın oluşturulmasına yardımcı olmalıdır.

Sivil toplum kuruluşları, kriz dönemlerinde kadınların karşılaştığı özel ihtiyaçları anlamak ve bu ihtiyaçlara uygun destek mekanizmalarını oluşturmak için çaba gösterebilirler. Bu destek, kadınların travmatik deneyimlerle başa çıkmalarını kolaylaştırır ve iyileşme sürecini hızlandırır. Sivil toplum kuruluşları, afet durumlarında olumsuz uygulamaları tespit etmek ve düzeltmek için hızlı bir şekilde harekete geçmelidir. Sivil toplum kuruluşları, afet durumlarında kadınların güvenliğini ve refahını sağlamak için gerekli önlemleri almalı ve bu konuda etkin bir savunuculuk yapmalıdır. Bu, kadınların duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarının karşılanması, çalışma koşullarının iyileştirilmesi, güvenli ve adil bir iş ortamının sağlanması demektir. Sivil toplum kuruluşları, afet durumlarında liderlik rolünü üstlenerek kamu politikalarının şekillendirilmesi ve iyileştirilmesinde daha etkin bir rol oynamalı; toplumun korunması için gerekli önlemlerin alınmasında öncü olmalıdır. Bu, afet öncesi hazırlık, kriz yönetimi ve afet sonrası toparlanma süreçlerinin etkili bir şekilde yönetilmesini içerir. Özellikle sendikaların, kadın çalışanların deneyimlerini ve ihtiyaçlarını dikkate alarak politika oluşturma sürecine katkıları teşvik edilmeli; böylece kamu politikalarının ve uygulamalarının daha kapsayıcı, adil ve eşitlikçi olması sağlanmalıdır.

Sivil toplum kuruluşları, kadınların seslerini duyurmasını sağlamak için fırsat eşitliği politikaları geliştirmelidir.

Sivil toplum kuruluşlarının, afet durumlarında kadınların çalışma koşullarının insani bir temelde düzenlenmesi ve iyileştirilmesi için politika yapıcılara eleştirel katkılar sunması önemlidir. Özellikle Covid-19 pandemisi gibi acil durumlarda sağlık çalışanlarının deneyimlerinden yola çıkarak, çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve psikososyal destek hizmetlerinin güçlendirilmesi için politika önerileri geliştirilmelidir.

Afetlere hazırlık için ilgili Bakanlık ve sivil toplum kuruluşlarının bir araya gelerek belli bir plan ve işbölümü dâhilinde koordineli çalışabilecekleri sosyal paydaşlıklar oluşturulmalıdır

Sivil toplum kuruluşları, hizmetiçi eğitim programlarını mobil hale getirerek, kadın çalışanlara erişim kolaylığı sağlanmasını ve katılımı teşvik edebilir. Çevrimiçi eğitim platformları ve dijital kaynaklar aracılığıyla kadın çalışanlara afet yönetimi konusunda sürekli eğitim imkânları sunulabilir. Sivil toplum kuruluşları, kadın üyelerinden gelen görüşleri ve geri bildirimleri almak için özel mekanizmalar oluşturabilir. Bu mekanizmalar, anketler, odak grupları, topluluk forumları veya kadın üye temsilcileri gibi yöntemler aracılığıyla gerçekleştirilebilir. Kadın üyelerin güçlenmesi ve özgüvenlerinin artırılması için oluşturulacak destek programları ile kadınların seslerini daha güçlü bir şekilde duyurabilmeleri sağlanabilir ve afet yönetiminde aktif olarak katılımları artırılabilir.

Kadın Kamu Görevlilerinin Afete Müdahale ve
Afetle Mücadele Süreçlerindeki Rolüne İlişkin
Niteliksel Bir Araştırma

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

Giriş

Afetler, dünya genelinde büyük yıkımlara, can kayıplarına ve toplumsal sorunlara yol açabilen olaylardır. Afetler; doğal olaylar, teknolojik kazalar, çatışmalar ve salgın hastalıklar gibi çeşitli faktörlerden kaynaklanabilir. Bu olaylar toplumlar üzerinde büyük etkiler bırakabilir ve özellikle dezavantajlı gruplar, kadınlar ve çocuklar gibi toplumun kırılgan kesimleri daha fazla zarar görebilir. Bu nedenle, afet yönetimi son yıllarda bilhassa önemli bir konu haline gelmiştir. Ancak, afetlerin kadınlar üzerindeki etkileri ve kadınların afet yönetimine katılımı genellikle göz ardı edilir. Bu rapor, afetlerin kadınlar açısından önemini vurgulamak ve kadınların afet yönetimine katılımını teşvik etmek amacıyla hazırlanmıştır.

Afet yönetimi, afetlerin önlenmesi, hazırlık, tepki ve iyileşme aşamalarını kapsayan bir dizi strateji ve uygulamayı içerir. Geleneksel olarak, afet yönetimi genellikle erkek merkezli bir yaklaşıma dayanmaktadır. Ancak, çağdaş yaklaşımlar kadınların katılımını ve ihtiyaçlarını dikkate almayı hedeflemektedir.

Afetler, kadınlar üzerinde farklı etkiler yaratabilir. Ekonomik güçsüzlük, kadına yönelik şiddet, sağlık sorunları ve toplumsal rollerdeki değişiklikler gibi konular kadınları daha fazla etkileyebilir. Kadınlar genellikle toplumun en kırılgan kesimlerinden birini oluşturur. Ekonomik güçsüzlük, erişim sorunları ve sosyal normlar, kadınları afetlerin etkilerine karşı daha savunmasız hale getirebilir.

Kadınlar, afetlerle baş etme ve toplumun yeniden inşa sürecine katkı sağlama konusunda büyük potansiyele sahiptir. Kadınların bilgi, beceri ve deneyimlerinin afet yönetimi süreçlerine dâhil edilmesi, daha dirençli bir toplumun inşasına yardımcı olacaktır.

Bu çalışmada, kadın kamu görevlilerinin afetlerden nasıl etkilendiği ve afet yönetimine nasıl katkı sağlayabileceği hususları, kendi afet tecrübelerinden yola çıkılarak incelenmiştir. Ayrıca farklı afet türlerinde kadın kamu görevlilerinin deneyimlerine odaklanmak suretiyle kadınların afetlere tepki verme, iyileşme ve yeniden inşa süreçlerinde nasıl güçlendirilebileceği meselesi de tartışmaya açılmıştır.

Niteliksel bir araştırma yönteminin uygulandığı bu çalışmada, araştırmanın çalışma evrenini Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde afet deneyimi yaşamış 60 kadın kamu görevlisi oluşturmaktadır. Her bir kadın kamu görevlisinin bu çalışmaya verdiği katkı paha biçilmezdir ve her bir kadın kamu görevlisinin kamusal sorumluluk duygusu takdire şayandır. Yapılan saha çalışmasının ardından ulaşılan bulgular aşağıdaki temalarla tartışılmıştır.

- Afet Durumlarında Farklılaşan Kadın ve Erkek Tepkileri
- Afetlerde Kadınlara Özgü İhtiyaçlar
- Afetlerde Kadın Kamu Görevlilerinin Tepkileri ve Katkıları
- Afet Yönetiminde Kadın Kamu Görevlilerinin Rolü

- Sivil Toplum Kuruluşlarına Düşen Görev

Kadınların afetlerle baş etme deneyimlerinden yararlanarak daha dirençli bir toplum inşa etmek için kadınları daha fazla içeren yaklaşımların benimsenmesi ve kadınların aktif katılımının teşvik edilmesi gerekmektedir. Afet yönetimin tüm aşamalarında kadın

liderliğine duyulan ihtiyaç açıkça görülmektedir. Bu çalışmada söz konusu bu ihtiyacın altı çizilmiş ve kadın liderliğine dair öneriler getirilmiştir.

Bu rapor, afet yönetimi alanında politika yapıcılar, karar vericiler ve ilgili tüm paydaşlar için önemli bir kaynak olmayı amaçlamaktadır.

Kadın Kamu Görevlilerinin Afete Müdahale ve
Afetle Mücadele Süreçlerindeki Rolüne İlişkin
Niteliksel Bir Araştırma

İKİNCİ BÖLÜM

Kavramsal Arka Plan ve
Kurumsal Bakış

2. Kavramsal Arka Plan ve Kurumsal Bakış

2.1. Afetleri Anlamak

Sözlük anlamına bakıldığında “çeşitli doğa olaylarının sebep olduğu yıkım” (TDK, 2023) olarak tanımlanan afet, insanların yaşamını veya çevreyi aniden olumsuz yönde etkileyecek tabiat veya insan kaynaklı olaylar olarak ifade edilebilir (Varol & Gültekin, 2016, s. 1432). Dünya tarihine bakıldığında afetlerin insanlık tarihinden bile eski olduğu bilinmektedir. İnsanlar dünyada var olduğu günden bu yana depremler, kasırgalar, volkanik patlamalar, heyelanlar gibi birçok afeti tecrübe etmiş ve kimi zaman insan ırkı bu afetler karşısında yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Bu afetlerin bir kısmı sayısız hayvan ırkının dünya üzerinde yok olmasına neden olmuştur. Afeti anlamak için bu olgunun dünya tarihiyle özdeş olduğunu ve geçmişten günümüze insanların afetlere karşı yaşam alanlarını defalarca yeniden konumlandırmak zorunda kaldıkları bilgisini hatırlamakta yarar vardır (Ersoy, 2017).

Afetler beraberinde can kaybı, yaralanma, ev kaybı ve ekonomik kayıplar gibi birtakım ağır sonuçlar doğurabilmektedir. Ayrıca yaşanan afetler toplumsal yaşam içerisinde düzenli olarak alınan temel hizmetleri ke-sintiye uğratabilmektedir. Tüm bunlarla beraber afetlerde yaşanan felaketler insanların fiziksel sağlıklarını tahrip edebildiği gibi psikolojik sağlıklarına da zarar verebilmektedir. Toplumsal yaşamı doğrudan tehdit eden afetlerin meydana getirdiği tahribatın

çok yönlülüğü düşünüldüğünde afet olgusuna multidisipliner yaklaşılması oldukça önem arz etmektedir. Nitekim yaşanması muhtemel olan afetlere ilişkin ön kestirimlerde bulunurken de farklı disiplinlerin afet olgusuna ilişkin ortaya koyduğu verilere ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca afetlerin muhtevası gereği ulus aşırı tehlikeler üretmesi, küresel çapta ülkeler arasında işbirliğini ve alınacak önlemleri de zorunlu kılmaktadır.

Yaşanan afetlere ilişkin çalışmalarda tehlike-afet perspektifi olarak adlandırılan depremler, volkanik patlamalar, kasırgalar gibi tabiat olaylarına yönelik vurguları merkeze alan çalışmalar yapılmış olsa da son dönemde artık afetlerin sosyal yönlerini de merkeze alan perspektiflerle yapılmış çalışmalar da literatürde yer almaktadır. Bu yaklaşıma göre afetler sadece yıkımlara neden olan tabiat olayları değil aynı zamanda sosyal birer olgudur. Bu sosyal olgular toplumsal koşullardan beslenmekle birlikte ortaya koyduğu sonuçlar itibarıyla toplumsal şartları da etkileyebilmektedir. Dolayısıyla afet her ne kadar bir tabiat olayı olsa da sonuçları itibarıyla sosyal olgularla ilişkilendirilmek durumundadır (Yerlikaya-Şaşmaz, 2022).

2.2. Afetleri ve Etkilerini Tanımak

Afet kavramına ve afetle ilişkilendirilen olgulara ilişkin farklı yaklaşımlar olmakla be-

raber afetler en temelde doğal afetler ve doğal olmayan afetler olmak üzere ikiye ayrılabilir. Depremler, seller, çığlar, fırtınalar ve tsunamiler gibi yaşanan tabiat olayları doğal afetler olarak tanımlanmaktadır. İnsan yapımı nükleer reaktörlerde yaşanan patlamalar, barajların yanlış yerlere kurulması sonrası yaşanan felaketler ve insan hatalarından kaynaklanan yangınlar ise doğal olmayan afetler başlığı altında değerlendirilmektedir (Ertürkmen, 2006, s. 9-18). Çağın koşulları düşünüldüğünde terörizmden kaynaklanan veya kitlesel olarak sağlığı tehdit eden risklerden kaynaklanan afetlerden de bahsedilebilir. Yaşanan afetler beraberinde birbirinden farklı etkiler oluşturan felaketleri de getirmektedir. Afetin türüne göre gıda yetersizliği, barınma problemi, salgın hastalık tehlikesi, kitlesel göç hareketleri gibi toplumsal hayatı önemli ölçüde etkileyecek ve dönüştürecek birtakım olgular ortaya çıkabilmektedir. Kimi afetler toplumsal hayatı olumsuz yönde etkilemekle beraber kitlesel ölümlere de yol açabilmektedir. Tüm bu faktörler toplumların can ve mal kaybını en aza indirebilmek için afetlere karşı hazırlıklı ve tetikte olması gerektiğini göstermektedir (Çobanoğlu, 2001, s. 16).

1990'lardan sonra yaşanan afetlere ilişkin istatistikler incelendiğinde iklim değişikliğinin de neden olduğu etkilerden dolayı afet sayısından bir artış olduğu düşünülmektedir. Ülkelerin kendi coğrafi koşullarından hareketle farklı afet türleriyle karşı karşıya kaldığı bilirse de istatistikler doğa kaynaklı afetlerin teknoloji kaynaklı afetlere göre daha sık tekrar ettiğini göstermektedir. Bunlarla birlikte Türkiye diğer ülkelerle kıyaslandığında sıklık bakımından çok

sayıda afet tecrübe etmiş ülkeler arasında yerini almaktadır (Usta, 2023, s. 179-181). Türkiye özelinde afetler meselesi değerlendirildiğinde sırasıyla en çok depremlerin, heyelanların, su baskınlarının, kaya düşmelerinin, çığların ve beraberinde diğer afetlerin insanların yaşamlarına zarar verdiği bilinmektedir. Yerleşim yerlerine verdiği zarar açısından değerlendirildiğinde heyelanlar daha tahrip edici sonuçlara yol açarken insan yaşamına verdiği zarar açısından değerlendirildiğinde depremlerin daha yıkıcı etkiler bıraktığı söylenebilir (Altun, 2018, s. 4-6). Doğal afetlerin Türkiye'deki etkilerini anlamak için insan yaşamına en çok zarar veren afetlere kısaca bakmakta fayda vardır.

2.2.1. Depremler

Türkiye bulunduğu coğrafi konum itibarıyla deprem kuşağında yer alan ve depremlerin meydana getirdiği tahribatlarla sıkça karşı karşıya kalan bir ülkedir. Konuya jeolojik ve tarihsel açıdan bakıldığında Anadolu Yarımadası'nın jeolojik olarak üçüncü ve dördüncü zamanda oluşması; yani genç oluşumlu olması farklı fay hatlarının oluşmasına neden olmakta ve yüzyıllardır bu bölgede yaşayan toplumları deprem riskiyle defalarca karşı karşıya bırakmaktadır (Nişancı & Yıldırım, 2023). Dolayısıyla ülkemizde doğal afet denildiğinde akla en sık gelen olgu depremler olmaktadır.

Cumhuriyet dönemine bakıldığında 1924'te gerçekleşen Erzurum depremi, 1939'da gerçekleşen Erzincan Depremi gibi felaketler, verdiği zararlar dolayısıyla zi-

hinlere kazınsa da 1999 Marmara depremi sebep olduğu sonuçlar itibarıyla büyük bir kırılma noktası olmuştur. Yaklaşık 17.000 insanın hayatını kaybettiği, sayısız insanın kayıp olarak kayıtlara geçirildiği, on binlerce binanın hasar gördüğü veya yıkıldığı bu depremin Türkiye'ye birçok açıdan ağır maliyetleri olmuştur. 2000'li yıllara gelindiğinde 2011'de yaşanan Van Depremi her ne kadar Türkiye'nin deprem riski ile karşı karşıya olduğunu hatırlatsa da 2023 yılının Şubat ayında yaklaşık on bir ili etki alanına alarak kendisini gösteren depremler silsilesi, bu afetin ciddi anlamda can ve mal kaybına yol açacağını göstermiştir.

2.2.2. Heyelanlar

Heyelanlar toprak ya da kaya tabakalarının bulunduğu yerden kayarak veya yuvarlanarak oluşturduğu bir hareketlilik olarak tanımlanabilir. Heyelanlar kimi zaman kütle hareketlerine bağlı doğal sebeplerle ortaya çıkabilirken kimi zaman da insanların yamaç dengelerini bozmasına mukabil oluşabilecek sebeplerle ortaya çıkmaktadır. Heyelanlar meydana geldiği kuvvetle koşut ölçüde can ve mal kaybına yol açabilmektedir. İnsanların yaşamlarını sonlandırabilen, evlerini yıkabilen, altyapıyı tahrip edebilen heyelanların bir diğer önemli etkisi de ekolojide görülmektedir. Heyelanın bulunduğu yerde tarım arazilerinde büyük ölçüde hasarlar oluşmakta, toprakların karışma durumundan dolayı bitki ve toprak arasındaki ilişki de hasar görmektedir. Bu tür afetlerin alt yapıda ve üst yapıda meydana getirdiği tahribatın genişliği düşünüldüğünde sebep olduğu ekonomik zararı belirlemenin de

oldukça güç olduğu söylenebilir (Öztürk, 2022, s. 35-37).

Heyelan afeti Türkiye'de en sık gerçekleşen afetler arasında başı çekmektedir. Özşahin'in (2013) 1970 ve 2012 yılları arasında Türkiye'deki doğal afetlerin sıklığını incelediği çalışmasına baktığımızda, ülkemizde 988 heyelan vakasının kayda geçtiği görülmektedir. Afetlerin illere göre frekans yoğunluğuna bakıldığında Erzurum'un 58 heyelanla ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Bu ili 53 heyelanla Rize, 52 heyelanla Trabzon ve 50 heyelanla Kastamonu illeri takip etmektedir. Bursa, Eskişehir, Kırklareli'nin de içinde yer aldığı on farklı ilde bu yıllar arasında hiç heyelan afeti kayda geçmediği görülmektedir.

2.2.3. Orman Yangınları

20. yüzyılda dünya nüfusunun katlanarak artmasıyla beraber dünya genelinde ağaç kesimleri, açmacılık ve orman yangınları gibi olgular üzerinden ormanlar üzerindeki tahribat da artmıştır. 20. Yüzyılın ikinci yarısında dünya genelinde var olan ormanların yarısının farklı nedenlerle tahrip olduğu düşünülmektedir. İçinde bulunduğumuz çağda iklimsel değişikliklerin orman yangınlarını önemli ölçüde tetiklediği görülmektedir. İnsanların yaşamlarını ve mallarını tehlikeye atan yangınlar bir diğer boyutuyla da canlıların ekolojik yaşamlarına zarar vermektedir. Dünya genelindeki orman yangını vakalarına bakıldığında Kanada, Avusturalya ve Amerika Birleşik Devletleri gibi ülkelerin öne çıktığı görülmektedir (Ertuğrul, 2005, s. 43-46).

Türkiye'deki orman yangınlarının meydana gelme nedenleri incelendiğinde önemli bir kısmının sebebinin belirlenemediği görülmekle beraber ihmal ve dikkatsizlik, yıldırım düşmesi, kasıtlı olarak alanı yakma ve kaza gibi etkenlerin yangınların oluşmasında öne çıktığı söylenebilir (Avcı & Korkmaz, 2021, s. 230-234). 1970 ve 2012 yılları arasındaki afetlere bakıldığında Türkiye'de en sık kayda geçmiş afetin orman yangınları olduğu görülmektedir. Bu yıllar arasında kayda geçmiş toplam 5434 afetin 1978'i orman yangını olarak kayda geçmiştir. Türkiye'de orman yangınları daha çok Ege ve Akdeniz bölgesindeki kıyı illerinde gerçekleşmektedir. Bu zaman diliminde en çok yangın sırasıyla 269 yangınla Antalya'da, 244 yangınla İzmir'de, 244 yangınla Muğla'da kayıtlara geçmiştir (Özşahin, 2013).

Antalya'nın Manavgat ilçesinde 2021 yılının da çıkan orman yangınları Türkiye'nin yaşadığı en büyük orman yangını olarak tespit edilmiştir. Can kayıplarına da neden olan bu yangında 60 bin hektar ormanlık alanın za-

rar gördüğü kayıtlara geçmiştir (TRT Haber, 2023). Akdeniz ülkeleriyle kıyaslandığında bu yangınların 2021 yılı özelinde Akdeniz'de yer alan ülkeler içerisinde en geniş etki alanına sahip olan yangın olduğu da tespit edilmiştir. Uydu verileri kullanılarak yapılan bilimsel çalışmalarda bu yangınların çok hızlı bir şekilde ilerlediği görülmüştür. Bu yangınlardan en çok etkilenen iller ise Antalya ve Muğla olmuştur (Tuna-Uygun, İşsever, & Elbir, 2023).

2.3. Afet Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar

Afetler çağlar boyunca insanlığın yaşamını değiştiren ve dönüştüren önemli etkenler olmuştur. İnsanlar yaşam alanlarını karşı karşıya kaldıkları bu felaketlere göre yeniden dizayn etmek zorunda kalmıştır. Modern dönemde bilimsel ve teknik bilgi ve olanakların artması ile birlikte afetlere karşı yaklaşımlar da gelişmiş ve değişmiştir. Afet yönetimi kavramı afetlerle ilişkili olarak elde

edilmiş tecrübelerden hareketle onların etkisini azaltmaya yönelik hazırlıklar ve planlamalar yapma, afet sonrası yaşanan yıkıcı etkileri en aza indirmeye yönelik süreçleri planlamaya dair her türlü araştırma, planlama ve uygulama olarak tanımlanabilir (Erkal & Değerliyurt, 2009, s. 151).

Afete yönelik klasik yaklaşımlar ile çağdaş yaklaşımlar arasında birtakım temel farklılıkların olduğu söylenebilir. En temelde meseleyi özetleyecek olursak klasik yaklaşımlar daha çok afetler yaşandıktan sonraki sürecin yönetilmesine odaklanırken çağdaş yaklaşımlar afetler yaşanmadan önce alınacak önlemleri de afet sonrasındaki iyileştirici süreçlerle eşdeğer önem atfetmektedir. Afet yönetimindeki klasik yaklaşım, afetler gerçekleştikten sonra merkezi yönetimden gelecek tek yönlü bir müdahale ve farklı sektörlerin kendi sorumluluk alanlarına yönelik çalışmaları olarak nitelendirilebilir. Çağdaş afet yönetimindeki yaklaşımlar ise klasik yaklaşımdan farklı olarak merkezi yönetimlerle beraber yerel yönetimleri ve farklı sivil toplum kuruluşlarını da işin içine katarak afet öncesi süreçte proaktif rol oynamayı merkeze alan ve çok paydaşlı bir anlayışı kabul eden yeni bir modeli benimsemektedir.

Afetler ilk bakışta eşitlikçi görünmektedir zira herkesi aynı anda ve aynı biçimde vurduğu/etkilediği varsayılır fakat gerçekte afetler toplumsal eşitsizlikleri yeniden üretmesi ve derinleştirilmesi bir yana ortaya çıktığı ilk anda da eşitlikçi değildir. Herkes ve her toplumsal sınıf/kesim afetlerden farklı biçimlerde ve farklı düzeylerde etkilenir. Yoksullar ve düşük sosyo-ekonomik statüye sahip nüfus grupları afetlerden daha fazla

etkilenmektedir. Bu nedenle afet ve sosyal politika ilişkisinin çalışılmaya ihtiyacı vardır (Akbaş, 2020).

Afetlerin insanlar üzerindeki etkilerinin dört aşamada gerçekleştiği ileri sürülmektedir. Buna göre (Fahrudin ve diğ., 2000, akt. Loh ve Lian, 2019);

- Aşağı yukarı bir hafta süren kahramanlık aşamasında insanlar insanüstü bir çabayla hayat kurtarmaya ve kayıpları en aza indirmeye gayret gösterirler.
- İki hafta ila iki ay arasında sürebilecek olan balayı aşamasında yoğun kurtarma ve yardımlaşma ikliminde genel olarak toplumun ve hayatta kalanların umudu pekişir ve fakat iyimserlik havası uzun ömürlü olmayacaktır.
- Birkaç hafta ila bir iki yıl arasında sürebilen ve ikinci afet de denilen sukutuhayal aşamasında insanlar bürokrasiden yorgun düşer ve geciken iyileşmeden kaynaklı olarak bezginlik yaşamaya başlar. Bundan sonra kendi başlarına kaldıkları gerçeğiyle yüzleşirler.
- Yıllar sürebilecek yeniden inşa aşamasında tedrici olarak normal işleyişe dönüşecektir.

Şu hâlde kahramanlık, balayı, sukutuhayal ve yeniden inşa aşamalarının her birinde birey, grup ve toplum düzeylerinde hem önleyici hem de rehabilite edici sosyal politika tedbirlerini güçlendirme odaklı bir biçimde tasarlamak ve afet yönetiminin aslî unsuru haline getirmek gerekmektedir (Akbaş, 2020).

Vakis (2006) iyi bir sosyal koruma sistemi-

nin herhangi bir risk yönetimi stratejisinin mütemmim cüzü olduğunu ileri sürmektedir. Bu bağlamda, beklenmeyen doğal afetler ortaya çıktığında adapte edilebilen ve hükümet, hükümet dışı ve özel sektör paydaşlarının çabalarını koordine edebilen afet öncesinde mevcut bulunan bir sosyal koruma sistemi diğer acil durum tepki mekanizmalarını tamamlayıcı olabilir ve bu mekanizmalarla senkronize edilebilir. Böylesi bir sistem; politika yapıcılarının belirli nüfus gruplarının maruz kaldığı riskleri kolaylıkla saptayabilmesine izin veren ve acil durum yönetim stratejisinin bir parçası olarak işlev görebilen bir analiz ve bilişim sistemi üzerine bina olmalıdır (Akbaş, 2020).

2.4. Farklı Afet Türlerinde Kadın Deneyimleri

Bu bölümde ilk olarak doğal afetler olarak nitelendirebileceğimiz kasırga, sel, deprem durumlarında afet tecrübelerine değinilecektir. Daha sonra literatürde çatışma kaynaklı afetler olarak geçen savaş ve yerinden edilme durumlarına ve son olarak pandemi ve acil sağlıkla ilgili durumları kapsayan afetlerde kadınların yaşadıkları zorluklara bakılacaktır.

2.4.1. Doğal Afetler: Kasırgalar, Seller, Depremler

Kasırgalar meydana geldiği bölgelerde köklü tahribata yol açan ve negatif etkileri kısa sürede giderilemeyen afetlerdendir. Yerleşim yerlerine, tarım arazilerine ciddi hasarlar veren bu afete ilişkin yapılan çalışmalara

bakıldığında kasırgalar sonrası dönemde cinsiyet kategorisi üzerinden ele alındığında kadınların birçok riske açık hale geldiği anlaşılmaktadır. Örneğin ABD’de meydana gelen Katrina Kasırgası sonrası New Orleans’ta kadınların barınma konusunda daha fazla sorun yaşadığı ve bu sebepten dolayı cinsel istismar tehlikeleriyle daha fazla yüze geldiği gözlemlenmiştir (Institute-forWomen’sPolicyResearch, 2020; Luetke, Judge, Kianersi, Jules, & Rosenberg, 2020). Toplumsal olarak çocuklara ve yaşlılara bakım hizmetlerinin kadınların sorumluluğu olarak görülmesi de kasırga durumlarındaki tahliyelerde kadınların daha fazla zaman kaybetmesini ve dolayısıyla tehlikelerle daha fazla baş etmek zorunda kalmasına neden olmaktadır (Chowdhury, ve diğerleri, 2022). Buna ilaveten afet sürecinde bakım sorumluluklarının doğrudan kadınlara ve kız çocukları kalması da afet sonrasında kadınların sorumluluk alanlarının daha fazla olduğunun göstergesidir (CDP, 2024). Afet sonrası yaşlı, engelli ve çocuk bakım sorumlulukları afet içerisinde yaşanan zorlu deneyim sonrası da kadınların sorumluluğu olarak devam etmektedir (CDP, 2024). Dahası özellikle hamilelik sürecinde olan ya da doğum sırasında afet sonrasında yaşanan deneyimler kadınlar için bu anlamda daha da zor olabilmektedir (CDP, 2024).

Tsunamilerin ve sellerin meydana geldiği doğal afet vakalarına bakıldığında kadınların yaşamda kalma olanaklarının birtakım temel becerilerde daha zayıf olmalarından dolayı erkeklere nispeten daha düşük olduğu gözlemlenmiştir. Örneğin bu tip doğal afetlerden kurtulmak için tabiat koşulları içerisinde ağaca veya yüksek yerlere tırmanmak

gerekmektedir. Kadınların dezavantajlı bir mevkide konumlandığı toplumlarda kız çocukların erkek çocuklara göre daha çok baskılanması ve hareket alanlarının kısıtlanması böylesi bedensel temel becerilerinin gelişmesinde kız çocuklarını veya kadınları daha dezavantajlı bir noktada konumlandırmaktadır (Asian Development Bank, 2014). 2004 yılında yaşanan Hint Okyanusu tsunamisi üzerinden düşünecek olursak Pasifik Asya'da yer alan ülkelerdeki kadınlara yüklenen anlamın farklılaşması durumunun ölüm oranlarını kız çocuklarının ve kadınların aleyhinde daha da yükselttiği fark edilmiştir. Kadınların toplum içerisindeki mevkilerinden kaynaklı olarak ağaçlara tırmanma ve yüzme gibi pratiklerin erkek çocuklara daha fazla öğretilirken kız çocuklara daha az öğretilmesi olgusunun afet anında yaşamda kalma mücadelesini de etkilediği söylenebilir (Vidili, 2018).

Deprem getirdiği felaketle birlikte sonrasında yaşanan süreçlere bakıldığında da kadınların birçok risk faktörüyle karşı karşıya kaldığı görülmektedir. Kız çocuklarının ve kadınların depremlerin olumsuz faktörlerinden erkeklere göre daha çok etkilendiği bilinmektedir. Özellikle sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel olarak kadınların dezavantajlı olduğu toplumlarda, depremler sonrasında yoksulluk olgusu daha da derinleşmekte ve kadınlar bu olgudan payını erkeklere göre daha fazla almaktadır. Yine kadınların deprem sonrasında cinsel istismar karşısında daha fazla risk altında olduğu da görülmektedir. 2012 yılında İran'da meydana gelen depreme ilişkin analizlere bakıldığında bu afette ölenlerin yüzde yetmişinin kadın olduğu raporlanmıştır. Ayrıca bu deprem son-

rasında kız çocuklarının bir kısmının çeşitli sebeplerden dolayı eğitim olanaklarından uzaklaştırıldığı, kadınların iş bulma imkânlarının daraldığı, kadınların erken yaşlarda ve zorla evlendirildiği durumların arttığı bulgularına ulaşılmıştır (Sohrabizadeh, ve diğerleri, 2017).

2.4.2. Çatışma Kaynaklı Afetler: Savaş ve Yerinden Edilme

Terör eylemlerini, ihtilalleri ve savaşları kapsayan çatışma kaynaklı felaketler insanların yaşamlarını kökten değiştirmektedir. Sosyal afet olarak da nitelendirebileceğimiz çatışmaların insanların can ve mal güvenliğini tehdit etmekle beraber onların zorunlu göç etmesine de neden olduğu söylenebilir. Birreysel çabalarla durdurulması imkânsız olan çatışmalardan etkilenen birçok insan kendi yaşadığı ülkede ya çeşitli sorunlarla yaşamak ya da yaşadığı ülkeyi terk etmek zorunda kalmaktadır. Hatta bu çerçevede insanların yaşamlarını kurtarmak için başvurdukları göç olgusunun kendisi bile büyük bir sosyal afete dönüşebilmektedir (İnce, 2019).

(Kaynak: Sayftı, 2019)

Çatışma kaynaklı afetlerde kadınların karşılaştığı en acı tecrübelerden birisi de cinsel şiddet vakalarıdır. Cinsel şiddete uğrayan kadınlar hem fizyolojik hem de psikolojik olarak onarılması çok zor zararlar görmektedirler. Bu saldırılar kimi zaman yerinden edildikleri ülkede yaşanırken kimi zaman da göç sürecinde geçilen ülke ve sonrasında gidilen ülkede yaşanmaktadır. Göçmen kadınların cinsel istismara uğramalarıyla ilgili çalışmalar yaşanan vakaların sıklığını ve faillerin kimler olduğunu ele alsa da bu tacizin oluşmasına zemin hazırlayan bağlamsal mekanizmalar üzerinde gerektiği kadar durmamaktadır. Bu bağlamda kadınları cinsel saldırılar karşısında korumak adına yasal haklarının iyileştirilmesi gerekmektedir (Pekasıl, 2022). Ayrıca aileden bağımsız bir şekilde tek başına yaşamını sürdüren göçmen kadınların cinsel saldırılar karşısında daha savunmasız kaldığı bilinmektedir. Bu kadınlar kimi zaman böylesi olaylara karşı kendisini koruyabilmek adına evliliği, bir

güvenliği sağlama stratejisi olarak görmektedirler. Bununla birlikte 18 yaşının altındaki kız çocuklarının evliliklerinde de benzer gerekçelerle artış yaşandığı bilinmektedir (Harunoğulları, 2021).

Bir sosyal afet biçimi olan çatışma kaynaklı yerinden edilme süreci sonrasında kadınlar çatışma öncesi yaşadıkları toplumsal eşitsizliklerin dezavantajlarını bu süreçten sonra daha yoğun hissedebilmektedir. Örneğin bazı toplumlarda kadınların çalışması bir 'ayıp' olarak nitelendirildiği için sosyal felaketlerden sonra kadınlar tek başlarına geçimlerini sürdürme konusunda zorluklar yaşamaktadırlar. Hele ki bakmakla yükümlü oldukları çocukları ve aile bireyleri de varsa bu kriz daha da derinleşmektedir. Çatışmalar sonrası süreçte ekonomik gelir elde etmek ciddi anlamda zorlaşırken kadınların toplumsal konumlarından kaynaklı olarak çalışma olanaklarından uzak tutulmaları onların yaşadıkları problemleri arttırmaktadır.

Bu yüzden özellikle kadınların toplumsal olarak dezavantajlı oldukları toplumlarda kadınlara yönelik yapılacak meslek edindirme ve istihdam çalışmaları hem afet öncesi toplumsal adaletin sağlanması hem de afet sonrası süreçte kadınların desteklenmesi açısından oldukça büyük bir önem arz etmektedir (JICA, 2017).

2.4.3. Pandemi ve Sağlıkla İlgili Acil Durumlar

Literatürdeki çalışmalara bakıldığında pandemi durumlarında kadınların birçok dezavantaj silsilesiyle karşılaştığı anlaşılmaktadır. Öncelikle, toplumsal olarak bakım hizmetleri rolünü büyük ölçüde üstlenen kadınların pandemi sürecinde bu rolü daha fazla sırtlanmak durumunda kaldıkları söylenebilir. Kadınların pandemideki eve kapanma dönemlerinde ev işleri, temizlik işleri, çocuk bakımı gibi eylemlerde iş yüklerinin arttığı ve bu durumun kadınlar açısından çeşitli dezavantajları getirdiği bilinmektedir. Bunun yanı sıra

çalışan kadınların bir taraftan evden işlerini sürdürürken diğer yandan kapanmadan kaynaklı artan bakım hizmeti rollerini sırtlanması da onların yaşadıkları fizyolojik ve psikolojik sorunları daha da derinleştirmektedir (Ünal, Atik, & Gözüyeşil, 2021).

Covid-19 pandemi sürecinde elde edilen verilerden hareketle kadın istihdamına ilişkin problemler değerlendirilecek olunursa piyasalarda yaşanan daralmanın kadınları fazlasıyla etkilediği söylenebilir. 2019 yılında Türkiye’de 10 milyon 686 bin kadın, işgücünde resmi olarak kayıtlıyken 2020 yılında çıkan Covid-19 salgını sonrası bu sayı 918 bin kişi azalmıştır ve 9 milyon 768 bine inmiştir (Tatar, 2022). Pandemi sürecinde yoksul kesim içerisinde yer alan ve kayıt dışı çalışan kadınlar ekonomik problemlerden payını daha fazla almışlardır. Devletin sağladığı sosyal desteklere erişmekte çeşitli problemler yaşayan bu kadınların yaşadıkları yoksulluk pandemi sürecinde daha da derinleşmiştir (Beken, 2020).

(Kaynak:Badri, United Nations)

Kadınların yaşadığı dezavantaj durumu göçmenlik olgusuyla da birleştiğinde ortaya daha büyük sorunlar çıkabilmektedir. Örneğin COVID-19 pandemisi sürecinde göçmen kadınların durumuna ilişkin yapılan araştırmalara bakıldığında yasal prosedürlerden dolayı sağlık koşullarına erişememe, kadınların etkilenecek oldukları sosyo-kültürel rollerden dolayı sınırlı eylemlilik alanlarına sahip olmaları ve dil bilmemekten kaynaklı iletişim sorunları yaşanması gibi durumların sağlık imkânlarına erişimlerini kısıtladığı görülmüştür. Tüm bu durumlar göçmen kadınların fiziksel sağlık koşullarına erişimini engellemekle beraber yoksulluklarını daha da derinleştirmiş, sosyal olanaklara erişimlerini azaltmış ve temel ihtiyaçlarının karşılanmasının önünde set oluşturmuştur (Trentin, ve diğerleri, 2023).

2.5. Afet Yönetimine Kadınlar Açısından Bakmak

Afetler her ne kadar toplumun her kesi-

mini etkilese de sonuçları itibarıyla aynı etkileri oluşturmazlar. Toplumda var olan sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel eşitsizlikler nasıl afet öncesi dönemdeki toplumsal yaşantıyı bireyler için olumlu ya da olumsuz yönde etkiliyorsa afetler esnasında oluşan risk durumlarında ve sonrasında meydana genel toplumsal yaşantıyı da bu doğrultuda etkilemektedir. Toplumların içerisinde dezavantajlı olarak konumlanan gruplar böylesi afet durumlarında daha fazla tehlike ve risk ile karşı karşıya kalabilmektedir. Cinsiyet kategorisi altında ele aldığımızda kadınların afetlerde erkeklerden daha çok etkilendiği görülmektedir. Cinsiyet değişkenini etkileyen sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik etkenlerden bahsetmek mümkündür. Dolayısıyla kadınların yaşadıkları bu problemleri değerlendirirken yaşadıkları toplumdaki konumları ve statülerini de beraberinde düşünmek gerekmektedir.

(Kaynak: Synergia Foundation)

Bu meseleyi kadınlar açısından değerlendirecek olursak istatistiklere bakıldığında dünyada yaşanan afetlerin kadınları etkilendirme oranının erkekleri etkilendirme oranından on dört kat daha fazla olduğu görülmektedir. Örneğin 2004 yılında meydana gelen Hint Okyanusu tsunamisinde ölen 230.000 kişinin cinsiyet kategorisinde dağılımına bakıldığında yüzde yetmişinin kadın olduğu görülmektedir. Mevcut istatistikler farklı afetlerde kadın ölüm oranlarının daha yüksek olduğunu desteklemektedir (Okai, 2022). Dünyanın farklı coğrafyalarında toplumsal sebeplerden dolayı bulundukları toplumlarda dezavantajlı konumda yer alan kız çocukların ve kadınların yaşanan afetlerden kaynaklanan felaketler sonrasında daha fazla sorunla baş etmek zorunda kaldığı gözlemlenmiştir (World Bank, 2020).

21. yüzyılda afetlere yönelik yapılan çalışmaların bir kısmı kadınların toplumsal rollerinin afet sonrası süreçte kadınların yaşamda kalma potansiyellerini zayıflatıldığını göstermiştir. Özellikle cinsiyet eşitsizliklerinin daha baskın olduğu toplumlarda afetler sonrası süreçte kadınların daha fazla risk faktörüyle karşılaştığı çeşitli çalışmalarda raporlanmıştır. Bu çerçevede spesifik olarak kadınların afet süreçleri karşısında yaşadıkları zorlukları farklı disiplinlerden elde edilen bulgular ekseninde incelemekte ve bu doğrultuda politikalar geliştirmekte fayda vardır.

2.5.1. Afetlerin Kadınlar Üzerindeki Etkileri

Uluslararası literatürde kadınların afetler sonrasında karşılaştıkları sorunlara bakıl-

dığında ilk olarak güvenlik problemleri yaşadıkları gözlemlenmiştir. Kadınların afetin getirdiği toplumsal düzenin bozulmasından kaynaklanan kaotik ortamlarda tecavüz, taciz, fiziksel veya sözlü şiddet gibi olumsuz durumları yaşadıkları sıklıkla raporlanmıştır. Ayrıca barınma konusunda erkeklerle kıyaslandığında daha dezavantajlı bir konumda oldukları da kayda geçmiştir. Kadınların afetlerin ardından yaşadıkları psikolojik sorunlara bakıldığında ise uyku bozukluğu, stres, saldırgan davranışlar ve travmaların sıkça tecrübe edildiği bilinmektedir. Tüm bunlarla beraber kadınların yaşadıkları toplumsal kısıtlanmalar da afetlere ilişkin birçok raporda yerini almaktadır. Nitekim yaşanan toplumsal kısıtlamalar ile fizyolojik ve psikolojik sorunlar da birbirinden bağımsız değildir. Tüm bunlar birbirinin oluşmasına zemin hazırlayan etkenler olarak görülebilir (Demirci & Avcu, 2021).

Örneğin Avusturya'daki afetlerde kadınların yaşadıkları problemleri inceleyen bir çalışmada kadına yönelik aile içi şiddet vakalarında ve kadına yönelik cinsel istismar vakalarında artış gözlemlendiği tespit edilmiştir. Yaşanan tacizlerin bir kısmı cinsel taciz olarak raporlanırken bir kısmı da sözlü ve duygusal taciz olarak kayıtlara geçmiştir. Bunlarla birlikte afet sonrası süreçte yaşananlara ilişkin yapılan çalışmalarda kadınların eşleri tarafından aşağılayıcı cümlelere maruz kaldıkları ve şiddet gördükleri de görülmüştür (Chowdhury, ve diğerleri, 2022).

Dünya genelinde bakıma muhtaç insanlara yönelik verilen hizmetler genellikle kadınların sorumluluğuna bırakılmaktadır. Afet sürecinde bu durum kadınların karşısına bir

dezavantaj olarak çıkmaktadır. Kadınların bakım verdikleri insanları da afetler sırasında tahliye etme sorumluluğunu çoğu kez tek başına üstlenmeleri onların afet sırasında daha fazla zarar görmesine neden olabilmektedir.

(Chowdhury, ve diğerleri, 2022). Afet istatistiklerine bakıldığında da kadınların hayatta kalma oranlarının erkeklerden daha düşük olması bu durumla ilişkilendirilmektedir.

(Kaynak:Kaizer, UN Women)

Afetlerden sonraki süreçte kadın istihdamının düşüşü de ayrı bir tartışma konusunu oluşturmaktadır. Yapılan araştırmalara bakıldığında bu süreçten sonra erkeklere ekonomik olarak ücret alabilecekleri işler verilirken kadınlara herhangi bir maddi karşılığı olmayan ve gönüllü çalışabilecekleri işler teklif edildiği saptanmıştır. Örneğin 2011 yılında Japonya'nın Tohoku kentinde yaşanan deprem sonrasında kadınlara daha çok mutfaklarda gönüllü çalışma işleri teklif edilirken erkeklere ise ücret karşılığında enkaz toplama işleri teklif edildiği bulgusuna ulaşılmıştır. 2004 yılında Maldivler'de meydana gelen tsunami sonrasında işlerini kaybeden kadınların erkeklere göre iş bulmakta daha fazla zorlandığı, işverenlerin kadın işçilerden çok erkek işçileri işe aldığı

tespit edilmiştir (Chowdhury, ve diğerleri, 2022).

2.5.2. İncinebilirlik Olgusuna Kadınlar Açısından Yaklaşmak

İncinebilirlik olgusu en temelde bireyin yerine getirmesi gereken işlevleri ortaya koyabilmek için bir başkasına bağımlı bir biçimde ihtiyaç duymak olarak tanımlanabilir. Bu kavram tanımladığı gruplar için kırılganlığı, hasar görebilir olmayı, korunmasız olmayı ve saldırılara karşı açık olmayı işaret etmektedir. İncinebilir gruplar karşılaştıkları saldırılar ve tehlikeler karşısında kendilerini koruyamamakla beraber diğerleriyle iletişim kurmakta birtakım engellerle karşılaşmaktadırlar. 18 yaş ve altında olan çocuk-

lar, öğrenme güçlüğüne sahip olanlar, gebe kadınlar, evsizler, sığınmacılar ve mülteciler incinebilir gruplar arasında tanımlanmaktadır. Kişilerin cinsiyetleri, toplumsal koşullarla da ilişkili olarak onların daha kolay örselenmelerine ve dolayısıyla incinebilir olmalarına zemin oluşturmaktadır (Tezel).

İncinebilirlik olgusunun en temel sosyo-politik bir olgu olduğu söylenebilir. Kadınlar açısından incinebilirlik olgusunu ele aldığımızda kadının bulunduğu topluma göre yer aldığı sosyal konumunun onu afet tehditleri karşısında ve sonrasında yaşanan süreçlerde daha kırılgan hale getirdiği söylenebilir. Bu kırılganlık toplumsal koşullara da bağlı olarak kimi zaman fizyolojik sorunlarda daha çok kendisini gösterirken kimi zaman da psikolojik problemlerde kendisini hissettirebilir. Bu çerçeveden bakıldığında afetler gerçekleşen birer doğal felaket iken incinebilirlik ise insan ilişkilerindeki eşitsizliklerden doğan sosyal birer süreç olarak görülebilir (Çakmak, Ocaktan, & Akdur, 2018). Kadınların yaşadıkları bu incinebilirliği minimize etmek için afet yönetimi süreçlerinin kadınların yaşadıkları sorunları da merkeze alacak biçimde güncellenerek yeniden ele alınması gerekmektedir. Afetler sonrasında kadınların yaşadıkları barınma, güvenlik, sağlık ve temel ihtiyaçlara ilişkin sorunlara yönelik yapılan araştırmalardan hareketle geliştirilecek afet yönetimi politikaları, kadınların afetler karşısındaki incinebilirliğini de azaltacaktır (Hançer, 2009).

Ülkelerin kalkınmışlık düzeyi afet yönetimi-ne ayracağı bütçeyi ve imkânları da belirlemektedir. Bu nedenle afete ilişkin sorunlar aynı zamanda doğrudan kalkınma düzeyiyle de ilişkilendirilmektedir. Aynı ülke içe-

risinde farklı sosyo-ekonomik gelir düzeylerine sahip olmak da çoğu zaman kaynaklara ulaşımı etkileyen bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte bölgesel yoksulluklar ve bölgelerin coğrafi koşulları afet öncesi dönemlerde olduğu gibi afet sonrası süreçlerde de yardım olanaklarına erişmeyi olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Tüm bu etkenlerle birlikte kentsel alanda çarpık kentleşme içerisindeki güvenlik koşulları zayıf konutlarda oturmak da insanları daha çok riskle karşı karşıya bırakmaktadır. Tüm bu etkenler incinebilirliği oluşturan farklı unsurlar olarak değerlendirilebilir (Çakmak, Ocaktan, & Akdur, 2018). Bu etkenlerin bir de özellikle sosyal dezavantajların kadınlar açısından yoğun hissedildiği toplumlarda kadın olmak olgusuyla kesiştiği durumlarda incinebilirlik olgusunu katlayarak arttırdığı ifade edilebilir.

2.5.3. Dirençli Bir Toplum İnşa Etmek: Kadınların Baş Etme Deneyimlerinden Yararlanmak

Afetler karşısında dirençli bir toplum inşa edebilmek için kadınların daha fazla söz sahibi olması ve aktif olarak eylemde bulunması gerekmektedir. Bunun için ilk olarak bütünleşik afet yönetimi döngüsünün her bir aşamasında yer alacak şekilde kadınların karar alma mekanizmalarına dâhil edilmesi ve kendi sorunları hakkında söz sahibi olması gerekmektedir (Gündüz, 2021). Kadınların afet planlama süreçlerine aktif katılımını arttırmak için sivil toplum çalışmaları yapılması oldukça önemlidir. Sivil toplum kuruluşları ve kamunun işbirliği yaparak kadınlar özelinde toplumsal bilinçlenmeyi sağlamaya yönelik çeşitli politikalar üretmesi kadınların

sürece dâhil edilebilmesi noktasında oldukça katkı sağlayacaktır (Yalçın, 2020).

Bununla birlikte kadınların yaşamış oldukları deneyimleri diğer kadınlara aktarabilmesini sağlayacak sosyal ağların oluşturulması teşvik edilmelidir (Gündüz, 2021). Afetlere tepki verme süreçlerinde daha önceki afetlerde kadınların yaşadıkları tecrübelerin bu deneyimi yaşamamış olan diğer kadınlara aktarılması da yaşanacak krizi yönetme noktasında çeşitli faydalar sağlayacak bir etkidir. Bu eksende afet deneyimi olan kadınların topluluklar kurması, bu topluluklarda tecrübelerini paylaşmaları afet sırasında hem kadınların daha fazla zaman kazanmalarını hem de krizle daha fazla baş edecek yöntem hakkında fikir sahibi olmalarını sağlayabilir. Özellikle kamusal alanla ilişkisi zayıf ve yoksul olan kadınların bu tarz topluluklarla etkileşime geçmesi onların afetlere ilişkin bilgileri edinmesinde ve kendilerini afetlerin etkilerinden korumalarında kritik bir öneme sahiptir (Gokhale, 2008).

Kadınların yaşadıkları afet deneyimlerin-

den hareketle afetlerin getireceği tehlikelere karşı daha dirençli bir toplum inşa etme mümkündür. Bu eksende kadınların afetlerden zarar görebilmelerini minimize edebilmek adına afet öncesinde bu meseleye ilişkin yapılacak akademik araştırmalar teşvik edilmeli ve artırılmalıdır (Gündüz, 2021). Farklı ülkelerde yaşayan kadınların afetlerde yaşadıkları deneyimleri karşılaştırmalı bir biçimde ele almak da çeşitli perspektiflerin oluşmasına ve ön kestirimlerin yapılabilmesine katkı sağlayacaktır. Özellikle afetlerin getirdiği sosyal yıkımla mücadele noktasında başarılar göstermiş toplumlardaki örnekleri kadınların yaşadıkları deneyimler özelinde incelemek yaşanabilecek afet tehlikeleri karşısına alınacak önlemlere de ışık tutacaktır. Strateji geliştirmek ve incinebilir bir grup olarak kadınların yaşadıkları sorunları azaltmak adına disiplinler arası bu tür çalışmalara ihtiyaç duyulduğu görülmektedir (Yalçın, 2020).

2.6. Afet Yönetiminde Değişim Fâilleri Olarak Kadınlar ve Kadın Liderliği

Yaşanan afetlerden istatistiki olarak daha çok mağdur olan kadınlar yine afetlerin risklerinin azaltılmasına yönelik plan ve programlarda değişimin faileri olabilirler. Bu çerçevede afet risklerinin azaltılmasında kadınların liderliği birçok şeyi değiştirebilir. Gerek afetlerden önceki risk planlama aşamasında, gerek afet anında yaşanan krizde ve gerekse afet sonrası yaşanan felaketin açtığı yaraları kapatma sürecinde kadınların rolü birçok riski minimize edebilir. Tüm bunlar düşünüldüğünde kadın temelli yaklaşımları merkeze alan sürdürülebilir programların planlanması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Her ne kadar kadınlar afetlerin olumsuz etkilerinden en çok etkilenen grupta yer alsalar da afet riskini azaltmaya yönelik programlarda kadınların daha az rol aldığı söylenebilir. Kadınların bu programlara katılımını zayıflatan etkenler yasal ve kurumsal faktörler, sosyo-ekonomik faktörler, sosyo-kültürel faktörler ve bireysel karakteristik özellikler olmak üzere dört ana başlıkta incelenebilir. Bu dört etken birbirinden bağımsız düşünülmemelidir çünkü her biri birbirini etkilemekte ve beslemektedir. Örneğin patriarkal yapıya sahip toplumlarda kadının önemsizleştirilmesi kadının sosyo-ekonomik olarak zayıf konumda yer almasını tetiklemekte ve bu faaliyetlere yönelimini azaltabilmektedir. Bazı toplumların dini inançlarını yorumlama biçiminden hareketle kadının toplumsal etkinlik alanının kısıtlanması, onun hem yasalar nezdinde kamusal alandaki yerini zayıflatmakta hem de eğitim-öğretim olanaklarından daha az yararlanmasına neden olmaktadır. Örneklerini çoğaltabileceğimiz tüm bu ve buna benzer durumlar kadınların afetlere ilişkin risk azaltmaya yönelik programlarda yer almasının önünde birtakım engelleri oluştur-

makta ya da sosyal bağlamda onların bu tarz programlara katılımını zayıflatmaktadır (Hemachandra, Amaratunga, & Haigh, 2017).

Dünya geneline bakıldığında yoksulluğun çoğunluğunun kadınlarda gözlemlendiği ve bu kategoride yer alan kadınların önemli bir bölümünün ekonomik olarak geçinmek için erkeklere bağımlı olduğu görülmektedir. Kimi toplumlarda var olan yapısal eşitsizlikler kadınların eğitime olan erişimlerini kısıtlamakta ve dolayısıyla afetlere yönelik risk azaltmaya ilişkin bilgi edinmelerinin önünde bir bariyer oluşturmaktadır. Bununla birlikte dünya genelinde kadınların toplumsal rollerin bir uzantısı olarak yüklenmiş oldukları aile içi bakım hizmetleri de onların enerjilerini tamamen çocuklarına ve aile bireylerine bakım hizmeti vermeye yöneltmekte ve dolayısıyla afet riskini azaltmaya yönelik programlara katılmalarını engellemektedir. Ayrıca patriarkal aile yapısından rollerden kaynaklı olarak aile içerisinde ve toplum içerisinde güç elde edemeyen kadınların kendi yaşamları üzerinde sınırlı kontrole sahip olması da afetler yönünde bilinçlenmelerini engelleyen unsurlardan birisi olarak sıralanabilir (Yavinsky, 2012).

2.6.1. Afetlere Tepki Verme ve İyileşme Aşamalarında Kadın Katılımı

Kadınların kültürel alışkanlıkları, afet durumları sonrasında yaşadıkları krizlerde onların yaşadıkları problemleri dile getirmeleri konusunda geri planda tutabilmektedir. Bu bağlamda afetlere tepki verme süreçlerinde ve iyileşme adımlarında kadınların sürece katılımı oldukça önemli etkiler oluşturabilmektedir.

Afetlere tepki verme süreçlerinde kadınların eylemlerini arttırabilmek için afet öncesi dönemdeki hazırlık süreçlerinde daha yoğun bir çaba sarf edilmesi gerekmektedir. Eğitimden ekonomiye, sağlıktan konuta kadar çeşitli alanlarda kadınların bugüne kadar afetlerde yaşadıkları sorunların analizi üzerinden stratejiler geliştirilmelidir. Buna mukabil geliştirilen stratejilerin kadınların afetlere hazırlanmaları sürecinde bir politikaya dönüşmesi elzemdir. Orta ve uzun vadede çeşitli toplumsal kurumlar aracılığıyla kadınların afetler karşısında daha hazırlıklı olabileceği politikalar uygulanabilirse afetlere tepki aşamasında kadın katılımı da bu oranda artacaktır.

Bu durumu örneklendirmek gerekirse Türkiye’de 11 ili etkisi altında bırakan ve asrın felaketi olarak da adlandırılan 2023 yılında ki depremlerden sonra Kızılay kadınlara özel bir WhatsApp destek hattı kurmuştur. Çağrı merkezi veya belirlenen WhatsApp destek numarası üzerinden Kızılay’daki kadın personellerle görüşme sağlayabilen kadınlar ped, iç çamaşırı ve hijyen ürünleri gibi toplum içerisinde söylemekten çekindikleri ürünleri rahatlıkla ilgili kuruluşun temsilcilerinden isteyebilmişlerdir. Hamile kadınlar yine bu hatlar üzerinden doğum kontrol uzmanlarına yönlendirilmiş ve kadınların dezavantaj yaşayacakları durumlar bu uygulamalar sayesinde minimize edilmeye çalışılmıştır (Sürdürülebilir Kalkınma Derneği, 2023).

2.6.2. Afet Sonrası Yeniden İnşa Aşamasında Kadınları Güçlendirmek

Afetlerde ve afetlerden sonra hamile kadınlar hem fiziksel hem de psikolojik olarak çeşitli

risklerle karşı karşıyadır. Afetler ortadan kaldırılamasa bile afetlerin kadınların üzerindeki etkileri ciddi ölçüde zayıflatılabilir. Biyolojik olarak kadınların sürdürebileceği hamilelik durumu, afet sonrası süreçte de kadınlara yönelik özel destek sunulması ve bu çerçevede planlama yapılmasını gerektiren bir durumdur. Afetler sonrasında hamile kadınların çeşitli sağlık sorunlarıyla daha fazla karşılaştığı saptanmıştır. Afet sırasında ve sonrasında doğum hizmetlerini gerçekleştirebilecek merkezleri planlamak ve bu doğrultuda paydaşları bilgilendirmek afet sonrası yeniden inşa aşamasında kadını güçlendirecek adımlardan biridir (SAMHSA, 2020).

Afetler sonrasında kadınların yaşadıkları ekonomik sorunları özellikle mercek altına almak gerekmektedir. Kadınların toplumsal konumlarından da hareketle mevcut kriz durumlarında yaşayacakları sorunları önlemeye yönelik ek destek paketleri uygulanabilir. Bu çerçevede afetin yaralarını onarmaya yönelik aktarılan kamu kaynaklarının harcamaları planlanırken kadınların yaşayacakları sorunlar göz önüne alınarak mevcut planlamalar revize edilebilir. Bu mesele üzerinde çalışmalar yapan sivil toplum kuruluşları da gerek araştırmalarında gerekse afet durumu sonrasındaki müdahalelerinde kamu tarafından desteklenebilir (WEDU, 2023).

2.7. Sürdürülebilir Politikalar için Kadın Temelli Yaklaşımlar

Afetlerde orantısal olarak daha çok etkilenen kadınların bu felaketler karşısında yaşayacakları riskleri minimize etmek ve bu durumun sürdürülebilirliğini sağlamak için afete yönelik planlamalarda kadın temel-

li yaklaşımlara ihtiyaç vardır. Bu ekseninde, afet yönetiminde kadınları süreçlere daha fazla eklemleyecek bir esneklikten bahsedilebilir. Bu esnekliğin sağlanabilmesi için ilk aşamada doğru planlama yapabilmek adına cinsiyete göre ayrıştırılmış verinin analizine ihtiyaç vardır. Veri toplama sürecinde bu konunun göz önüne alınması ve akabinde verinin analizinde ilgili verinin incelenmesi gerekmektedir. Verinin kadınların yaşadıkları sorunları da kapsayacak şekilde duyarlı hale gelmesi kadın temelli sürdürülebilir politikaların oluşturulmasına da katkı sağlayacaktır.

Kadın olmak sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel sebeplerden dolayı afet durumlarında ve sonrasında daha fazla risk altında olmayı getirebilirken bir de bunun üzerine engellilik durumundan, yaşlılık durumundan veya bulunduğu toplumda ötekileştirilmiş bir etnisiteye mensup olma durumundan kaynaklanan çeşitli dezavantajlar mevcut problemleri daha da üst üste katlamaktadır. Kadınların yaşadıkları sorunları da dikkate alan duyarlı verilerin oluşturulmasında ve analiz

edilmesinde bunun gibi çeşitli dezavantajların olup olmama durumu da dikkate alınmalı ve veriler ışığında politikalar geliştirilmelidir.

Afetler sonrası süreçte maddi imkânlara ulaşım da kadınların dezavantajlı oldukları bir meseleye dönüşebilmektedir. Kadınların kamusal alandaki işlerden uzak tutulduğu ve dolayısıyla banka hesapları oluşturmakta zorlandıkları toplumlarda kadınlar maddi olarak bir birikim elde etseler bile bunu kendi özel alanlarında yani evlerinde saklamaktadırlar. Doğal afetler sonrasında kadınların bu birikimlerini kaybetmeleri de yaşadıkları krizi ve yoksulluğu daha da derinleştirebilecek başka bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır (Resilience Links). Afetlerden sonra kadınların ekonomik olarak darboğazda kalmasını engellemeye yönelik afet öncesi süreçte buna yönelik politikaların geliştirilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede kadınların birikimlerini afet durumlarında dahi güvence altına alabilecekleri banka hesapları oluşturmaları için bu durumu teşvik edici politikalar geliştirilmelidir.

(Kaynak: Bernard, 2014)

Sosyal afetler olarak nitelendirebileceğimiz çatışma durumlarında incinebilir gruplar diye gruplandırabileceğimiz kadınların ve çocukların sağlık koşullarının nasıl korunacağına ilişkin planlamalar yapılmalı ve kamuoyuna duyurulmalıdır. Bu bağlamda afet durumlarında sağlık ihtiyaçlarına yönelik elde edilen verilerin cinsiyet bazlı analiz edilmesi kadınların karşılaştıkları riskleri azaltmada büyük önem arz etmektedir. Bu verilerden hareketle geçerli politikalar üretilmesi için fiziksel sağlık durumunun, psikolojik sağlığı ve üreme sağlığını da kapsamaması gerekmektedir. Acil yardım hizmetleri dâhilinde sunulan sağlık hizmetlerinin kadınları da merkeze alacak etmenlere göre yeniden planlanması afet sonrası süreçte kadınların yaşayacakları sorunların minimize edilmesine katkı sağlayacaktır (World Health Organization, 2002).

Toplumsal eşitsizliğin yansıdığı bir diğer alan da kitle iletişim araçlarıdır. Günümüzde kimi afetler karşısında toplumlar erken uyarı sistemleri sayesinde uyarılsalar da kadınların teknolojik imkânlarla erkekler kadar erişemedikleri toplumlarda veya bölgelerde riskler cinsiyet bazında asimetrik dağılmaktadır. Teknoloji ile entegre edilmiş olan erken uyarı sistemleri insanların hayatlarını kurtarmada ve riski azaltmada oldukça önemli bir rol üstlenmektedir. Kadınların sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel sebeplerden dolayı teknolojiye ulaşımının zayıf olduğu toplumlarda, bu imkânlardan erkekler daha çok yararlanmakta ve dolayısıyla kadınların afetlerden kurtulma oranları da azalmaktadır. Özellikle kırsal bölgelerde ve teknolojik imkânlardan yoksun yaşayan kadınlar afetler karşısında çok daha büyük bir riskle birlikte yaşamlarını

sürdürmektedirler. Bu çerçevede kadınların teknolojiye ulaşımını arttırmak ve erken uyarı sistemleri konusunda bilinçlendirmek kadınların afetlerden etkilenmelerini azaltabilir. Ayrıca erken uyarı sistemlerinin tasarlanması sürecinde yapılacak araştırmalar doğrultusunda kadınların erişimlerini kolaylaştırmaya yönelik ekstra önlemler almak da fayda sağlayacaktır (United Nations, 2022).

Eğitim yeni nesillerin sosyalleşmesi ve beceriler elde edinmesinde oldukça kilit bir role sahip olan toplumsal bir kurumdur. Dünya genelinde var olan toplumsal eşitsizliklerin eğitim üzerinde de sürdüğü görülmektedir. Yine cinsiyet kategorisi bağlamında değerlendirildiğimizde kız çocuklarının çeşitli sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel nedenlerden dolayı eğitim-öğretim olanaklarından özellikle ilköğretim sürecinden sonra erkeklere göre daha az yararlandığı gözlemlenmektedir. Bu çerçevede kız çocuklarının eğitime devam oranlarının düşük olduğu yerlerde onları okullara yönlendirecek politikalar üretilmesi oldukça önemli olmakla beraber okul müfredatında da afetlere yönelik güncellemeler yapılması gerekmektedir (Cvetković, Roder, Öcal, Tarolli, & Dragičević, 2018). Özellikle kız çocuklarının erken yaşlarda afetlerle nasıl başa çıkacaklarını öğrenmeleri açısından yaşadıkları bölgelerde en sık gerçekleşen afetler göz önüne alınarak müfredatta ilgili afetlerden korunma yöntemlerine yer verilmesi riskleri azaltabilir.

İzcilik gibi aktiviteler insanların gerek tabiatı daha yakından tanınmasını sağlamakta gerekse zor koşullarda tabiat karşısında ayakta kalma becerisini arttırmaktadır. Bu bağlamda düşünüldüğünde kız çocuklarının erken yaşlardan itibaren izcilik programlarına yön-

lendirilmesi ve bu izcilik faaliyetlerinde doğal afetlere karşı bilinçlendirilmeleri orta ve uzun vadede oldukça önemli katkılar sağlayacaktır. Erken yaşta felaketler karşısında nasıl ayakta kalması gerektiğini öğrenen kız çocukları toplumsal dezavantajlardan kaynaklanan sorunlardan sıyrılma noktasında bir fırsat edinmiş olacaklardır (Yalçın, 2020).

Afetlerin cinsiyet üzerindeki eşitsizliklerini konu alan akademik çalışmalar sürdürülebilir politikaların oluşmasına ışık tutmaktadır. Cinsiyet ve afetler arasındaki ilişkileri

inceleyen akademik çalışmaların, afet risklerinin her yönünü öngörebilmek adına çeşitlendirilmesi gerekmektedir. Gerek doğa bilimleri gerekse sosyal bilimlerle bu konu arasındaki ilişkileri ortaya çıkartacak çeşitli akademik çıktılara ihtiyaç duyulmaktadır. Genç kadınların cinsiyet ve afetler konusunda akademik veriler toplayabilecekleri ve çıktı sunabilecekleri alanlarda eğitim almaları ekonomik olarak teşvik edilmeli ve desteklenmelidir (Susanna, Karin, Maria, & Doris, 2021).

Kadın Kamu Görevlilerinin Afete Müdahale ve
Afetle Mücadele Süreçlerindeki Rolüne İlişkin
Niteliksel Bir Araştırma

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çalışmanın Yöntemi

3. Çalışmanın Yöntemi

Bu araştırma, nitel bir araştırma olup afet yönetimine kadınlar açısından bir bakış sunmayı amaçlamaktadır. Nitel araştırma yöntemi herhangi bir genelleme amacı gütmekten toplumda bir örneklem üzerinden deneyimleri ve deneyimlerin hangi koşullarda ortaya çıktığını ele alan bir araştırma yöntemidir (Neuman, 2012). Bu nedenle bu araştırmada nitel araştırma kullanılmıştır. Araştırma kapsamında, afetlerin kadınlar üzerindeki etkileri, kadınların baş etme deneyimleri, farklı afet türlerinde kadın deneyimleri ve afet yönetiminde kadınların rolü gibi konular kadın kamu görevlilerinin perspektifinden incelenmiştir.

Nitel yöntemle yapılan bu araştırmada nitel yöntemin durum çalışması ve fenomenoloji desenleri birlikte kullanılmıştır. Fenomenoloji desene toplumda var olduğunu bildiğimiz ancak derinlemesine incelemenin ve fenomenin özünü neler olduğunu ve hangi koşullarda ortaya çıktığını gösteren bir araştırma desendir (Creswell, 2013).

3.1. Veri Toplama

Veriler, yarı yapılandırılmış mülakatlar yoluyla toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış mülakatlar, afetlerden etkilenmiş kadın kamu görevlileriyle derinlemesine görüşmeler yapmak için kullanılmıştır. Bu kapsamda pilot görüşmeler yapılmıştır ve uzmanlardan görüş alınarak yarı yapılandırılmış mülakat formu nihai halini almıştır.

3.2. Katılımcı Seçimi

Araştırmanın çalışma evrenini Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde afet deneyimi yaşamış 60 kadın kamu görevlileri oluşturmaktadır. Araştırmada amaçlı örneklem tekniği kullanılmış; bu bağlamda Memur-Sen ağı ve imkânları ile örnekleme ulaşılmıştır. Bu kapsamda Memur-Sen Konfederasyonu'na bağlı 11 hizmet kolunda görev yapan kadın kamu görevlileri ile görüşmeler yapılmıştır.

Amaçlı örneklem, özellikle belirli durumlar için değerli bir örneklem türüdür ve açıklayıcı araştırmada veya saha araştırmalarında kullanılabilir. Amaca yönelik örneklem, özellikle bilgilendirici olan özel olayları seçmek için uygundur ve bir araştırmacı, ulaşması zor olan veya özelleştirilmiş bir nüfusun üyelerini seçmek için amaca yönelik örnekleme yöntemini kullanabilir. Amaca yönelik örneklem, bir araştırmacının derinlemesine incelemek istediği belirli örnek olay türlerini belirlediğinde gerçekleşir (Neuman, 2012). Buna göre, bu çalışmada katılımcı seçiminde dikkat edilen husus, farklı sektörlerden ve illerden gelen kadın kamu görevlilerini maksimum çeşitlilik örnekleme yapmak suretiyle bir araya getirmek olmuştur. Katılımcı seçiminde ayrıca çeşitli afet türlerinden etkilenmiş olmak, farklı sosyo-demografik ve sosyo-ekonomik arka planlardan gelmek gibi hususlar da dikkate alınmıştır. Katılımcılar, gönüllülük esasına dayalı olarak seçilmiştir. Katılımcıların meslek ve il dağılımlarını gösteren liste aşağıdaki gibidir.

No	Meslek	İl
1	Milli Eğitim İl Müdürlüğünde şef	Adıyaman
2	Kur'an kursu öğreticisi	Adıyaman
3	Öğretmen	Adıyaman
4	Öğretmen	Adıyaman
5	Öğretmen	Adıyaman
6	Hemşire	Adıyaman
7	Hemşire	Adıyaman
8	Mimar	Adıyaman
9	Acil tıp teknisyeni	Gaziantep
10	Sağlık memuru	Gaziantep
11	Kur'an kursu öğreticisi	Hatay
12	Öğretmen	Hatay
13	Hemşire	Hatay
14	Hemşire	Hatay
15	Hemşire	Hatay
16	Ziraat mühendisi	Hatay
17	Avukat	İstanbul
18	Memur	İstanbul
19	Memur	İstanbul
20	Memur	İstanbul
21	Hemşire	İstanbul
22	İş meslek danışmanı	İstanbul
23	Öğretmen/Müdür	İstanbul
24	Öğretmen/Müdür	İstanbul
25	Öğretmen/Müdür	İstanbul
26	Öğretmen	İstanbul
27	Öğretmen	İstanbul
28	Akademisyen	İstanbul
29	Arama kurtarma teknisyeni	Kahramanmaraş
30	Arama kurtarma teknisyeni	Kahramanmaraş
31	Kur'an kursu öğreticisi	Kahramanmaraş

No	Meslek	İl
32	Memur	Kahramanmaraş
33	Öğretmen	Kahramanmaraş
34	Öğretmen/Müdür yrd.	Kahramanmaraş
35	Öğretmen/Müdür yrd.	Kahramanmaraş
36	Öğretmen/Müdür yrd.	Kahramanmaraş
37	Öğretmen/Müdür	Kahramanmaraş
38	Hemşire	Kahramanmaraş
39	Kur'an kursu öğreticisi	Kastamonu
40	Acil tıp teknisyeni	Kastamonu
41	Din hizmetleri uzmanı	Kastamonu
42	Vaiz	Kastamonu
43	Memur	Kastamonu
44	Memur	Kastamonu
45	Şehir ve bölge planlama-cı/Şube müdürü	Muğla
46	Hemşire	Muğla
47	Hemşire	Muğla
48	Memur	Muğla
49	Memur	Muğla
50	Acil tıp teknisyeni	Muğla
51	Sağlık memuru	Muğla
52	Öğretmen/Müdür yrd.	Muğla
53	Basın ve halkla ilişkiler müdürü	Osmaniye
54	Öğretmen/Müdür	Osmaniye
55	Tarım İl Müdürlüğünde şube müdürü	Rize
56	Memur	Şanlıurfa
57	Öğretmen	Şanlıurfa
58	Öğretmen/Müdür	Şanlıurfa
59	Öğretmen/Müdür	Van
60	Ebe	Van

3.3. Veri Analizi

Verilerin analizini gerçekleştirmeden önce tüm görüşmelerin yazılı olarak bilgisayar ortamına aktarılması sağlanmıştır. Bu adım, görüşmelerden elde edilen verilerin daha organize ve erişilebilir bir formatta olmasını sağlar. Daha sonra, bu veriler betimsel olarak analiz edilmiştir. Betimsel analiz, görüşmelerde ortaya çıkan temel konuların ve önemli noktaların tanımlanması ve belgelenmesi sürecidir.

Mülakatlardan elde edilen veriler daha sonra kodlanmıştır. Kodlama süreci, verilerin belirli kategorilere veya temalara atanması ve gruplandırılmasıdır. Bu, verilerin analiz edilebilir hale gelmesini ve belirli desenlerin veya eğilimlerin tanımlanmasını sağlar. Kodlama süreci genellikle araştırmacıların belirli anahtar kelimeleri veya ifadeleri tanımlayarak veriyi kategorize etmelerini içerir.

Daha sonra, belirlenen temalar ve alt temalar üzerinde derinlemesine bir analiz yapılmıştır. Bu analiz süreci, kodlanmış verilerin incelenmesi ve belirli temaların altında ortaya çıkan desenlerin, ilişkilerin ve anlamların anlaşılmasıyla gerçekleştirilir. Araştırmacılar, verileri yorumlayarak bulguların anlamını ve önemini açıklarlar.

3.4. Etik İlkeler

Araştırma süreci boyunca etik ilkelere riayet edilmiştir. Katılımcıların haklarının ve gizliliğinin korunması için gerekli adımlar atılmıştır. Öncelikle, katılımcılardan yazılı onam alınmıştır. Bu, katılımcıların araştırmaya is-

tekli ve bilgilendirilmiş bir şekilde katılmayı kabul ettiklerini doğrulamalarını sağlar.

Ayrıca, katılımcıların gizliliği sağlanmıştır. Bu, katılımcıların kişisel bilgilerinin, görüşmelerden elde edilen verilerin veya diğer hassas bilgilerin üçüncü taraflarla paylaşılmamasını ve güvenli bir şekilde saklanmasını içerir. Gizlilik önlemleri, katılımcıların rahat hissetmelerini ve kendilerini açık bir şekilde ifade etmelerini sağlayarak araştırma sürecinin güvenilirliğini artırır. Çalışmada hiçbir katılımcının gerçek ismine yer verilmemiş, katılımcı kimlikleri anonimleştirilmiştir.

3.5. Bulguların Sunumu

Bulgular, anlamlı temalar ve alt temalar şeklinde sunulmuştur. Bu, araştırma sürecinde elde edilen verilerin analiz edilmesi sonucunda ortaya çıkan ana konuların ve alt başlıkların belirlenmesi anlamına gelmektedir. Anlamlı temalar, görüşmelerden elde edilen verilerin derinlemesine incelenmesi ve önemli desenlerin, ilişkilerin ve anlamların tanımlanmasıyla ortaya çıkmıştır. Alt temalar ise, ana temaları destekleyen ve daha spesifik bilgileri içeren alt kategorilerdir.

Söz konusu temalar ve alt temalar, ilgili alıntılar ve örneklerle desteklenerek sunulmuştur. Bulguları daha açıklayıcı ve ikna edici hale getirmek için katılımcıların doğrudan ifadelerine başvurmak gerekir. Böylece, katılımcıların kendi deneyimlerinden alıntılar ve örnekler verilerek, bulguların gerçek yaşam deneyimleriyle desteklenmesi ve daha güçlü bir şekilde vurgulanması sağlanmıştır.

Kadın Kamu Görevlilerinin Afete Müdahale ve
Afetle Mücadele Süreçlerindeki Rolüne İlişkin
Niteliksel Bir Araştırma

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Araştırmanın Bulguları

4. Araştırmanın Bulguları

Araştırmanın bulguları bölümünde, çalışmanın sonuçları özetlenmekte ve analiz edilmektedir. Bu bölümde araştırmanın temel

sorularına cevap verilmekte ve elde edilen veriler yorumlanmaktadır. Araştırmanın bulguları aşağıdaki başlıklar altında tartışılmaktadır.

Afet Durumlarında Farklılaşan Kadın ve Erkek Tepkileri	Afetlerde Kadınlara Özgü İhtiyaçlar
• Toplumun kadınlık ve erkeklığe atfettiği mâna • İletişim ve duygusal tepkiler • Düşünme biçimleri • Risk algısı ve güvenlik • Yöneticilik • Toplumsal destek ve dayanışma	• Kadınların dönemlerde hijyen ihtiyacı • Tuvalet ve lavabo • Kıyafet ve başörtüsü • İlaç • Bebek ve çocuk bakımı

Afetlerde Kadın Kamu Görevlilerinin Tepkileri ve Katkıları	Afet Yönetiminde Kadın Kamu Görevlilerinin Rolü	Sivil Toplum Kuruluşlarına Düşen Görev
• Diğerkâmlık ve şefkat • Kadın olmak • Ümitvâr olmak • Kamusal sorumluluk duygusu • Devletin temsilcisi olma bilinci • Aile ve çocuklar tarafından görülen kabul ve teşvik • Organizasyon ve liderlik becerileri	• Toplumda kadına dair önyargıların üstesinden gelmek • Bölgenin özelliklerini ve ekip üyelerini iyi tanımak • Kadın liderliği • Afet yönetiminde organizasyon eksikliği • İyi uygulama örneklerinin yaygınlaştırılması • Afet yönetimi hakkında bilgilendirme ve eğitim	• Acıyı paylaşma • Kamunun uygulamaları konusunda derhal inisiyatif alma • Kamunun uygulamalarına eleştirel katkı sağlama ve rehberlik etme • Hizmetiçi eğitimler düzenleme • Kadın üyelerin geribildirimlerine kıymet verme

4.1. Afet Durumlarında Farklılaşan Kadın ve Erkek Tepkileri

Afetlere verilen tepkiler kadınlar ve erkek-

ler açısından aynı değildir. Afet durumlarında farklılaşan kadın ve erkek tepkileri bu çalışmada aşağıdaki temalarla tartışılmaktadır.

Toplumsal Kadınlik ve Erkekliğe Atfettiği Mâna
İletişim ve Duygusal Tepkiler
Düşünme Biçimleri
Risk Algısı ve Güvenlik
Yöneticilik
Toplumsal Destek ve Dayanışma

4.1.1. Toplumun Kadınlik ve Erkekliğe Atfettiği Mâna

Toplumun kadınlik ve erkekliğe atfettiği mâna itibarıyla bir farklılık söz konusu olabilmektedir. Örneğin, kadınlar genellikle bakım verme, koruma ve toplumsal dayanışma gibi rollerde daha fazla yer alırken; erkekler liderlik, fiziksel güç ve acil durum müdahalesi gibi rolleri üstlenebilmektedir. Literatürde cinsiyet rolleri tartışmaları bu konuda konsensüs oluşturmuş görünmekle beraber bu çalışmada erkeklik ve kadınlığa dair bu kabul doğrulanmış sayılmaz. Bu çalışma, kadınların pekâlâ liderlik ve acil durum müdahalesi gibi konularda önemli katkılar sunduğunu ortaya koymuştur.

Afet deneyimlerinin gösterdiği apaçık gerçeklerden biri kadınların en az erkekler kadar hayati katkılar sağladığıdır. Şu halde, afet öncesi hazırlık aşamasından afet sonrası iyileşme aşamasına değin afet yönetiminin tüm aşamalarında kadınlar içermelidir ve kadınlik ve erkekliğe dair mevcut önyargıları aşan bir zihniyet ile planlamalar yapılmalıdır.

Depremde bayanı erkeği yoktu. Çünkü o gelen gruplar arasında da öyleydi. Ben şaşkırdım, mesela yardıma gelen o enkazlar kaldıran grupların arasında bayanlı erkekli gruplar vardı ve bayanlarda erkekler kadar rol oynadılar o insanlara yardım ederken. Yani hiç bayanı erkeği ayrımı yok bu konuda. Ama bize kurumlarda, bilgilendirilenler genelde erkekler oldu. Bize o konuda benim bildiğim o.

◇ ◇ ◇ ◇ ◇

Ben şuna inanıyorum, eğer bir insan gerçekten bir şeylere yürek vermişse bu konuda afet yönetiminde kadını, erkeği yoktur.

◇ ◇ ◇ ◇ ◇

Şimdi şöyle, mesela burda orman yangınları on üç gün sürdü. On güç gün süren orman yangınlarında erzak taşıma işleri, su taşıma işleri bunları hep birlikte el ele yaptık. İnanın çoğu kadınların öncülüğünde yapıldı. Mesela bizim iş yerimizde de var erkek çalışanlarımız, para toplanacak bir şey alınacak, kadınlar olarak biz öne çık-

tık. Neden? Dedim ya, biz daha duygusal düşünüyoruz. Onların ordaki ihtiyaçlarını daha çok gözetiyoruz.

Afet sonrası kadın ve erkeklerin vermiş oldukları tepkiler ya da afet sonrası katkı sağlamları bakımından roller değişebilmektedir. Bu katkılar analiz edilmeli ve incelenmelidir.

4.1.2. İletişim ve Duygusal Tepkiler

Kadınlık ve erkeklığe atfedilen manaların bu çalışmada doğrulandığı hususlardan birini iletişim ve duygusal tepkiler oluşturmaktadır. Kadınlar, duygusal tepkilerini erkeklere kıyasla daha açık bir şekilde ifade edebilmektedir. Bu durum da kadınların daha güçlü iletişim becerileri sergilediklerini göstermektedir. Burada dikkat çekilmesi gereken önemli bir husus da kadınların afet durumlarında daha fazla duygusal destek aradığı gerçeğidir. Bir katılımcı kadınların duygusal tepkilerini şöyle ifade etmektedir.

Bence kadın olarak etkilenmek aslında şurada başlıyor. Bu sadece afet anlamında değil genel olarak çalışma hayatında da hepimizin yaşadığı bir şey. Doğurganlıktan ve anaçlığımızdan dolayı en başta olaylara çok duygusal yaklaşabiliyoruz. Yaşadığımız bu duygusal yaklaşımdan ötürü de biraz daha gözyaşımıza hâkim olamıyoruz.

Diğer taraftan, kadınların duygusal tepkilerinin toplumu güçlendirici ve ayağa kaldıracı etkisi göz ardı edilmekte ve bunun bir tür zayıflık olduğu algısı söz konusu olmaktadır. Hâlbuki, kadın duygusallığı, toplumsal dayanışma ruhunu ayağa kaldırmak için son derece güçlü bir motivasyon olabilir. Bir katılımcı söz konusu bu olumsuz algıyı saha-

dan edindiği tecrübeyle eleştirel bir biçimde tahlil etmektedir.

Arama kurtarma personeline hiç bayanla karşılaşmadım. Açıkça söyleyeyim, hiç bayan yoktu. Orada biraz daha güç istediği için bence arama kurtarmada bayanlar biraz daha geride kalıyorlar. Niyeyse güçsüz kalabileceklerini düşünüyorlar. Ama biz UMKE eğitimimizde şöyle bir şey söyleriz, bence her eğitim veren arama kurtarma eğitimlerinde bu cümle söylenilmeli. 'Bizim herkese, her cinsiyete ihtiyacımız var' deriz. UMKE eğitiminde mesela sadece sağlık personeli yoktur. Sağlık Bakanlığı'na tabi bilgisayar mühendisi de vardır biz de temizlik personeli de vardır, röntgen teknisyeni de vardır, doktor da vardır. Unvanına bakmadan sağlık personeli olması bizim için önemlidir. Arama kurtarmada da keşke bu yapılsaydı ama biraz daha erkek popülasyonunun fazla olduğu bir birim olduğunu gördüm.

Kadınların duygusal zekaları ve iletişim becerileri, onları kriz durumlarında etkili bir karar verici haline getirmektedir. Afetlerde kadınların duygusal zekasından ve karar alma stratejilerinden istifade edilmelidir.

Yani kendi eşim için düşünecek olursam, donmuş gibiydi, arabayı çalıştırmak bile aklına gelmedi. Hangi düğmeden açılıyordu dedi. Arabanın yanına gittik. Arabanın hangi araba olduğunu hatırlayamadı. 'Bak, arabamız bu' dedim. Ver o anahtarı dedim, ben açtım.

Afet sonrası yapılan görüşmelerde kadınların duygusal açıdan tepkilerini daha net ortaya koydukları ve iletişimde bu anlamda daha kararlı oldukları görülmektedir.

4.1.3. Düşünme Biçimleri

Düşünme biçimleri itibarıyla kadınların ve erkeklerin tepkileri farklılaşabilmektedir ve afet durumlarında bu farklılaşmadan istifade edilmelidir. Kadınlar daha ince düşünmekte ve detayları dikkate alan bir düşünme ve hareket etme biçimini benimsemekte; erkekler ise daha sığ ve yüzeysel kalabilmektedir.

Bir kere bence kadın çok yönlü düşünebilen bir beyin. Erkekler biraz daha yüzeysel ve sığ düşünebiliyorlar. Bundan kaynaklı en belirgin farkı bunu söyleyebilirim. Bizler daha komplike düşünebiliyoruz. Mesela en basiti bir kadın hayatından örnek verebilirim. Bir anne aynı zamanda temizliğini yapıp, ocağa koyduğu yemeği pişirirken bir de ağlayan çocuğunu çok güzel oyalayabilir. Tüm hepsini komplike bir şekilde hareket edebiliyor. Afette de biraz komplike çalışmaya ihtiyaç var aslında.

Çünkü insanların özellikle ince noktalarını görüp, o noktalara basabilen noktada bayanlar daha iyiler. Ben bunu gördüm, ben depremzede olarak da sahada çalışan bayan olarak da o bayanlara verilmiş bir özellik. Yani tamam müdür olarak olsun ya da başka şey olarak bayanlar birazcık daha afet yönetiminde daha duygusal davranırlar falan diyebilirler ama bayanlar daha incedir. Erkeklerin görmediği o arka plandaki şeyleri görüp, ona göre hareket edip, daha geniş perspektiften bakabilirler bence.

Bir katılımcı, bu farkı pandemi döneminde nasıl tecrübe ettiğini şu sözlerle ifade etmektedir.

Tabi ki kadınlar daha çok sorumluluk alıyor. Erkek sadece birkaç konuda karar veriyor, aş olmak gerekir mi gerekmez mi, eve ne lazım, çocukların bileti alınacak mı alınmayacak mı, çocukların uçuşu iptal edilecek mi edilmeyecek mi? Bu tarz konularda erkekler daha çok. Ama siz onun yemeğini düşünüyorsunuz, bağışıklığı güçlü olsun diyorsunuz, hastalık açısından baktığınızda, pandemi açısından, dışarıya çıkartmıyorsunuz, maskesine dikkat ediyorsunuz, elini yıkadın mı kızım, oğlum diyorsun, yani her aşamasını kalkışından yatana kadar, uyanmasından yatana kadar her durumunu kontrol ediyorsun. Elini yıkamasını, yatmasını, zamanında uyumasını, hastalığa karşı güçlü olmasını, dışarda nasıl davranması gerektiğini.

Kadınların ve erkeklerin düşünme biçimlerindeki farklılık, eylemde farklılığı da beraberinde getirmektedir. Kadınların eylemde daha güçlü, toparlayıcı ve organize edici bir tutumu ve davranışı ortaya çıkabilmektedir; bu da afet durumlarında kadınların gücünden yararlanmak gereğini gündeme getirmelidir.

Yeniden inşa etmek, yeniden oluşturmak, dağılmışsa yeniden birleştirmek konusunda da sanki kadınlar daha önde, daha güçlü.

4.1.4. Risk Algısı ve Güvenlik

Risk Algısı ve güvenlik açısından da kadınların ve erkeklerin tepkileri farklılaşabilmektedir. Erkekler genellikle daha fazla risk alma eğiliminde olurken kadınlar genellikle kendilerini ve ailelerini korumak için daha fazla güvenlik tedbiri alabilirler.

Bir katılımcı, risk algısı ve güvenlik açısından farklılaşmayı şu sözlerle sarıh bir biçimde ifade etmektedir.

Yani tabi ki kadınlar biraz daha duygusal bence. Biraz daha üzülüyorlar ama erkeğin aklına ilk başta, 'Ne yapacağız?' sorusu geliyor. Kadının aklına da ilk başta, 'Çocuklarım ne olur ne oldu acaba, sevdiklerim ne oldu?' bu soru geliyor. Erkek de 'Şu an ben ne yapmam gerekir?' düşüncesi ilk başta geliyor, benim gördüğüm o oldu, eşimle benim aramdaki şey. Ben 'Çocuklarım sağ çok şükür. Acaba şu da yaşıyor mu? Bu da hayatta mı? Ne oldu ki acaba?' biz işin bu kısmındayız, erkekler de daha çok, 'Şimdi ne yapacağız ne yapmamız lazım?' bu soruyu kendilerine daha erken sorduklarını fark ettim.

Erkekler "Ne yapacağız?" sorusunu sordukları için risk almaya daha yatkın; kadınlar ise "Çocuklarım ne olur acaba?" sorusunu sordukları için güvenliği incelemeye ve ailelerini korumaya daha yatkın olmaktadır. Bir başka katılımcı da kadınların bu yatkınlıklarının onları nasıl güçlendirdiğini şöyle özetlemektedir.

Eve geliyorsun, elini yıkıyorsun ilk başta dikkat ediyorsun, evdeki sorumluluklarımız aynen devam ediyordu. Yani devam ediyor, çocuklarınız varsa zaten siz her zaman güçlü olmak zorundasınız. Hem onları karını doyurmak zorundasınız hem kafasını doyurmak zorundasınız hem mutlu etmek zorundasınız. Çocuğu varsa bir kadın her şeyi yapar yani.

Kadınların güvenliğe yönelik tepkisi, erkekleri içeren bir çatı işlevini görmektedir. Kadınların varlığı metaforik bir sığınma imkânını ortaya koymaktadır. Afetlerde ve özellikle depremlerde nasıl ki insanların bedeni cenin pozisyonu alıyorsa afetin hemen ardından

da ruhları cenin pozisyonunda, bir bakıma çaresizlik halinde kalmakta; korku ve ümit ikiliğinde salınmaktadır. Kadınların varlığı, çaresiz bedenleri ve ruhları cenin pozisyonundan kaldıracak, onlara yuva imkânı sağlayacak bir anaç çatı gibi olmaktadır.

Şimdi her bakımdan tabi ki erkekler bazı şeylerde daha kolay şey yapıyorlar onları bizler çocuklarımızla ilgileneceğiz böyle şeylerde felaketlerde yani erkekler sadece o sırada kendilerini ya da ailesini koruyacak ama bizler evladımızı önce koruyoruz. Bir başka varsa ben önce öğrencimi düşünürüm okulda bir şey başıma gelmiş olsa ilk onları düşünürüm mesela. Biz daha çok böyle koruyucu, çatı durumundayız. O anaç duygularımız var.

Herhalde dediğimiz o nokta yine anne olmak, çocuklarına sahip çıkmak, ailesine sahip çıkmak o içgüdüsel kadınlarda sanırım daha fazla. Hep fıtrat diyoruz ya yine o da fıtraten kadınlarda daha fazla.

4.1.5. Yöneticilik

Çalışma bulgularından ortaya çıkan bir diğer husus yöneticiliktir. Kadınların erkeklerden farklılaşan düşünme biçimleri ve duygusal tepkileri, onları iyi bir yönetici adayı yapmaktadır. Ancak, paradoksal bir şekilde, bu özellikler kadınları yönetici pozisyonlarından dışlanma riskiyle de karşı karşıya bırakabilmektedir. Kadınların farklı bakış açıları, çalışma hayatında çok değerlidir ama hala afet gibi kriz dönemlerinde bile, kadınların liderlik rollerine erişimleri kısıtlanabilmektedir. Bu durum, kadınların yeteneklerini tam olarak kullanamamalarına neden olmaktadır.

Bu bağlamda, kadınların liderlik potansiyelerini değerlendirmek ve onlara eşit fırsatlar sunmak, çalışma hayatında daha adil ve verimli bir ortamın tesisi için temel teşkil etmektedir.

Erkeklerin çok yavaş hareket ettiklerini düşünüyorum, geç karar verdiklerini düşünüyorum. Düşünüyorlar, karar vermeleri çok geç. Şöyle yapalım, böyle yapalım diyorlar, 'Bakalım' diyorlar. Genelde karşılaştığımız sorun bu. Tamam, temkinliler onları da destekliyoruz. Temkinli davranıyorlar her konuda ama geç karar veriyorlar afet konusunda. Geç hareket ediyorlar, dur bakalım sen. Yöneticilerin hepsinde bu şey var. Kadın olsaydı daha hızlı hareket ederdi, daha hızlı düşünürdü sonuçlarını diye düşünüyorum. Çünkü hisleri daha doğru karar verdirttirdi onlara yani.

Bir katılımcının ifadesine göre, kadınların yönetici pozisyonlardan dışlanmasının temel nedeni kültürel faktörlerdir. Kültürel normlar ve cinsiyetlere atfedilen mâna, kadınların liderlik rollerine erişimini sınırlayabilmektedir. Ayrıca, kurum kültürleri de kadınların liderlik rollerine erişimini etkileyebilmektedir. Bazı kurumlarda, erkeklerin egemen olduğu bir çalışma ortamı olabilir ve bu da kadınların terfi etme veya liderlik pozisyonlarına yükselme şansını azaltabilir. Bu tür kültürel engeller, kadınların kariyer gelişimini sınırlayabilir ve yeteneklerinin tam olarak değerlendirilmesini engelleyebilir.

Bir de bizim ülkemizde bence kültürel dayatmaların da farklılığı var. Ataerkilden gelme şöyle bir tabir var ya, 'Kadının elinin hamuru' mantığı biz bunu yıllar geçtikçe

biraz daha azaltmaya başladık ama yine de yok sayabilecek potansiyele getirmedik. O yüzden erkekler de biraz bayanları korumak içgüdüğü biraz da işlerini beğenmeme içgüdüğü var. Bu yüzden de bayanlar hem biraz öne çıkmak istemiyorlar, görecekleri tepkiden dolayı hem de zaten geri planda kalacağım deyip hiç bu şeye yeltenmiyorlar.

Kadın ve erkek düşünme tarzlarının farklılığı ve kadınların müşfik tabiatı gerçekte kadınları iyi bir yönetici adayı haline getirmektedir. Yöneticilik genellikle rasyonalite, ciddiyet ve katılık gibi sert kavramlarla anlaşılrsa da bir katılımcının şu sözleri, iyi bir yönetici olmanın merhamet kavramıyla güçlü bir bağı olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Şimdi kadınlar daha hassastır. Yani erkekler mesela nasıl diyeyim bazı ince hassas noktaları onlar düşünmezler. Daha çok genele bakarlar, sonuç odaklıdır. Ama bizler birtakım insanların o yardım şeyleri, merhamet duyguları bizde çok daha fazla olduğu için çok daha fazla etkileniyoruz. Mesela bir yangın felaketi görsek, on yıl önceydi herhalde Ege ve Akdeniz'e doğru giderken hemen gördüm, ben hemen eşime dedim, 'Çabuk durdur arabayı, hemen arayalım'. Yani hemen biz oraya müdahaleye geçebiliyoruz. Daha çok atak olabiliyoruz hemen arıyoruz, hemen Orman Genel Müdürlüğü'nü arıyoruz, eğer orman içindeyse. Yani daha hassasız bu konuda diye düşünüyorum.

Kadınları iyi bir yönetici adayı yapan şey sadece müşfik tabiatları değil, aynı zamanda sabırlı ve ısrarcı çözüm arayışlarıdır. Bu gerçekte kadınların ne kadar güçlü insanlar

olduğunun bir başka tezahürüdür. Bunun kanıtı; hayatta kalma anksiyetesi ile değil, hayat kurtarma iradesi ile temayüz eden bir afet tepkisi vermiş olmalarıdır.

Kadınlar evine, çocuğuna, şehrine, ülkesine, konu komşusuna daha bağlılar. Erkekler hemen terk etmeyi göze alabiliyorlar. 'Başka şehirde çalışsak olmaz mı? Her yerden bütün belediyelerden beni çağırıyorlar' dedi benim eşim. Ben, 'Hayır, bu insanların bize ihtiyacı var, bırakıp gidemeyiz' dedim. Yani bizim bağlılığımız, bizim gönülden sadakatimiz daha fazla erkeklerle göre ben öyle düşünüyorum.

4.1.6. Toplumsal Destek ve Dayanışma

Afet deneyimleri üzerinden yapılmış olan bu çalışmada önemli bir diğer bulgu ise bu süreçte var olan dayanışma ve toplumsal destektir. Toplumsal destek ve dayanışma açısından da söz konusu fark belirgindir. Kadınlar genellikle toplumsal dayanışma ve destek ağlarına daha fazla bağlılık gösterebilirler. Afet durumlarında kadınlar, toplum içindeki destek gruplarına daha fazla katılmakta veya dayanışma içinde olmaktadır. Böylece insanların hayatlarına dokunabilmektedirler. Afet sonrasında, öte yandan, kadınlar genellikle bir araya gelerek topluluk dayanışması oluştururlar. Birbirlerine destek olurlar, ihtiyaçlarına yardımcı olurlar ve birlikte hareket ederler. Böylece, güçlerini birleştirerek daha fazla kaynağa ve desteğe erişebilirler. Bu dayanışma ruhunun politika ve uygulama süreçlerine entegre edilmesi gerekir ama genellikle kadınlar kişisel güçlenme çabalarını bir araya getirmek suretiyle kendi içlerinde bir dayanışma ortaya koyarlar.

Çok sorumlulukları var. Bakın mesela orda bir oturacak yer ayarlama konusunda, çocukların üşmemesi konusunda, çocuklar aç kalıyor konusunda, burada uyunulacak bir yer olması gerekir konusunda yani bir insanın yaşamı ile ilgili yani erkekler belki sadece hayatta kalma kısmını düşünüyorlar ama bayanlar A'dan Z'ye her şeyi orda bir bebek var, orda bir yaşlı var, orda bir Alzheimer hasta var. Yani bunun yatağı var, yatması var, uyuması var çocukların, soğuktan korunması var, bunları kadınların daha iyi hissedip eşlerini yönlendirdiklerini gördüm yani. Buraya şimdi battaniye lazım, buraya kıyafet lazım gibi evden kıyafet alıp gelmemiz lazım binaları iyi olan arkadaşlar, o şekilde biz kendi aramızda konuştuk, 'Şimdi ne lazım bize bu çocukları barındırmak için, uyutmak için nasıl bir yer ayarlayabiliriz?'

Erkekler ise daha fazla bireysel olarak hareket etme eğiliminde olabilmektedir; bu da acil durumlarda hızlı ve kararlı müdahaleler yapmalarına yardımcı olabilir. Öte yandan, kadınların katkıları genellikle daha uzun vadeli iyileşme süreçlerine odaklanabilir. Kadınlar, empati, iş birliği ve uzlaşma gibi becerilerle donanmıştır ve bu da uzun vadeli stratejik planlamada ve sürdürülebilir değişimlerde etkili katkılara tahvil edilmelidir. Bir organizasyon veya toplum için her iki yaklaşımın da değeri vardır. Acil durumlarda hızlı tepkiler gerekebilirken, uzun vadeli başarı için de sağlam temellere ve sürdürülebilir çözümlere ihtiyaç vardır. Bu nedenle, cinsiyetler arası farklılıkların çatışmacı bir yaklaşım yerine uzlaşmacı bir yaklaşımla kabul edilmesi, kapsayıcı ve etkili bir liderlik kültürünün oluşturulmasına yardımcı olabilir.

Yani ilk etapta tamam apartmandan çıkıştı, ilk etapta erkekler etkili olmuş olabilir arama, kurtarma gibi onlarda etkili olabilir ama bir sonraki aşamada kadınlar çok daha etkili. Çünkü aç kalmasını düşünüyor, soğuktan korunmasını düşünüyor, hastanın ilacını düşünüyor, çocuğunun ilacı varsa ilacını düşünüyor, yani her şeyini düşünüyor. Nasıl rahat edebilir, nasıl yatabilir, nasıl kendini koruyabilir, hastalıktan, soğuktan, diğer her konuda yani ikinci aşamada kadınların daha çok etkili olduğunu düşünüyorum.

Toplumsal destek ve dayanışma, güçlü bir organizasyon kabiliyeti gerektirir ve kadınlar genellikle bu alanda öne çıkmaktadır. Kadınlar, empati, iletişim ve iş birliği becerileriyle maruftur ve bu özellikler; insanları bir araya getirme, güven oluşturma ve ortak hedefler doğrultusunda hareket etme gibi yetenekleri güçlendirecektir. Kadınlar genellikle daha fazla destek ve yardım ağı oluşturma eğilimindedirler. Bu, bir kriz durumunda veya zorlu bir dönemde toplumu bir araya getirme ve dayanışma içinde hareket etme potansiyelini artırabilir. Aynı zamanda, uzun vadeli projelerde ve toplumsal değişim girişimlerinde kadınların liderlik rolleri, sürdürülebilir ve kapsayıcı sonuçlar elde etmede önemli bir avantaj sağlayabilecektir.

Örnek olarak yine Bartın mesela ben yaşadığım için onu söylüyorum, biz iki gün kaldık hemen yardıma gitmiştik Askeriye bize yakındı ve askerlerin yatakhanelerini hep su basmıştı. Onlara mesela biz yiyecek götürmüştük. Etrafımızda biz tepedeydi evimiz onlara yiyecek yardımı hemen yapılmıştı. Oradaki o afete uğramayan kişiler organize olup birlikte mesela nedir yiyecek yardımı olsun, giyecek yardımı olsun, kendimizce birtakım kullanılabilecek malzemeleri hemen onlara mesela biz ulaştırmıştık. Burada öncülük edilebilir. Organize edebilir. Kadınlar organize konusunda erkeklerden daha ön plandadır.

Yine Hatay'da arkadaşla görüştüğümüzde hemen bir mahalle kurulacak duyurular yaptı whatsapp grubumuza, 'Arkadaşlar bir mahalle kurulacak konteyner için' para toplama. Biz mesela gruptan para toplamıştık konteyner için. Konteyner oldu bu sefer içine halılar, arkadaşlar herkes şu kadar şu kadar banka hesap numarası vardı, o hesap numarasına yatırılıp onlarla oradaki kadınlar için, çocuklar için birtakım bunlara erkeklere söyleyemiyorsunuz, onların özel durumları ile ilgili özel malzemeler alınmıştı.

4.2. Afetlerde Kadınlara Özgü İhtiyaçlar

Afet sürecinde kadınlara özgü ihtiyaçlar bulgulara ön plana çıkan bir husustur. Afetlerde, temiz suya erişim, sanitasyon ve hijyen koşulları genellikle zorlaşır. Bu durum özellikle kadınlar için enfeksiyon riskini artırabilir ve hijyen ürünlerine erişimi kısıtlayabilir.

Hijyenin yanı sıra lavabo, tuvalet, kıyafet, ilaç ve bebek/çocuk bakımı gibi çeşitli ihtiyaçlar öne çıkmaktadır. Afetlerde kadınlara özgü ihtiyaçlar bu çalışmada aşağıdaki temalarla tartışılmaktadır.

Özel Günlerdeki Hijyen İhtiyacı
Tuvalet ve Lavabo
Kıyafet ve Başörtüsü
İlaç
Bebek ve Çocuk Bakımı

4.2.1. Özel Günlerdeki Hijyen İhtiyacı

Kadınların özel günlerinde hijyen ihtiyaçlarını karşılamak için hijyen ürünlerinin sağlanması önemlidir. İyi bir acil durum planlamasının kadınlara özgü ihtiyaçları dikkate alması gerekir. Katılımcı deneyimleri bu konuda sorunlar yaşandığını kanıtlamaktadır. Özellikle afet veya kriz durumlarında, kadınların özel günleri veya diğer hijyen ihtiyaçları göz ardı edilebilmektedir. Bu durum, kadınların sağlıklarını ve iyilik hallerini olumsuz yönde etkileyebilmekte ve acil durumların etkilerini daha da derinleştirebilmektedir. Bu nedenle, acil durum planlaması yapılırken, kadınların özel ihtiyaçlarına öncelik verilmeli ve bu ihtiyaçların karşılanması için uygun önlemler alınmalıdır.

Çok fazla yani gelen yardımlar çok cinsiyetçi yardımlar oluyor. Bir kere kadınlar çok fazla düşünülüyor. Kadın çalışanlar düşünülüyor. Mesela bize gelen yardımlarda en fazla olan şeylerden biri özel günlerdeki

bakım malzemeleriydi ama bu vatandaşlara gelmesi içindi. Ama onun dışında kadın çalışanlara gelen kolileri açtığımızda kişisel kitlerin içinden bize yönelik bir iç çamaşırı çıkmıyordu mesela. Ya da bize özel düşünülmüş bir kişisel hijyen kiti düşünülmüyordu. Erkeklerinkisi tam ve eksiksizken kadın çalışanın olmayacağı ön yargısı o kadar fazlaydı ki bize yönelik bir şey gelmiyordu.

Kadınların kendilerine özgü ihtiyaçlarının dikkate alınmış olması, onların hayatta kalma ve güçlenme çabalarını ve pratiklerini son derece olumlu etkilemekte ve afet sonrası iyileşme sürecine dair motivasyon sağlamaktadır. Bu nedenle, hijyen ürünleri; acil durum sığınakları ve yardım merkezleri gibi yerlerde kolayca erişilebilir olmalıdır. Ayrıca, kadınların bu ürünlere erişimlerini sağlamak için uygun iletişim ve yönlendirme mekanizmaları da oluşturulmalıdır. Böylece, acil durumlar sırasında kadınların sağlık ve hijyen ihtiyaçlarına duyarlı bir şekilde yanıt verilebilir ve onların güvenliği ve refahı korunabilir.

Ben bu bağlamda şöyle yaptım. Daha doğrusu ilk başta bunu Ankara 112 başlattı. Ankara 112'nin bayan çalışanları sadece Gaziantep 112'nin bayan çalışanlarına özel kendi elleriyle, kendi evlerindeki market poşetleriyle bir araya gelerek yaptıkları bir kit vardı. Onun içerisinde bize iç çamaşırı koymuşlardı. Bu bizi çok duygulandırdı. Çok da güzel bir mektup yazmışlardı, hala aklıma geldiği zaman ağlarım. Biz buna ulaştığımızda yedinci, sekizinci günündeydi. Ben ilk iç çamaşırımı değiştirdiğimde sekizinci günümdeydim. Bunlar elbette ki biraz ön yargılarla alakalı.

4.2.2. Tuvalet ve Lavabo

Hijyen meselesi sadece kadınların özel günlerinde ihtiyaç duydukları bakım ürünleri ile sınırlı değildir. Bir diğer önemli hijyen ihtiyacı **kadınların mahremiyetini muhafaza edebilecekleri tuvalet ve lavabodur.** Afet dönemlerinde kamusal alanlarda, kadınların rahatça tuvalet ve lavabo kullanabilecekleri uygun mekânlara erişimi önemlidir. Mahremiyetlerini koruyabilecekleri, temiz ve güvenli tuvaletler; kadınların sağlık, güvenlik ve genel refahlarını korumak için kritik öneme sahiptir.

Afet durumunda tabi ki kadınların özel ihtiyaçları var. Mesela afet durumunda ilk başta lavabo ihtiyacı çok oluyor. Özel günleri var zaten kadınların onunla ilgili sıkıntıları oluyor.

◇ ◇ ◇ ◇ ◇

Tabi ki özel ihtiyaçları mutlaka var. Yani mesela nedir bir erkek bir afet durumunda abdest ortalıkta alabiliyor en basitinden. Ama bizler bir yere mutlaka etrafımıza sarılı bir şey olması lazım ki, o sırada bize yar-

dımcı olacak abdest alırken de birisi gerekli yani. Hanımlar bu konuda hem daha hassas daha titizler zaten öyle olması da gerekiyor. Yani erkekler daha zorluk yaşamıyorlar bu konuda, bizler zorluk yaşıyoruz.

◇ ◇ ◇ ◇ ◇

Bence bu tür toplu konutların arasına özellikle kadınların kalabileceği duş, tuvalet ihtiyaçları için parklara küçük tuvaletler yaparlar ya böyle onun gibi küçük böyle prefabrik evlerde olabilir.

4.2.3. Kıyafet ve Başörtüsü

Kadınların hijyen dışında, yine mahremiyetlerini muhafaza edebilecekleri kıyafet ve başörtüsü en önemli ihtiyaçlarından bir diğeridir.

Kıyafet bulamayan kadınlarımız oluyor mesela pijama ile dışarda kaldı insanlar. Başörtüsü dışarda kaldı, iç çamaşırı ile dışarda kaldı. Kıyafet çok önemli bu konuda sıkıntı.

Kıyafet ihtiyacı, afet bölgesinin iklim koşulları dikkate alınarak karşılanmalıdır. Özellikle acil durum veya afet bölgelerinde, hava koşulları sıklıkla değişebilir ve bu da uygun giyim eşyalarının önemini artırır. Sıcak, soğuk, yağmurlu veya rüzgârlı hava koşullarına uygun giyim eşyalarının sağlanması, çalışanların sağlık ve güvenliğini korumak için kritik öneme sahiptir. Bir kamu görevlisinin şu sözleri, gönüllü kadın kamu görevlilerinin de ihmal edilmemesi gereken bir ihtiyacı işaret etmektedir.

Evde ne kadar eski pardösü varsa onu da aldım, çünkü sırsıklam oluyordu. Ne zaman ki Diyanet bize yağmurluk getirdikten sonra ben rahatladım.

Kıyafet, hijyen ve diğer ihtiyaçların gösterdiği bir gerçek vardır ki, kadınların ihtiyaçları, erkeklere göre daha karmaşık olabilmektedir. Yardımların organizasyonunda en çok dikkat edilmesi gereken hususlardan biri budur.

Bir erkek olsa mesela ne verir 2 eşofman büyüğü altüst verir geçer kadın olunca daha ince düşünüyorsun pedinden düşünün dış fırçasından dış macunundan tırnak makasından her şeyine kadar.

4.2.4. İlaç

Kadınların sağlık bakımına dair rutin ihtiyaçları olabilmektedir. Bunların başında ilaç ihtiyacı gelmektedir. Bu nedenle, sağlık hizmetlerinin erişilebilirliği ve ilaç temininin güvence altına alınması önemlidir. Kadınların düzenli olarak kullandıkları ilaçlara erişimlerinin engellenmemesi ve ilaç temininin kesintisiz sağlanması, sağlık sorunlarının kontrol altında tutulmasına yardımcı olacaktır.

Bunun yanında ilaç çok önemli bir sorun. O an ilaca ihtiyacı olabiliyor, düzenli kullandığı bir ilaç olabiliyor, onu bulmada sıkıntı çekilmemesi gerekiyor.

4.2.5. Bebek ve Çocuk Bakımı

Bebek ve çocuk bakımına dair ihtiyaçlar olabilmektedir. Bunların başında ilaç ihtiyacı gelmektedir. Afet durumlarında, bebekler ve çocuklar sık sık sağlık sorunlarıyla karşılaşabilmektedir. Ateş, enfeksiyonlar, ishal, alerjik reaksiyonlar ve yaralanmalar gibi acil tıbbi durumlar meydana gelebilmektedir. Bu durumlar için gerekli olan ilaçların bulunabilirliği, çocukların sağlık sorunlarının hızlı ve etkili bir şekilde tedavi edilmesine imkân verir. Ayrıca, bebeklerin ve çocukların özel ihtiyaçlarını karşılamak için bebek mamaları

ve bebek bezi gibi diğer temel bakım ürünlerine de ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ürünlerin de afet bölgelerinde kolayca temin edilebilir olması önemlidir.

Süt olabilir, bebekler için, yiyecek olabilir, giyecek olabilir. Süt sıkıntısı oldu mesela, bebeklere süt vermek gerekiyor. Yani her türlü her şeye ihtiyacınız var afet durumunda, bir insanın yaşaması için. Çırlıçırak mesela bir olayı anlatayım size. Bir tane kadın iki oğluyla birlikte dışarda kalmıştı, ayağında terliği bile yoktu. Isınacak hiçbir şeyi yoktu, soğuktan üşüdü kadıncağız.

Yani bir iç çamaşırı konusunda. Kadınların iç çamaşırı yoktu. Atleti matletini çıkarmış, pijamasını giyip yatmış yani mesela. Kadınların özel konularda diyorum ihtiyacı olan şeylerin karşılanması diyelim buna bu eksikti. İç çamaşırı mesela. Sağlık konusundaki hijyenle ilgili şeyler zamanla geldi ama geç geldi daha erken olabilirdi. Başka neler yapılabilir, herhalde konuştuğumuz da derlenip toplanırsa bir şeyler çıkar diye düşünüyorum.

Çocuk bakımının bir başka yönü de engelli çocuklardır. Afet durumlarında en çok ihmal edilen dezavantajlı gruplardan biri de engellilerdir ve özellikle engelli çocukların bakımından sorumlu kişiler kahir ekseriyetle annelerdir.

Mesela sakat çocuğu olan bayanlarımız vardı o dönemde, market falan yoktu. Mesela 'Nasıl temin edebiliriz?' diye biz kara kara düşündük. Kimseye anlatamıyorsun, bir engelli çocuğu var, onun altının bağlanması lazım. O altına yapıyor, nasıl bir işlem yapabiliriz?

4.3. Afetlerde Kadın Kamu Görevlilerinin Tepkileri ve Katkıları

Afetlerde, kadın kamu görevlilerinin ilk tepkileri, toplumdaki dayanışma ruhunu yük-

seltmeye katkı sunmakta ve toplumsal bütünleşmeyi sağlamaktadır. Afetlerde kadın kamu görevlilerinin tepkileri ve katkıları bu çalışmada aşağıdaki temalarla tartışılmaktadır.

Diğerkâmlık ve Şefkat
Kadın Olmak
Kamusal Sorumluluk Duygusu
Devletin Temsilcisi Olma Bilinci
Aile ve Çocuklar Tarafından Görülen Kabul ve Teşvik
Organizasyon ve Liderlik Becerileri

4.3.1. Diğerkâmlık ve Şefkat

Kadın kamu görevlilerinin ilk tepkisi diğerkâmlık ve şefkatli bir tutum olmaktadır. Kadın kamu görevlileri, kadın olmakla kamusal sorumluluk duygusu taşımayı bütünleştirmekte ve diğerkâmlık duygularıyla birlikte toplumsal dayanışmaya katkı sunmaktadır. Ülkelerine hizmet etme arzusu, kadınların genellikle sahip oldukları empati ve hassasiyetle birleşmekte ve bu nedenle, kamu hizmetlerinde çalışan kadınlar, toplumsal dayanışma ve iyiliği teşvik etme konusunda önemli bir rol oynayabilmektedir. Özellikle kriz veya afet durumlarında, kadınların sağladığı şefkatli yaklaşım ve duyarlılık, toplumun dayanışma ve iyileşme sürecine önemli bir katkı sağlayabilmektedir.

Ben kendime hep bu soruyu sordum, 'Şimdi ne yapabilirim? Kime faydalı olabilirim? Hastaneye gitsem bir faydam dokunur mu? Ne yapabilirim, üzerime düşen görev ne?' bu soruyu kendime sordum. Yani me-

mur olarak soruyoruz diye düşünüyorum belki sistemli bir çalışma hayatından sonra 'Nasıl yararlı olabilirim?' sorusunu kendimle sorabiliyoruz.

◇ ◇ ◇ ◇ ◇

Yine Karadeniz'e doğru gidiyorduk. Karadeniz'e doğru giderken biz varmadan üç gün önce Rize'de mesela heyelan olmuştu. Gerçekten her taraf böyle ağaçlar gitmiş, her şey gitmişti. Bize mesela hiç unutmuyorum, tanıdıklarımız, 'Gitmeyin ya, felaketin üzerine gidilir mi?'. Dedik ki, 'Biz yola çıktık, yardımcı olabiliriz belki de. Bize ihtiyaç olabilir orada' dedik. Ve o yüzden hani geri dönmedik.

◇ ◇ ◇ ◇ ◇

Yani o an orda onun ihtiyacı olan bir yardım, bir şey varsa o ekip, orda o şekilde tırnağında kırılır, saçın da yolunur, üstün başın da çizilir, her tarafında kesilir ki öyle şeyler de geldi başımıza. Yani yapabileceğin

şeyi olabildiğince doğru şekilde düzgün yapmak, bu da vicdan muhasebesi.

Bu öylesine özgeci ve fedakâr bir halet-i ruhiyedir ki kadın kamu görevlileri kimi zaman kendi kişisel ihtiyaçlarını ve sorunlarını unutabilmektedir. Toplumsal dayanışma ve hizmet etme arzusu, kadınların kendilerini başkalarının ihtiyaçlarına adamalarına yol açabilmektedir. Ancak, kadın kamu görevlilerinin de kendi sağlık ve refahlarını korumaları önemlidir. Kendilerine zaman ayırmak, stresle baş etmek için destek aramak ve kişisel bakımlarını ihmal etmemek, uzun vadede daha etkili ve sürdürülebilir hizmet verme yeteneklerini artıracaktır.

Mesela ben ve benimle birlikte çalışan bayan arkadaşların bizim aklımıza hormonlarımız, regl dönemlerimiz, kadın hastalıklarımız gelmedi. Sonradan duydum olan arkadaşlarımız olmuş. Mesela o süreçte regl olan arkadaşlarım, reglisi başlayan arkadaşlarım, gebe olan arkadaşlarım hepsi, 'Sekizinci, dokuzuncu güne kadar bunları unuttum.' 'Ne yaptın?' diyorum mesela. Lavaboya gitme fırsatı buldukça bulabildiğim şeylerle petlerle çözüme baktım. Ama hiç onu düşünmedim.

Kadın kamu görevlilerinin afet bölgesinde sahada yer almasının ve afetten etkilenen insanlarla yakın bir iletişim kurmasının doğrudan ve dolaylı çok önemli sonuçları olmaktadır. İnsanlar afet sonrasında müşfik bir elin dokunuşuna ihtiyaç duyarlar ve kadınlar şefkatli bir tutumu asla terk etmezler.

Mesela bizim gibi manevi destek ekibi olan arkadaşlarımız ben bizzat şahit olmadım ama duydum giden arkadaşarımdan. Mesela evladını kaybeden bir anneye, koluna

girerek, onu teselli etmesi, mezarlıkta çocuğu gömülürken, defnedilirken onunla yakın duygusal iletişimde olması, yaklaşımda bulunması, onu anlattılar mesela onu teselli etmesi, teselli cümleleri kurulması bence çok etkileyici ve çok gerekli. Oradaki bir boşluğu manevi destek ekibi hanım arkadaşımız doldurdu.

4.3.2. Kadın Olmak

Kadın kamu görevlilerinin ortaya koyduğu söz konusu bu diğerkâmlığın kadın olmakla güçlü bir bağı olduğu açıkça görülmektedir.

Bence kadın bulunduğu her yeri güzelleştiriyor ve her yere yakışıyor zaten. O yüzden kadınların olduğu her yerden bu cümle çıkmaya çok meyilli. Ama şunu söyleyebilirim mesela biz kadın popülasyonumuzun fazla olduğu bir yönetim başardık Nurdağı'nda. En basit örnekle Nurdağı'nda koordinasyon kısmı çok temizdi. İmkânsızlıklarımız çok fazlaydı bilmiyorum biliyor musunuz, on ikinci, on üçüncü günde banyo yapabildik biz. Hiçbir ne suyumuz ne sabunumuz hiçbir şeyimiz yoktu. Tüm bunlara rağmen bayan popülasyonumuz fazla olduğu için biraz daha hijyenik devam edebildik. Çocuklara karşı çok daha anaç yaklaşılabildik. Çocuklar bizleri gördüğü zaman tabi ki afette annesini, babasını kaybetmiş çocukların bir kadın şefkati ve duygusallığı ile karşılaşması bambaşka bir görüntü ortaya çıkartıyor. Bu aşamada bence en önemli şey evet, çocuklar açısından kadınların olması çok muazzam bir nokta oldu.

Kadın olmanın bir başka yönü anaçlık duygusudur. Kadın kamu görevlileri, afetlerde anaçlıkları ve merhametli tutumları ile hayatı katkılar sağlamıştır. Bu nedenle, kadın

kamu görevlilerinin anaçlık duyguları ve merhametli tutumları, afet yönetimi ve kriz müdahale süreçlerinde değerli bir kaynak olarak görülmelidir. Bu nitelikler, toplumun direncine katkı sağlayacak ve afetlerden etkilenen insanlara destek sunulmasına yardımcı olacaktır. Örneğin, bir katılımcı Covid-19 pandemisinde aldığı göreve anaç bir dokunuşta bulunmuştur.

Mesela ben filyasyonda üç defa görev aldım yani bayan, erkek ayrımı olmadı burada. Ben daha çok yardım etmem lazım diyorum mesela zili çalışıyorum altta teyze var, 'Teyze, bir ihtiyacın var mı yemek mesela bir yerden yemek getireyim, su getireyim?' bilmem ne. Dedim ya bizim anaç duygular hemen faaliyete geçiyor o sırada yani o sebeple daha çok bizler ilgileniyoruz.

Kadın olmak, yalnızlık hissiyle mücadele etmeyi de gerektirir ve kadınlar bu durumda kişisel olarak güçlenmenin yollarını arar. Bir katılımcı bunu şu sözlerle ifade etmektedir.

Yani o kadar yok, kadınlar hep kendi kendilerine güçleniyorlar zaten. Organizasyonlu bir çalışma yok yani. İşte şunu yapalım, şöyle edelim, şu kadınları şöyle alalım, bildiğim kadarıyla çadır kentlerde devletimizin başlattığı oralarda el sanatları ile ilgili şeyler var. Bunları başarılı buluyorum mesela ben kendim ama çevremde gördüğüm kadınlar yine kendileri ayakta durmayı, bulduğumuz ortamda dükkanı olan kadınlar var mesela onlar kendi dükkanını açmaya çalışıyor. Burdan gidenler işte mesela benim kıyafet aldığım bir yer vardı, Konya'da kendi iş yerini bugün itibarıyla açtı. Farklı kadınlar yine ayakta kalmaya çalışıyor, kalıyorlar da yani. Zaten bağlantıları çok iyi, arkadaşlık ilişkileri de kadınların çok iyi. Arıyor, mesela

yine kıyafet aldığım bir yer vardı, o mesela Ankara'daki o fuara katıldı. Orda ürünlerini götürdü, sattı. Ayakta kalmaya çalıştı. Evi yıkıldı Antakya'da, başarılı şeyler var. Ama birisi yönlendiriyor mu, düzenli olarak birisinin desteği ile mi başarılı oluyor? Hayır, kendi kişisel gayretleri ile başarılı oluyor bu insanlar.

Afet sonrasında kadın kamu görevlilerinin afet sırasında sahada verdikleri desteğin kendilerini de ruhsal açıdan dönüştürdüğü gözlenmiştir. Direnci/yılmazlığı artmış ve güçlenmiş kadınlar olarak hayatlarına devam etmektedirler.

Şöyle söyleyeceğim, şu an gördüğüm gibiydim o zamanlarda hiç değildim, kendime düşkündüm. Aman tırnağım kırıldı, of saçım, çadırlarda kalamam, düş alamam falan gerçekten öyle bir yapım var, öyleyim yani... Ama girmedığım şey, çıkmadığım şey de kalmadı yani.(Ebe, Çanakkale).

4.3.3. Ümitvâr Olmak

Kadının olduğu yerde sadece şefkat ve diğerkâmlık değil, aynı zamanda ümit de vardır. İnsanların ümitlerini tükettikleri ve toplu bir çaresizliğe mahkûm hissettikleri dehşetli 6 Şubat depreminden sonra da ümidi yertertenler kadınlardı. Kadınlar; dayanıklılık, dayanışma ve kararlılıkla, toplumun yeniden yapılanmasına katkıda bulunabilmektedir. Acil yardım ve desteğin yanı sıra, ümit dolu bir gelecek için motivasyon ve rehberlik sağlayabilirler. Kadınların liderlik, organizasyon ve koordinasyon becerileri, afet sonrası toplumun yeniden inşası için kritik öneme sahiptir.

Ama şu anda kursum yıkıldı, camim yıkıldı.

Başka bir camide çalışıyorum. İnşallah yine oralarda çiçek gibi olacak, güzel olacak. Kursumuz çok güzeldi, çok bakımlı bir kurstu.

4.3.4. Kamusal Sorumluluk Duygusu

Kadın kamu görevlilerinin ortaya koyduğu diğerkâmlık ve toplumsal dayanışmanın arkasındaki önemli motivasyon kaynaklarından birinin kamusal sorumluluk duygusu olduğu anlaşılmaktadır. Kamu görevlileri, topluma hizmet etme ve kamu kaynaklarını etkili bir şekilde kullanma sorumluluğunu taşıyan kişilerdir. Bu nedenle, kamusal sorumluluk duygusu, kadın kamu görevlilerinin işlerini daha fazla özveriyle yapmalarını teşvik eder ve topluma karşı olan bağlılıklarını artırır. Bu duygu, onları işlerinde daha duyarlı, adil ve etik kararlar almaya yönlendirir. Dolayısıyla, kadın kamu görevlilerinin ortaya koyduğu diğerkâmlık ve toplumsal dayanışmanın temelinde yatan kamusal sorumluluk duygusu, toplumun refahı için önemli bir unsur olarak görülmektedir. Bu şekilde, kamu görevlilerinin toplumsal hizmetlere olan katkıları, kamusal sorumluluk duygusuyla beslenen bir motivasyonla daha da güçlenir ve toplumun genel iyiliğine katkıda bulunur.

Çalışan bayanların en büyük şeyi bu. Onlar daha güçlüler diye düşünüyorum ben. Diğerleri ağlarken, otururken, biz bu soruyu kendimize sorup, 'Şimdi ne yapabiliriz, nasıl hareket edebiliriz?' Çalışan bayanlarda hep bunu gördüm. Daha güçlü davrandılar. Daha planlı bir şeye doğru yönelim oluyor onlarda. Ama diğerleri daha çok üzölmekle, ağlamakla, o vakti geçirmekle, onunla, çocuklarını korumakla onlarla. Biz hem çocuklarımızı güvene aldıktan sonra kendi-

mizi güvene aldıktan sonra şimdi bundan sonra 'Ne yapmalıyım?' sorusunu kendimize, ben sordum yani. 'Ne yapmalıyım?' sorusunu sordum ve soran arkadaşlarımı da gördüm.

4.3.5. Devletin Temsilcisi Olma Bilinci

Kadın kamu görevlilerinin hissettiği kamusal sorumluluk duygusu gerçekte devletin temsilcisi olma bilinciyle ilişkilidir. Kadın kamu görevlileri, afet sonrasında kendi ailelerini güvence altına aldıklarından emin olur olmaz "devletin halka uzanan eli" olma bilinciyle seferber olmaktadır. Bir başka deyişle, kadın kamu görevlileri, devletin sağladığı hizmetlerin doğrudan birer temsilcisi olarak görülürler ve bu rolün bilincindedirler. Dolayısıyla, afet gibi kriz anlarında, kendi ailelerinin güvenliği sağlandıktan sonra, halkın ihtiyaçlarını karşılamak ve toplumun acil sorunlarına çözüm bulmak için hızla harekete geçerler. Bu durum, kadın kamu görevlilerinin içsel motivasyonunu artırır ve onları daha etkili bir şekilde kamusal hizmet sunmaya teşvik eder.

Sonuç olarak, kadın kamu görevlilerinin hissettiği kamusal sorumluluk duygusu, devletin temsilcisi olma bilinciyle derin bir şekilde ilişkilidir. Bu bilinç, onları toplumun güvenliği ve refahı için gerekli adımları atmaya yönlendirir ve kamu hizmetlerinin etkin bir şekilde sunulmasına katkıda bulunur.

Çünkü kendim vicdanen şöyle düşündüm; eğer ben sağ ve sağlıklıysam, çocuklarım sağ ve sağlıklıysa, şu an iyilerse diğer çocukların ve ailelerin de aynı iyiliğe kavuşabilmesi için ben ve benim gibi olan sağlık çalışanlarının taşın altına ellerini koymaları gerek diye düşündüm.

Herkes elinden geleni yapıyor ama memurlar tabi ki daha çok şey yapmak zorunda zaten. Biz hep bu bilinçle yetişiyoruz. Yani sen devlet memurusun, sen devletin aslında, o yüzden sen orda olmalısın, sen yardım etmelisin. Yani biz orda hem devleti temsil ettiğimiz için her zaman da bu duyguda olduğumuz için devlet biziz. 'Nerde devlet?' denildiğinde 'Biz burdayız' diyebilme düşüncesi oluyor. O yüzden kimin, neye ihtiyacı varsa şöyle bir etrafımıza bakıyoruz, 'Bundan sonra ne yapmalıyım?' sorusunu soruyoruz.

Kadın kamu görevlilerinin devletin temsilcisi olma bilinci çok farklı meslek grubu tarafından benimsenmiş ve afet sonrası sahaya yansımıştır.

O yüzden her manada sağlık çalışanı arkadaşlarımızla ve bayanlarla karşılaştım ve çalıştım. En üst yöneticiden İl Sağlık Müdüründen, en alt kademeye kadar, temizlik personeline kadar sağlık çalışanlarından herkes afet çalışma alanlarındaydı. Öğretmenlerimizden en çok bayan öğretmenlerimiz vardı, bu çok dikkatimi çekti özellikle. On beş ya da on yedinci günündeydi, psikososyal destek birimi ile ortak olarak eğitimci, öğretmenlerimiz çocuklar için çadır kurmaya başladılar. Orda da en çok görev alan yine bayan öğretmenlerimizdi. Bu çok mutlu edici bir şeydi.

4.3.6. Aile ve Çocuklar Tarafından Görülen Kabul ve Teşvik

Kadın kamu görevlilerinin diğerkâmlığının ve kamu görevlisi olma sorumluluk ve bilincinin aileleri/çocukları tarafından da kabul

ve teşvik görmesi son derece sevindiricidir ve kamu görevlilerinin kimlik ve aidiyet oluşumuna dair de ümit ve ilham vericidir. Ailelerin ve çocukların, kadın kamu görevlilerinin mesleki kimliklerini desteklemesi ve takdir etmesi, kamu hizmetlerine olan inancı artırır. Bu destek, kamu görevlilerinin işlerini daha özverili bir şekilde yapmalarını teşvik eder ve topluma karşı duydukları sorumluluğu güçlendirir. Ayrıca, aile üyelerinin bu tutumu, kadınların iş hayatında daha başarılı olmalarını sağlar ve toplumda kadınların konumu açısından da olumlu bir katkı sağlar.

Bu durum aynı zamanda genç nesillere de önemli bir mesaj vermektedir. Çocuklar, annelerinin ve diğer aile üyelerinin kamusal hizmetlere olan katkılarını gözlemleyerek, topluma hizmet etmenin değerini ve önemini öğrenirler. Bu da onların gelecekte kamu hizmetlerine katkı sağlayacaklarına dair umut verici bir işaret sayılabilir.

Sonuç olarak, kadın kamu görevlilerinin aileleri ve çocukları tarafından kabul ve teşvik edilmesi, sadece bireylerin kişisel başarılarına değil, aynı zamanda toplumsal dayanışma ve katılımın güçlenmesine de katkı sağlar. Bu durum, toplumda daha güçlü bir kamu hizmeti kültürü oluşturulmasına ve gelecek nesillere ilham verici bir model sunulmasına yardımcı olur.

Ben on ikinci günü kısa bir süreliğine on iki saatlik bir Antalya'ya gidiş geliş yaptım. Yirmi dört saatim vardı, bir kısmını yolda, bir kısmını çocuklarımla geçirebildim. Oğlum yedi yaşında. Yedi yaşındaki oğlumla ilk sarıldık, uyuyordu kendisi ve bana şöyle dedi, 'Anne, sen ve -kırmızı giyenler diyor

bize, benim çalıştığım arkadaşlarıma dayı diye hitap eder- çocuklara oyuncak verdiniz mi? Onları kurtardınız mı? Onlar için neler yaptınız? Sen çocuklara sarıldın mı? Annesini kaybeden çocukları gördün mü? Onlara destek oldun mu?’ gibi sorular sormuştu. Baktım ki benim oğlum bile benden beklentisi, anne benim yanımda olma onlara destek oldu, bu benim için bu çok önemli ve kıymetliydi. Benim oğlum bana şunu sormadı mesela ‘Niye bizi yanımızda değildin?’ demedi. Ben onların yanında değilken neler başardığımı duymak istedi ve bu beni çok fazla tatmin etti.

Kadın kamu görevlilerinin, ailelerinden gördükleri bu destek, onların afet sonrası müdahale ve iyileşme süreçlerinde epik bir hikâyenin aktörleri olmalarını sağlamaktadır.

Aynı zamanda eşim, bana görüştüğümüz anlarda hep şöyle dedi, ‘Benim kahraman karım.’ Bunlar çok önemli ve çok değerli duygular. Kadınların çalışmasını da daha da kolaylaştırıyor. Ben böyle şeyleri duydukça kendi küçük çekirdek ailemde daha gönül rahatlığı ile çalıştım. Evet, benim ailemin de benden beklentisi bu. Onlarda benim neyi yapıp, neyi yapamayacağımı, neyi değiştireceğimi biliyorlar, herkes benden bunu bekliyor, ben bunu yapmalıyım dedim. Bu da bence önemli. Geride bıraktıklarımızın bizi eleştireceğini düşünmemeliyiz. Öyle durumda herkes insanlığı düşünemiyor, bundan korkmamak lazım. Böyle düşünüyorum.

4.3.7. Organizasyon ve Liderlik Becerileri

Kadın kamu görevlilerinin organizasyon ve liderlik becerileri afet sonrası pek çok alan-

da açıkça görülmüştür. Afet durumlarında, kadın kamu görevlileri, kriz yönetimi, acil yardım ve toplumun yeniden yapılanması gibi önemli alanlarda etkili liderlik sergilemişlerdir.

Öncelikle, afet sonrası koordinasyon ve yönetim süreçlerinde kadın kamu görevlilerinin organizasyon becerileri belirgin bir şekilde öne çıkmıştır. Acil durum planlarının uygulanması, yardım malzemelerinin dağıtımı, barınma ve gıda temini gibi pratik konuların yanı sıra, kriz merkezlerinin ve geçici barınma alanlarının yönetimi gibi stratejik kararlar da başarıyla hayata geçmiştir.

Ayrıca, kadın kamu görevlileri liderlik rollerini üstlenerek toplumu bir araya getirme ve koordinasyon sağlama konusunda da etkili olmuşlardır. Kriz anlarında insanların motivasyonunu artırma, psikolojik destek sağlama ve toplumun dayanışma ruhunu canlandırma gibi sosyal ve duygusal yönetim becerileri göstermişlerdir. Bu liderlik tarzı, afetzedelerin moralini yükseltmekte ve toplumun yeniden yapılanma sürecinde güçlü bir dayanışma ve birlik duygusu oluşturmada önemli bir rol oynamıştır.

Sonuç olarak, kadın kamu görevlilerinin afet sonrası sergilediği organizasyon ve liderlik becerileri, sadece acil durumlarda etkili bir şekilde hareket etmekle kalmamış, aynı zamanda toplumun krizle başa çıkma ve yeniden inşa sürecinde güçlü bir destek sağlamıştır. Bu beceriler, kadınların kamu hizmetlerindeki rolünün önemini vurgulamakta ve onların liderlik potansiyellerini ortaya koymaktadır. Bu da toplumun kriz dönemlerinde daha dirençli ve dayanıklı olmasına katkı sağlamaktadır.

Bütün arkadaşlarımız katıldı. Eşi AFAD'da çalışanlar, biz de katıldık. Ben de mesela gittim bir yerde bana bir apartta, depremzedelere apartlarını açmışlardı, ondan sonra burda kalır mısın, bize yardımcı olur musun, gelen depremzedeler konuşur musun, herkes ağlayarak geliyor, siz daha metanetlisiniz' diye beni orda tuttular mesela, lütfen kalır mısın bir hafta' dediler. Ben de müdürümü aradım, 'Bize ihtiyaç var mı, gelelim mi?' diye. O da 'Yok, kalabilirsin' dedi. Gelen depremzedelerle konuştum, Antakya'dan, o apartta baya bir depremzede geldi. Bazıları bir gün kaldı, bazıları üç gün. Birkaç gün en azından ilk çıkanlar geldiler, herkes ağlayarak geliyordu zaten. Sobayı yaktık, başında oturduk. Orda mesela ben apartları ayarladım, temizledik, temizlettirdik. Organize ettik, gelen yardımları paketledik, evlerinde, odalarında yemek yapabilmeleri için onları paketledik. Onlara çözüm ürettik mesela paket torbası bile önemli oluyor orda. Bir terlik bile önemli oluyor. Bazen kıyafetleri olmayan insanlar var. Apartın sahibiyle birlikte onlara çarşıdan kıyafet alıp geldik. Yani gerek onlar destek oldu gerek biz destek olduk, ben destek oldum. Yani elimizden gelen her şeyi yaptık.

◇ ◇ ◇ ◇ ◇

Bizim dairede de arkadaşlarımız var, mesela müdürlük yapan arkadaşımız vardı. O ilk başta mesela hemen daireye gelmişti Fikriye Hanım. İyi bir arkadaş gerçekten, gayretli. Direkt daireye gelip, bizim dairede yangın çıkmıştı, ona müdahale ettiklerini. İnsanları topladığını, yönettiğini biliyorum. Güçlü kadınlarımız, düşünen kadınlarımız da var.

Gerekli koşullar sağlandığında ve erkek ve kadın olmaya dair önyargılar aşıldığında kadınlar pekâlâ başarılı yöneticiler olabilmektedir. Katılımcıların deneyimleri ve tanıklıkları da bunu kanıtlamaktadır. Afetlerde hem kadınlara hem de erkeklere üstelik her pozisyonda ihtiyaç bulunmaktadır.

Bazıları böyle farklılık vardır diyor ama ben mesela Hatay'da, Kahramanmaraş'ta benim iki tane müdür arkadaşım vardı. O müdür arkadaşım oradaki afeti kendisi yönetmiş mesela. Kaymakam bey, vali kendisine görev vermiş ve her şeyi o organize etmiş orada. Bir bayan organize etti. O hocamızı da buraya davet ettik, misafir ettik İstanbul'da, ikisini de hatta ve ben ayırım görmüyorum bu konuda.

4.4. Afet Yönetiminde Kadın Kamu Görevlilerinin Rolü

Afetler, toplumları derinden etkileyen; hızlı tepki ve organizasyon gerektiren kriz durumlarıdır. Bu zorlu zamanlarda, kadın kamu görevlilerinin rolü, özellikle belirgin ve hayati öneme sahiptir. Kadın kamu görevlileri, afet sonrası koordinasyon, liderlik ve yardım fa-

aliyetlerinde ön planda yer alarak toplumun iyiliği için önemli katkılarda bulunmaktadır. Bu nedenle, kadın kamu görevlilerinin afet durumlarında sergiledikleri etkinlik ve liderlik, kriz yönetimi süreçlerinde vazgeçilmez bir rol oynamaktadır. Afet yönetiminde kadın kamu görevlilerinin rolü bu çalışmada aşağıdaki temalarla tartışılmaktadır.

Toplumda Kadına Dair Önyargıların Üstesinden Gelmek
Bölgenin Özelliklerini ve Ekip Üyelerini İyi Tanımak
Kadın Liderliği
Afet Yönetiminde Organizasyon Eksikliği
İyi Uygulama Örneklerinin Yaygınlaştırılması
Afet Yönetimi Hakkında Bilgilendirme ve Eğitim

4.4.1. Toplumda Kadına Dair Önyargıların Üstesinden Gelmek

Afet yönetiminde kadınları aktif birer aktör haline getirmek için evvela toplumda kadına dair mevcut önyargıların üstesinden gelinmelidir. Kadınların yetenekleri, bilgisi ve liderlik potansiyeli; afet yönetimi ve kriz müdahale süreçlerinde önemli bir rol oynayabilir. Ancak, bu potansiyelin tam olarak kullanılabilmesi için kadınlara dair önyargıların izale edilmesi ve kadınların haklarına saygı duyulması gerekmektedir. Toplumda kadına dair yaygın olan önyargılar, kadınların liderlik ve karar alma rollerine erişimini engelleyebilmekte ve katılımını sınırlandırabilmektedir. Bu önyargılar, kadınların yeteneklerinin küçümsemesine yol açabilmekte ve kadınların seslerini duyurmalarına mani olabilmektedir. Bu nedenle, afet yönetimi ve

kriz müdahale süreçlerinde kadınların aktif birer aktör haline gelmesini teşvik etmek için toplumda kadına dair mevcut önyargılarla mücadele edilmelidir.

Dedim ki, bir kadın çok şey yapabilir, yapabileceklerine de inanıyorum. Yani bir kadın Kurtuluş Savaşı'nda da olduğu gibi bütün afetlerde de kadın bu yüreklilikle, özellikle Türk kadını çok yürekli, çoğu şeyler yapacağına inanıyorum. Ama bizim Türk toplumu birazcık bayanın bir şey yapamayacağı inancını yıkması lazım bana kalırsa. Çünkü ben o mücadeleyi de verdim.

◆ ◆ ◆ ◆ ◆

Her yerde görebiliyoruz, her yerdeyiz biz. Bu çok güzel bir şey, gerekli de bir şey, olması da gerekli bir şey. Yani aşçı olmalı, hemşire olmalı, öğretmen olmalı, cenaze çadırında

olmalı her noktada manevi destek ekibinde olmalı. Kadın her yerde olmalı. Arama kurtarma ekipleri vardı mesela dışarlardan gelen Bozkurt için söylüyorum, üniversite öğrencisi doktor mesela tıp öğrencisi ama ne güzel çıkıp gelmiş. Bir ilçeyi de yapsa, azıcık toplu iğne bile olsa bir kazı çalışması yapsa onu bir fayda olarak görüyor, çok güzel olması gerek. Bu bilinçte olmak çok önemli. Bu şekilde yaraları sarıyoruz zaten. Orada belki maddi olarak onun kaybını yerine getiremiyoruz ama o insanlara verdiğimiz manevi destek, gülüşümüz, tebesümümüz, elini tutuşumuz çok çok önemli.

4.4.2. Bölgenin Özelliklerini ve Ekip Üyelerini İyi Tanımak

Afet yönetiminde en önemli meziyetlerden biri, bölgenin özelliklerini ve ekip üyelerini iyi tanımaktır. Her bölgenin coğrafi, demografik ve sosyo-ekonomik özellikleri farklılık gösterir. Bu nedenle, afet yöneticileri ve ekip üyeleri, afetin etkilediği bölgenin özelliklerini detaylı bir şekilde analiz etmeli ve bölgeye özgü riskleri ve ihtiyaçları belirlemelidirler. Aynı zamanda, afet sonrası müdahalede bulunacak ekiplerin bileşimi ve yetenekleri de göz önünde bulundurulmalıdır. Ekip üyelerinin uzmanlık alanları, deneyimleri ve iletişim becerileri, afet yönetimindeki başarıyı büyük ölçüde etkiler. Bu nedenle, afet yönetiminde etkin bir rol oynamak isteyenlerin, bölgeyi ve ekibi iyi tanımaları ve bu bilgiyi etkin bir şekilde kullanmaları önemlidir. Bu şekilde, afet durumlarında daha etkili ve hızlı bir müdahale sağlanabilir ve afet sonrası toparlanma süreci daha başarılı bir şekilde yönetilebilir.

Bir kadının afette liderlik yapabilmesi için

bir kere o ilin dinamiğini iyi bilmesi, o ildeki çalıştığı arkadaşları ile birbirlerini iyi tanımaları lazım.

Biz bunu arkadaşlarımla başarırken en büyük sebebimiz 2014'den beri dokuz yıldır birbirmizi tanımamız oldu. Onlar benim neyi yapabileceğimi çok iyi biliyordu, ben onların neyi yapabileceğini çok iyi biliyordum. Dolayısıyla bir benlik savaşı, bir cinsiyetçi yaklaşımla karşılaşmadım. Aksine onlar beni göreve ittiler, 'Hayır, senin burda olman lazım. Senin bunu yapman lazım' diye.

Ekip üyelerini iyi tanımının önemli bir boyutunu uzmanlaşmaya dayalı iş bölümü oluşturmaktadır. Ekip, sadece gönüllü ve iyi anlaşılan insanlardan kurulu bir yapı değil, aynı zamanda uzmanlıklarıyla işleyen bir iş bölümünü vücuda getiren bir aktördür.

Kurtarma anlamında bahsediyorum, birini bir yere gönderdiğinde ki enkaz altında kalan hastalar oluyor, bombalanan, vücudunun her tarafında şarapnel parçalarıyla gezen hastalara biz denk geldik onlara ve bu durumda ben bir hastaya yetiştüğimde o başında kalan arkadaşımın ona gerçekten iyi bakabileceğini bildiğim için çok rahat bir şekilde ona gittim. İş bölünmesi bu şekilde birçok kişiye yardım edebileceğimiz anlamına geldi.

4.4.3. Kadın Liderliği

Afet yönetiminde kadın liderliği kimi zaman erkek meslektaşların egemenliğinden dolayı geri planda kalabilmektedir. Kadının toplumsal konumuna dair edilgenleştirici bakış açısı, kadınların liderlik rollerine erişimini sınırlandırabilir ve onları etkili bir şekilde afet

yönetimi süreçlerine dâhil olmalarını engelleyebilir. Bu durum, kadınların yeteneklerinin ve liderlik potansiyellerinin görmezden gelinmesine, karar alma süreçlerinde azınlık olarak dikkate alınmalarına ve kaynaklara erişimlerinin kısıtlanmasına neden olabilir.

Genellikle geri plandayız aslında yani benim gibi öne çıkan, kendini ispatlamış arkadaşları tarafından da kabul görmüş kadın personel aslında az. Gerçekten az, siz de zaten bulamamışsınız. Az ama yok değil çok fazla mesela biz Nurdağı'nda beş bayan arkadaşlık. Ben tamam yönetim kısmındaydım ama onlar çadır kurulmasından tutun da bütün erkeklerin yapabilecekleri ağır sorumluluklarda da varlardı. Biraz bayan arkadaşlarımız da erkek baskısının altında kalıyorlar. Buna yapacak çok bir şey olmuyor aslında.

Kadınların pekâlâ liderlik edebileceği kanaati kadınlar arasında yaygındır ve liderlik deneyimleri de oldukça fazladır. Diğer taraftan, kadın liderliğinin afet yönetimindeki önemi ve etkinliği giderek daha fazla fark edilmekte ve vurgulanmaktadır. Kadınlar genellikle empati, iletişim ve işbirliği gibi liderlik niteliklerine sahiptirler ve bu nitelikler, afet durumlarında toplumun duygusal ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasında kritik bir rol oynar. Ayrıca, kadın liderlerin, afet sonrası toplumların yeniden yapılanması ve direnç kazanması süreçlerinde daha kapsayıcı ve sürdürülebilir çözümler geliştirdikleri gözlemlenmektedir.

Kadınların yönetebileceğine kesinlikle inanıyorum, kesinlikle güveniyorum yani kadınlara. Yeter ki fırsat verilsin, yeter ki desteklensin. Engel olmadığı müddetçe

kadınlar iyi düşünür, iyi yaparlar. İyi organize ederler. Mesela poşet konusunu ben düşündüm. Dedim ki, arkadaşla gidelim. Hatta açık poşet satan yerler var ya onları bulamadık. Sonra bir nohut satan yer vardı, ben mesela onu düşünebildim yani dedim ki, 'Burda mutlaka poşet vardır.' Oraya girdim, adama söyledim sizin fazladan poşetiniz var mı? Var, dedi. Kilosu ile satın aldık, geldik poşetledik. Herkesin bulgurunu, pirincini, herkes istemesin, tabi yine biz orda düzenli, her gün yemek yaptık. Çünkü her gün birileri geliyor, aç geliyor. Gelenin karnını doyuruyorsunuz, odasını gösteriyorsunuz, odasını temizledik, temizlettirdik. Yani gerek organizasyon gerekse kendimiz de yaptık zaten, birebir emeğimizi esirgemedik birebir yaptık. Onlar da başarılı olduğunu düşünüyorum.

Kadınların kendine özgü özellikleri, afet yönetiminde kadınların liderlik pozisyonlarına gelebilmeleri için önemlidir; bu özelliklerin daha görünür olması gerekmektedir. Afet yönetimi alanında kadın liderliğinin teşvik edilmesi önemlidir. Kadınların liderlik rollerine erişimlerinin desteklenmesi, afet yönetimi süreçlerinin daha etkin ve kapsayıcı olmasına yardımcı olabilir. Bununla birlikte, kadın liderlerin yeteneklerine ve deneyimlerine daha fazla değer verilmesi ve onların liderlik pozisyonlarında görünürlüğünün artırılması, afet yönetiminde kadınların önündeki engellerin aşılmasına ve daha dirençli toplumların oluşturulmasına katkı sağlayabilir.

Bence şu anda zaten yönetim mekanizmasında olmamaları. Yani bir mesela bakanlıkta bu konuyla ilgili bir kadın olsaydı dediğim gibi daha iyi düşünürdü. Bu kadınlar şimdi ne yapıyor ne yiyorlar ne içiyorlar, bu

çocuklar ne yiyor, açıkta mı kaldılar, üstlerine yağmur mu yağdı, soğukta mı üşüdüler, dondular mı, ayakları çamur mu, yatacak yerleri var mı, lavaboları var mı, kadınların özel kıyafetleri var mı? Bu soruların hepsini bir kadın sorar yani. Bir erkek soramıyor bunları, geç soruyor ya da. Daha çok o canı ordan çıkardık mı gibi düşünüyor yani sonrasını şey yapamıyor. Sonraki dönemlerin hepsi kadınlara ait. Bir afetten sonra yaşanacak, insanlar kurtuldu değil mi, çıkarıldı sonrası kadına ait. Evi kurmak kadına ait yani. O evi kadın kurabilir, orayı bir barınak, sığınacak bir yer yapabilir. Yaşanacak bir alan yapabilecek olan kadın diye düşünüyorum. Bunun fikri kadına ait.

Kişinin kendisine özgüveni olacak, o özgüvenin çerçevesi içinde zaten mutlaka ve mutlaka girişkenlik olması lazım. Yani ben mesela kendim şey için söylemiyorum aşırı derecede ben herkesi bilirim, böyle tanımayla çalışırım. Girişkenlik çok önemlidir. Mesela benim bir öğrencim vefat etti, yedi gün oldu akşam işte yirmi beş yaşındaydı. Hamileydi, aniden vefat etti kalp krizi. Mesela orada iki, üç teyze vardı. Ben burda oturuyorum, teyze şurda oturuyor. Kur'an okunuyor, beyim Kur'an okuyor, teyze diyor ki, 'Ay peçete yok mu?'. Ben hemen duydum mesela o kadar orda gittim verdim peçete. 'Ay su yok mu?' diyor mesela teyzeler de diyor ki, 'Bizim bunlar vermiyorlar.' Ben gittim su buldum, getirdim. 'Kızım, sen nasıl bunu duyabiliyorsun?' diyor. Orada kişinin algılarının açık olması lazım. Yani ben o afette kendim neler yapabilirim gibi algılarımız açık olduğu zaman daha hassas oluruz zaten o insanlara daha çok yardımcı oluruz.

Afet yönetiminde kadınların liderlik pozisyonlarında yer almalarının sahaya doğrudan yansıyan sonuçları olmaktadır. Örneğin, kadınlara özgü ihtiyaçlar genellikle göz ardı edilmektedir. Bu bakımdan, kadınların yönetici pozisyonlarında yer almaları daha etkili ve verimli hizmet sunumuna katkı sağlayacaktır.

Bayana yönelik tabii ki özel ihtiyaçları her zaman bir şekilde oluyor bunlar bence bir kadın dayanışmasıyla ancak kadın halinden kadın anlar diye düşünüyorum yani bir kadının ihtiyaçlarını bir erkek bilemez erkek bunu düşünemez aklına gelmez benim olduğum yerde mesela bunun işte ne ihtiyacınız var dediğinde su yiyecek gibi şeyler öngörülebilir ama bir kadın olduğun zaman kadının ihtiyaçları ikinci planda kalabiliyor.

Afet yönetiminde kadınların varlığı en azından görüşlerine başvurulmak suretiyle mümkün kılınmalıdır zira kadın ihtiyacını ve bakış açısını erkeklerin insafına bırakmak doğru olmayacaktır.

...karar alınırsa alınsın danışılması gerekir yani sadece orada oturuyor olması değil sizce deyip konuya dâhil edilmesi gerekir. Çünkü sürecin devamını kadınlarda yaşadığı için yani yangın ya da deprem sel sadece bir şeyi vurmuyor ya sadece cinsiyete bakmıyor sadece erkek tarafını hükmetmiyor topluma baktığımız zaman bütün herkes etkileniyor burada.

4.4.4. Afet Yönetiminde Organizasyon Eksikliği

Afet yönetiminde organizasyon eksikliği, kadınların daha aktif çalışmasının önündeki en büyük engellerden birini teşkil etmektedir.

Afet yönetiminde ekibin iyi oluşturulmasının yanı sıra kadın ve erkek çalışanların özelliklerinin iyi bilinmesi ve buna göre bir görev dağılımının yapılması da önem taşımaktadır. Kadınlar ve erkekler genellikle farklı güçlü yönler ve liderlik tarzları sergilerler. Kadınlar genellikle empati, iletişim ve işbirliği gibi alanlarda güçlüdürler, bu da afet durumlarında insan odaklı yaklaşımların başarısını artırabilir. Bu nedenle, afet yönetiminde ekiplerin oluşturulması ve görev dağılımının yapılması sürecinde, kadınların güçlü yönleri ve liderlik potansiyelleri göz önünde bulundurulmalı ve onlara uygun roller verilmelidir.

Ayrıca, kadınların afet yönetiminde daha aktif bir şekilde yer alabilmesi için kurumsal yapıların ve toplumsal normların yeniden gözden geçirilmesi ve kadınların sürece daha fazla katılımının sağlanması gerekmektedir. Kadınların liderlik pozisyonlarına erişimini destekleyen politikaların oluşturulması, kadınların afet yönetimindeki katılımlarını artırabilir ve bu da daha etkili ve kapsayıcı bir afet yönetimi sağlayabilir. Bu şekilde, afet durumlarında toplumun tüm kesimlerinin ihtiyaçlarının karşılanması ve toplumun daha hızlı bir şekilde toparlanması mümkün olabilir.

Aynen bence iyi bir organizasyon demek. Yani afet yönetiminde esasında gerekli olan tek şey iyi bir organizasyon. Devlet o dönemde ne yapacak? Herkesi seferber edecek, herkes bir şekilde elini taşın altına koyacak çünkü bu vatan bizim.

Mesela ben bir kamu görevlisiyim, ben daha çok etkili olmak isterdim, istediğim kadar etkili olamadım. Çünkü ben yönlendirile-

medim. Neden etkili olamadım? Çünkü biz genelde organize ile çalışıyoruz. Başımızda bir müdür var, genel müdürümüz var, başkanımız var, mesela ben burda onun şeyini gördüm. Mesela benim il müdürüm ya da kendi müdürüm yaşıyorsa, hayattaysa şöyle şöyle yapın arkadaşlar, yani ilk baştaki insanlar belki burdakiler hepsi depremzede olduğu için afeti yaşadığı için yönetemiyor. Ama başka illerdeki bakanlık, bakanlık mesela bakanlığımızın bu konuda hemen bir karar alıp, hemen bir mesaj atıp herkese, herkesin telefonu var, 'Arkadaşlar yapmanız gereken şu, şu şu arkadaşlar şu yerdeki çalışan arkadaşlarınıza, kendi ilçe müdürlüklerinize ulaşın. Ya da herkes orda toplanmaya, ağır hasarlıysa, değilse, bilgi alıp orda toplanın, şu şekilde yapın' gibi. Organizasyonda bir sıkıntı gördüm yani. Mesela ben o şekilde yönlendirilseydim daha hızlı düşünebilirdim, daha hızlı karar alabilirdim, kendimi daha güvende hissedebilirdim. Ne yapacağımı daha iyi bilebilirdim.

Yönlendirilseydim mesela bekâr, dul olan bayanlarımız vardı, bunlar da evlerinde tek başlarına yaşıyorlardı. Evden çıkmışlar nereye gideceğini bilememişler. Akıllarına sonra sonra gelmiş mesela kurumdakileri aramak. Mesela dediğim gibi bir mesaj gelmiş olsaydı telefonlarına hemen daha iyi nereye gidebileceklerini bilebilirdi. Özellikle bizim kurum olarak birlikte hareket etmemiz gerektiği konusunu düşünüyorum. Bu şekilde yapmamız lazım, birbirimize sahip çıkıp, destek olmamız lazım. Dediğim gibi dul ve yalnız yaşayan bayanlarda var evlerinde. Onlara mesela biz ulaştık, 'Ne yapıyorsunuz, neredesiniz?' bir tane küçük kız

vardı yeni atanan, o dışarda kalmıştı mesela. Onu gidip aldık geldik evinin kapısının önünden. O bizi aramayı akıl edememiş. Halbuki öyle bir mesaj olsa arkadaşlar kendi kurumunuzun yerine gidin' gibi mesela değil mi?

Afet yönetiminde organizasyon eksikliğinin bir diğer yönü afet öncesi hazırlık aşamasındaki gerçekçi ve somut çalışmalar ve iyi bir planlamanın yokluğudur. Zevahiri kurtarmak kabilinden bir hazırlık yerine ciddiyetle ele alınan bir çalışmaya ihtiyaç bulunmaktadır.

Şimdi mesela okullarımıza hep gelir, sürekli afet bilincinde, psiko destek grubunuzu, o gruplarınızı oluşturun. Şimdi biz o gruplarımızı oluşturmuyoruz ama sadece sözde kalıyor onlar, koridorlara asıyoruz. Ben isterim ki, kimse Maltepe'de ben Maltepe'de oturduğum için ya da Kadıköy'de mesela kim burada afetle ilgili afet acil durumda ilk önce hani kaymakamımız tamam sorumludur ama kaymakamın altında da o birimler vardır. O birimlerin bence yani birbirlerini tanımaları açısından, afet olduğunda da bilmeleri açısından mutlaka ve mutlaka bu afetlerden önce toplantı yapmaları gerekir. Kesinlikle yani görev dağılımı yapıyor ama sadece formalite olarak kalıyor. Bu yaşanması lazım yani onların bilgilendirilmesi lazım. Bir afet oldu, Kadıköy'de ne olacak? Acil toplanma yerleri var. Orayı bizim yani mutlaka ve mutlaka önceden ve önceden provasını yapmamız lazım. Bilgilendirme-miz lazım. İnsanlar birbirlerini, o gruptakiler tanıması lazım.

Afet yönetiminde organizasyon eksikliğini aşabilmek için yapılması gereken önemli iş-

lerden biri de kamu görevlilerinin uzmanlaşmaya dayalı işbölümüdür. İyi bir afet yönetimi planlaması, özellikle kamu görevlilerinin uzmanlıklarını etkili ve verimli bir biçimde kullanabilmelidir.

Aynı zamanda bize düşen sorumluluklar da var. Geniş kapsamlı düşündüğümüz zaman mesela ben nüfus memuru olarak ölümü düşeceğim. Ben ölümü düşütükten sonra adli işlemler kısmında, adliyeciler arkadaşım işleyecek adli problemleri, sonrasında başka aşamalarda da diğer arkadaşlar. Yani bu ne oluyor? Herkes kendine düşeni yaptığı zaman o kadar güzel bir şey çiziliyor ki yani herkes evinin önünü süpürdüğü zaman çok güzel bir dayanışma çıkıyor esasında.

Organizasyon eksikliğinin olumsuz sonuçları en son 6 Şubat depreminde gözlenmiştir. Kadın elinin değmediği bir organizasyon, başta kadınların ihtiyaçlarını yok sayacaktır.

Mesela ben şeye çok üzülmuştüm, personeller özel ihtiyaçlarına kadar yazmışlar, kadın iç çamaşırı ihtiyaçlarına kadar. Ama şunu fark ettim, komisyonun tamamı erkeklerden oluşuyor ya (Basın ve Halkla İlişkiler Müdürü, Osmaniye).

Bence komisyon ya da kadınlarla ilgili ayrı bir komisyon olmalıydı... Karar verici komisyonlarda yer almalı, kriz komisyonlarında.

4.4.5. İyi Uygulama Örneklerinin Yaygınlaştırılması

Kadın kamu görevlilerinin iyi uygulama örneklerinin medya aracılığı ile yaygınlaştırılması, kadın kamu görevlilerinin afet yönetiminin tüm basamaklarında daha aktif ve verimli yer almasına hizmet edecektir.

Medya, toplumun farklı kesimlerine ulaşabilen güçlü bir iletişim aracıdır ve kadın kamu görevlilerinin örnek davranışları ve liderlik başarıları, medya aracılığıyla geniş bir kitleye tanıtılabilir.

Kadınların afet yönetimindeki başarılı deneyimleri ve etkili liderlik örnekleri, diğer kadın kamu görevlilerine ilham verebilir ve onları afet yönetiminin her aşamasında daha aktif ve verimli bir şekilde yer almaya teşvik edebilir. Bu, kadınların liderlik potansiyellerinin fark edilmesini sağlayabilir ve kadın kamu görevlilerinin yeteneklerinin toplum tarafından daha iyi tanınmasına yardımcı olabilir.

Ayrıca, medyanın kadınların afet yönetimindeki rolünü vurgulaması, toplumun kadınların liderlik becerilerine ve katkılarına daha fazla değer vermesine de katkı sağlayabilir. Bu da kadın kamu görevlilerinin liderlik pozisyonlarına yükselme ve afet yönetimi süreçlerinde daha etkili bir şekilde yer alma fırsatlarını artırabilir.

Şöyle açılabilir, ben ve benim gibi çalışan kadın personellerinin örnekleriyle gösterilecek. Mesela bu yaptığımız konuşmayı sizinle bir televizyon kanalında yapsaydık, benim gibi çalışan diğer arkadaşlarım, 'Evet, bunu bende yapabilirim' deyip elini taşın altına daha gönül rahatlığıyla koyacağını düşünüyorum. Örneklendirmek, örnekleri çoğaltmanın sağlık çalışanları açısından da diğer tüm kadın çalışanlar açısından da örnek çoğaltılırsa kendilerini ön plana atabileceklerini düşünüyorum.

◆ ◆ ◆ ◆

Evet, bence önemli olan bu. Biraz daha cesaretlendirmek, çünkü kadınlar cesaret-

lendirildiği zaman, örnekleri çoğalttıkları zaman, 'Evet, bunu bende yapabilirim' diyecek kadar güçlü bireyle olduğunu düşünüyorum. Bu bağlamda reklamlar, tanıtımlar, konferanslar, yaptığınız bu çalışmalar çok değerli ve çok kıymetli. Çoğaltılırsa her kadının, her bireyin, 'Ben de yapabilirim' deyip ön saflara çıkabileceğini düşünüyorum.

4.4.6. Afet Yönetimi Hakkında Bilgilendirme ve Eğitim

Kadın kamu görevlilerinin afet yönetimi hakkında bilgilendirilmesi ve afet yönetiminin farklı basamaklarında yapabileceklerine dair eğitimler alması, önemli bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmış bulunmaktadır. Afetler, toplumlar üzerinde ciddi etkilere sahip olabilir ve bu tür olaylarla karşılaşıldığında, kamu görevlileri hızlı ve etkili bir şekilde tepki vermeli ve yönetim süreçlerini başarıyla yürütmelidirler.

Kadın kamu görevlilerinin afet yönetimi konusunda bilgilendirilmesi, onların afetlerin doğasını, risklerini ve etkilerini anlamalarını sağlar. Ayrıca, afet yönetimi süreçlerinde nasıl hareket edeceklerine dair pratik beceriler kazanmalarına yardımcı olur. Bu eğitimler, kadın kamu görevlilerinin afet öncesi hazırlık, kriz yönetimi, zarar azaltma, kurtarma operasyonları ve toplumun yeniden yapılanması gibi farklı afet yönetimi aşamalarında etkin bir şekilde görev alabilmelerini sağlar.

Kadın kamu görevlilerinin afet yönetimi konusunda bilgilendirilmesi ve eğitilmesi, afetlerle başa çıkma kapasitesini artırırken, aynı zamanda daha kapsayıcı ve etkili bir afet

yönetimi sağlayabilir. Bu şekilde, toplumun afetlere karşı daha hazırlıklı olması ve afet sonrası toparlanma süreçlerinin daha başarılı bir şekilde yürütülmesi mümkün olabilir.

Ben proje olması gerekiyor, afet yönetimi özellikle kamu görevlileri için olması gerekiyor. Ben mesela aşağıya inince ne yapmam gerektiğini düşündüm. Eşim de düşündü, eşim de bir kamu görevlisi. İkimiz de 'Ne yapacağız?' diye düşündük. Eşimin ilk yaptığı şey dairedeki arkadaşlarını aramaktı. Zaten onlarla birlikte konuşup hepsi beraber dairenin orda buluşmayı düşündüler. Bu çok güzeldi, zaten biz bir saat orada kaldıktan sonra dairenin oraya gittik arkadaşlarla beraber. Çok güzel birbirimize destek olduk.

Genç kadın kamu görevlilerinden başlayarak afetlerle ilgili temel bilgi ve becerileri kazandıracak uygulamalı eğitimlerin planlanması ve yaygınlaştırılması, acil bir ihtiyaç olarak görülmektedir.

Ben mesela ilk yardım kursuna onuncu sınıflarımı bir yıl boyunca götürdüm. Hepsine bu kursu aldirdim. O kadar güzel oldu ki yani bu ilk yardım kursları olsun, acil müdahale kursları olsun, şaşkına dönmeyeceğiz. Mesela bir sel oldu, bir yangın oldu ne yapmamız gerektiğini, o bilincin, o şuurun kazandırılması gerekir.

Afetten etkilenen insanlarla iletişim hassas bir konudur ve uzmanlık gerektirir. İnsanların travmalarını pekiştiren bir müdahale iyi niyetli olsa dahi olumsuz neticeler doğurur. Bununla birlikte, 6 Şubat depremi gibi büyük afetlerde yeterli sayıda uzman profesyoneli sahada seferber etmek mümkün değildir. Gönüllüler bu ihtiyacı görmek için sahada yer alırlar. Bu nedenle, kadın kamu

görevlilerinin afet öncesinde özellikle kriz iletişimi konusunda bilgi ve beceri kazanmasında büyük fayda vardır.

İyi kötü bir şeyler söyleyebilirim ama bazen insanın ağzından çıkan her şey karşdakini yaralayabiliyor yani. Onu ancak yaşayan biliyor. Bunun için ciddi bir psikolojik eğitim, psikolojik destek eğitiminin ben şart olduğunu düşünüyorum. İlk etapta 'Ağır kayıplar veren, ağır kayıplar yaşayan bir insana nasıl teselli verilir?'in eğitiminin alınması gerekir. Çok önemli, gidilmesi gerek tabi bayan olarak oralarda bulunmamız gerek.

Ben istiyorum ki yediden yetmişe çocuklarımız, kadınlarımız, erkeklerimiz herkes bilinçli olsun. Maraş'ta da olsa, başka illerde de olsa hemen bilelim ve bilinçli bir şekilde bir şeyler yapalım, koşturalım. Biz bilinçsiz yaptık, yaptıklarımızı çok bir şey bilmiyorduk. Gözümüzün karasına gittik. En çok iyi bildiğim şey cenaze yıkıyordum ben onu gayet güzel yaptım ama o kurtarma şeylerini de gayet bilinçsiz yaptım, onu biliyordum, bilinçsiz olduğumu (Kur'an Kursu Hocası, Kahramanmaraş).

Kadın kamu görevlilerinin eğitim ihtiyacının bir başka yönü de onların direncini/yılmazlığını artıracak desteklerdir. Bu bakımdan, kadın kamu görevlilerinin psikolojik olarak güçlendirilmesine yönelik desteklerin de sağlanmasında fayda vardır.

Yani kadınlar önce güçlü duracak ama her türlü psikolojik desteğe ihtiyaçları var ki kendilerine de başkalarına destek olabilsinler.

Ben şimdi kendime de öyle diyorum. Hani bu aşamaları geçirdim, insanlara bir şeyler yardım ettim. Ama bu aşamaları atlattıktan sonra sosyalleşme sürecinde ben sıkıntı yaşamaya başladım. Hani çünkü şehir dışına giden arkadaşlarım oldu, bölgeyi bırakıp gidenler oldu onlar artçıları biz çok hissettik burda kalan özellikle bayanlar. Ben sahada kalmayı tercih ettim ama sonraki sosyalleşme aşamasında hep insanlara bir şeyler vere vere bir şeyler eksilmiş yani kendimden psikolojik olarak.

Esasen, kadınlar afet sonrasında genellikle hayatta kalmak için gerekli bilgi ve becerileri öğrenirler. Bu, temel sağlık hizmetleri, temel ilk yardım bilgisi, gıda yetiştirme ve su temini gibi pratik becerileri içerebilir. Bu bilgi ve beceriler, kadınların kendi kendilerine bakımını sağlamalarına ve bağımsızlıklarını artırmalarına yardımcı olabilir. Diğer taraftan, politika yapıcılar, kadınların bu becerisini ve çalışkanlığını toplumsal gelişme için kullanmalıdır.

Yani ben devletimizin bir planlama dâhilinde bunu yapmasını istiyorum. Mesela bakan bir tekstil atölyesi değil mi? Tekstil atöl-

yesi kurulabilir, bu kadınlara eğitim verilip, üretime de katılsın diyoruz ya, kamu da çalışanlar çalışıyor zaten. Üretime katılmak planlı bir iştir, devlet planlasın istiyorum ben. Ülkemizin neye ihtiyacı varsa burdaki kadınları da yani burda ben konuştuğum bütün kadınlar çalışmak istiyor, üretmek istiyor, başarılı olmak istiyor, devletine, ailesine katkı sunmak istiyor, çocuğunu daha iyi şartlarda yetiştirmek istiyor. Daha iyi bir hayat yaşamak istiyor ama bunu nasıl yapacağını bilmiyor. Enerji boşa gidiyor. Boşa giden bir enerji var. Kadınların enerjisi boşa gidiyor, uğraşıyor, uğraşıyor, didiniyorlar, aslında planlı bir şey olsa.

Mesela diyelim ki devletimizin bir tayta, bir pantolona ihtiyacı var ya da çadıra ihtiyacı var. Bunu yaptılar, hoşuma gitti. Diğer şehirlerde dikiş bilen kadınlar çadır diktiler, buraya gönderdiler. Bunlar çok güzeldi, ben bunları haberlerde seyrettim. Burdaki kadınları da planlı bir şekilde devletin neye ihtiyacı varsa iş adamlarımızı belki yönlendirerek, güzel bir şeyler kurarak, planlı yapılarak üretime katkı sağlanabilir. Onlar da böylece kendileri daha iyi hissedebilir diye düşünüyorum.

4.5. Sivil Toplum Kuruluşlarına Düşen Görev

Afetlerde sivil toplum kuruluşlarına düşen görev, kişilerin haklarını korumak ve güvence altına almak için etkin bir savunuculuk yapmaktır. Sivil toplum kuruluşları, afet durumlarında kişilerin güvenliğini sağlamak, adil çalışma koşullarını temin etmek ve ihtiyaç duydukları destek ve yardımı sağlamak için önemli bir rol oynarlar.

Özellikle afet durumlarında, kişilerin fiziksel ve psikolojik sağlıklarını korumak, iş olanaklarına erişimi sağlamak, iş güvenliğini ve adil çalışma koşullarını garanti etmek önemlidir. Sivil toplum kuruluşları, afet öncesi hazırlık süreçlerinde kişilerin eğitim ve acil durum planlarının oluşturulmasında aktif rol almak suretiyle bu amaçları desteklerler.

Ayrıca, afet sonrası dönemde sivil toplum

kuruluşları, kişilerin mağduriyetlerinin giderilmesi için mücadele ederler ve gerekli yardım ve destek hizmetlerinin sağlanmasını talep ederler. Bu süreçte, iş kaybı, gelir kaybı, konut sorunları gibi konularda kişilerin haklarını savunarak onların toplumsal ve ekonomik iyiliklerini korumak, başta sendikalar olmak üzere sivil toplum kuruluşlarının önemli görevlerindendir.

Sonuç olarak, sivil toplum kuruluşları afet durumlarında kadınların haklarını korumak, güvence altına almak ve ihtiyaç duydukları desteği sağlamak için kritik bir rol oynarlar. Bu şekilde, kişilerin afetlerden etkilenme riskini azaltmak ve toplumun afet sonrası toparlanma sürecini desteklemek için önemli bir mekanizma oluştururlar.

Sivil toplum kuruluşlarına düşen görev bu çalışmada aşağıdaki temalarla tartışılmaktadır.

Acıyı Paylaşma
Kamunun Uygulamaları Konusunda Derhal İnisiyatif Alma
Kamu Uygulamalarına Eleştirel Katkı Sağlama ve Rehberlik Etme
Hizmetiçi Eğitimler Düzenleme
Kadın Üyelerin Geribildirimlerine Kıymet Verme

4.5.1. Acıyı Paylaşma

Çalışma hayatında olsun ya da olmasın tüm kadınlar, sivil toplum kuruluşlarından evvela acılarını paylaşmalarını talep etmektedir. Baş sağlığı dileği ve hal ve hatırlarının sorulması, böylesine ağır bir travmayla baş etme sürecinde onlara destek olmaktadır. Afet durumlarında yaşanan travmatik deneyimler, sadece fiziksel değil, aynı zamanda duy-

gusal ve psikolojik etkiler de bırakabilir. Bu süreçte kadınlar, sivil toplum kuruluşlarının desteğine ihtiyaç duyarlar. Baş sağlığı dileği ve hal ve hatırlarının sorulması gibi küçük ancak anlamlı jestler, böylesine ağır bir travmayla baş etme sürecinde onlara moral ve destek sağlar.

Sivil toplum kuruluşları, kadınların duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarını anlamak ve des-

tekleme için önemli bir rol oynamalı; acılarını ve zorluklarını paylaşmaları için kadınlara güvenli bir alan sağlamalıdır. Sivil toplum kuruluşları aynı zamanda, kriz dönemlerinde kadınların karşılaştığı özel ihtiyaçları anlamak ve bu ihtiyaçlara uygun destek mekanizmalarını oluşturmak için de çaba göstermelidir. Bu destek, kadınların travmatik deneyimlerle başa çıkmalarını kolaylaştıracak ve iyileşme sürecini hızlandıracaktır.

Kadınların sivil toplum kuruluşlarından talep ettikleri destek, onların güvenliğini ve refahını sağlamak açısından kritik bir öneme sahiptir. Sivil toplum kuruluşlarının sağladığı moral destek ve dayanışma, kadınların kriz dönemlerinde güçlenmelerini ve toplumun iyiliği için daha etkili bir şekilde hizmet vermelerini sağlar. Bu nedenle, sivil toplum kuruluşlarının kadınlara destek sağlama ve onların travmatik deneyimlerle başa çıkmalarını kolaylaştırma rolü, afet yönetimi süreçlerinde büyük bir öneme sahiptir.

Yakınıni kaybedenlere birebir başsağlığı gidip yanında olmak, erken zamanda, erken gelmek, erken davranmak çok önemli. Onların ayakta kalabilmesi, güçlü olabilmeleri için. O biraz zor olur herhalde kurum olarak da ama sivil toplum kuruluşlarına burda görev düşüyor. Yakınlarını kaybedenlerin hemen yanında yer alabilme kabiliyeti gösterme bu önemli diye düşünüyorum. Çünkü yakınıni kaybedenlerin durumu çok kötüydü. Ne olursan ol, kadın da olsun, erkek de olsun hiçbir şeyi yönetemiyorsun. İnsanın birinci dereceden kaybı çok zor bir şey ve bir tane değil. Arkadaşımız hem eşini hem çocuğunu hem annesini hem kardeşini kaybetti. Hangi acıya üzülse kendi de enkazın altından yaralı olarak çıktı, bacağı, beli kırılmış olarak çıktı

mesela. Bu insana ne diyebilirsin ki, neyi yönetebilir ki hiçbir şeyi yönetemez. Ama biz destek olarak, yanında olarak destek olabiliriz, kendine getirebiliriz az çok olsun. Bu yapılabilir sivil toplum kuruluşları için, bunu iletteğim zaten.

4.5.2. Kamunun Uygulamaları Konusunda Derhal İnisiyatif Alma

Kadınlar, sivil toplum kuruluşlarının, kamunun olumsuz veya hatalı uygulamaları konusunda derhal inisiyatif alması gerektiğini düşünmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının, afet durumlarında olumsuz uygulamaların tespit edilmesi ve düzeltilmesi için hızlı bir şekilde harekete geçmesi gerektiğini ifade etmektedir. Sendikalar başta olmak üzere sivil toplum kuruluşlarının, çalışanların güvenliğini sağlamak, adil çalışma koşullarını temin etmek ve hatalı uygulamaları düzeltmek için etkin bir savunuculuk yapması beklenir. Özellikle afetlerde, çalışanların ve toplumun korunması için alınması gereken önlemler daha da kritiktir ve sendikaların bu süreçte liderlik rolü üstlenmesi önemlidir.

Cumhurbaşkanlığından gelmişlerdi bize Sağlık Hizmetlerinin Araştırılması Değerlendirilmesi Komisyon Başkanı. Kendisi bir çocuk doktoru ve bayan. Aynı sorunu kendisine dile getirdim. Afet çalışanlarına yönelik gelen bütün hijyen kitleri ve bütün yardımlar sadece erkeklere yönelik geliyor. Erkek botu çıkıyor mesela, kırk numaranın altında bot çıkmıyor, kıyafetler hep XL, L, erkeklerin giyebileceği şeklinde, iç çamaşırları hep boxer şeklinde. Bunları dile getirmiştii, onlar da notlar almışlardı. Hatta arkasından bize cumhurbaşkanlığından kocaman bir iç çamaşırı yardım kiti gelmişti, çok da komik bir anımdır bu.

Bizim Tarım Bakanlığı'nın misafirhanesi var, oraya gittiğimde mesela orda bizden ücret aldılar. Sonra ben olaya el koydum, eşim aramadı mesela ben aradım. Dedim ki, 'Arayacağım sendika başkanımızı, nasıl yani depremzeden ücret alınıyor?' O an için benim param da olmayabilirdi, değil mi? Tamam, ben memurum ama evden parasız da çıkabilirim, bankada param da olmayabilir, değil mi? Ekstra hesabım da olmayabilir, çok şükür var da ama benden sonrakiler ne olacak yani olmayabilir. Hiç bir şeyi ile oraya düşmüş olabilir yani. Afetten çıkan bir insan yani benim kurumum mesela benden para aldı. İşte parasını ödemezseniz çıkmanız lazım falan gibi şeyler. Hiç hoş değil bunları yaşamış olmak ama biz aradık, sorduk çevremizde vardı. Yani bizim öyle bir şeyimiz var arayabiliyoruz sendikada olduğumuz için sorabiliyoruz ya arayamayan insanlar ya başkasını bilmeyen, tanımayan insanlar ne olacak? Mesela oraya gittiğimde orda Adana'da etkilenmişti o depremden, birkaç tane apartman yıkılmıştı, orda çadırlarda kalan insanlar vardı, onların da ben bir şeyini yönetiminin, bir planının olduğunu düşünmüyorum açıkçası. Allah korusun Türkiye'de böyle bir şeyin daha planlamanın tam yapıldığını düşünmüyorum, yapılması lazım. Acilen buna el atılması lazım.

Sivil toplum kuruluşlarının aktif rol üstlenmesi gereken alanların en hayati olanlarından biri organizasyondur. 6 Şubat depreminden sonra gönderilen ikinci el kıyafetler bir hijyen sorununa yol açmış görünmektedir.

(Hastalıklar) Arttı ve çocuklarda hasta oluyordu. Niçin? Dediğim gibi bize ikinci el kı-

yafet getiriyorlardı, onlar da hiç hijyeni olmayan yerlerde saklanıyorlardı. Kutularda, gelişigüzel bir yerlere atılmış falan oluyordu. Çocuklar oralardan giyiniyorlardı. Biz oralardan giyiniyorduk o dönemde.

Bir tane hamile kadın vardı ve küçük çocuğu vardı mesela eşimin okuluna sığınmıştı. İlk gelen bebek kıyafetlerinden onlara bir şeyler seçtik. Tuvaletin lavabolarında çocukların yiyeceklerini yıkıyordu mesela. Tabaklarını, mama falan yapması lazımdı. O küçük çocuğu hastalandı mesela. Yaşlı insanların sıraların üstünde yattığını. Hatta o dönemde bizim sendikanın başkanı Yüksel Hanım vardı, 'Yeliz Hanım, çok yaşlı olan, mağdur olan insanlar var, ne yapalım?' dedi. Gelen kolileri tek tek araştırdım, o dönemde uyku tulumları bulmuştum. Kendim kullanmadım, yaşlı amcaya çağırdık, ikinci el ama bir uyku tulumu bulduk. Bir de sıraların üstüne açacakları birkaç minder, yorgan, yastık denkleştirdik. Adam o kadar sevindi ki yani o gözünde ki ışıltı, bambaşka bir şeydi ya.

4.5.3. Kamu Uygulamalarına Eleştirel Katkı Sağlama ve Rehberlik Etme

Kadınlar, sendikalar başta olmak üzere sivil toplum kuruluşlarının, kamu uygulamalarına eleştirel katkı sağlama ve rehberlik etme görevi olduğunu düşünmektedir. Buna göre, sözgelimi sendikalar sadece çalışanların haklarını savunmakla kalmayıp aynı zamanda kamu politikalarının şekillendirilmesi ve iyileştirilmesinde de önemli bir rol oynamalıdır. Sivil toplum kuruluşları, kadın çalışanların deneyimlerine dayanarak, kamu politikalarının ve uygulamalarının daha kapsayıcı, adil ve eşitlikçi bir şekilde şekillendirilmesine

katkı sağlamalıdır. Böylece, kadınların seslerini duyurması, deneyimlerini paylaşması ve kamu politikalarının şekillendirilmesinde söz sahibi olması mümkün olabilir.

İkincisi mesaj konusunda bakanlıktan, genel müdürlükten orda bir ekip kurulup afeti nasıl yöneteceğiz şeklinde gelen sorulara cevap verme şeklinde değil de ben bakanlığımızın bu konuda yavaş hareket ettiğini düşünüyorum. Kendi ekiplerini kurmalılardı ve insanları yönlendirmelilerdi. En azından işte 'Arkadaşlar herkes kendi kurumunun önüne gitsin' gibi bir mesaj bile insanlara çok etkili olabilirdi. Deprem çok büyüktü, bir şey yapılamazdı şeyleri hep mi bir şey yapılamazdı?

Sivil toplum kuruluşlarına düşen görevlerden biri, afet durumlarında kadınların çalışma hayatının insani bir temelde düzenlenmesi ve iyileştirilmesi için hükümete eleştirel katkılar sunmaktır. Özellikle Covid-19 pandemisi sırasında sağlık çalışanlarının olumsuz tecrübeleri dikkati çekmektedir.

Dışarda işsiz gezen milyon tane sağlık personelin var, sen bir kişiye üç kişilik iş yaptırılmazsın. Ve bir kişi gün aşırı yirmi dört saat tulumların içinde köpek gibi çalıştırmazsın mesela. Biz o konuda çok şanslı insanlarız. Kaç kere covid geçirdik, yatalara düştük, öldük, kalktık, dirildik ama yaşadık bir şekilde (Ebe, Çanakkale).

4.5.4. Hizmetiçi Eğitimler Düzenleme

Kadın çalışanlar, sivil toplum kuruluşlarının, hizmetiçi eğitimler yoluyla çalışanları desteklemesi gerektiğini düşünmektedir. Kadın çalışanlar, pek çok duygusal ve rasyonel özellikleri ile afet yönetiminin önemli aktörleridir ancak bu özelliklerin bilgi ve beceri ile

desteklenmesi gerekir. Bu bakımdan sendikaların ve diğer sivil toplum kuruluşlarının, hem bilinç artırıcı etkinliklerde bulunmasında hem de bilgi ve beceri kazandırıcı programlar planlaması önemlidir.

Mesela hizmet içi eğitimlere teşvik edilebilir. Bu çok ama çok önemlidir. Onların duyuruları yapılabilir. Mesela bizim sendika olarak ayrı hizmet içi eğitim yapılabilir.

Hizmetiçi eğitimlerin formu ve mekânı da önemlidir. Bir katılımcının kamp önerisi önemlidir. Kamplar bir yandan odaklı bir gelişim imkânı sağlarken diğer yandan çalışanlar arasındaki etkileşimi ve işbirliğini teşvik edecektir.

Bir kamp yapılabilir mesela. Ben o kampları çok önemsiyorum. Gençlik ve Spor Bakanlığı'nda da birkaç kampta da görevli olmuştum, bunlar çok çok önemli. Bu kamplardan mesela her ilden, her ilçeden gerçekten bu işi yapabilecek, gönüllü olan hep gönüllülük esastır diyoruz ya zaten bu gönüllülük esasına göre bu kamplarda çok güzel eğitimler yapılabilir. Hem insanların birbirleri ile de iletişimleri de sağlanmış olur.

4.5.5. Kadın Üyelerin Geribildirimlerine Kıymet Verme

Sivil toplum kuruluşlarının, kadın üyelerinin görüşlerine ve geribildirimlerine kıymet vermesi, afet durumlarında kadın katılımının artırılmasına daha çok katkı sağlayacaktır.

Dedim ki Habibe Hanım'a 'Ben onlar için bir şey yapmayı istiyorum. Beni tanısalarda olur, tanımasalar da olur. Ama bu memur bayanların çektiği sıkıntılar, en azından sendika faaliyetlerimiz daha da kökleşir, daha da güzel olur.

Kadın Kamu Görevlilerinin Afete Müdahale ve
Afetle Mücadele Süreçlerindeki Rolüne İlişkin
Niteliksel Bir Araştırma

BEŞİNCİ BÖLÜM

Sonuç ve Önerileri

5. Sonuç ve Öneriler

Afetlerde kadınların ve erkeklerin verdiği tepkiler, bu araştırmada aşağıdaki hususlar bakımından farklılaşmış görünmektedir.

Toplumun Kadınlık ve Erkekliğe Atfettiği Mâna
İletişim ve Duygusal Tepkiler
Düşünme Biçimleri
Risk Algısı ve Güvenlik
Yöneticilik
Toplumsal Destek ve Dayanışma

Toplumun kadınlık ve erkekliğe atfettiği mâna alt temasına dair öneriler:

- Afet yönetiminin tüm aşamalarında kadın katılımı teşvik edilmelidir. Kadınların afet hazırlık gruplarına katılması ve karar alma süreçlerinde yer almaları sağlanmalıdır.
- Kadınların liderlik ve acil durum müdahalesi gibi alanlarda daha fazla rol alması desteklenmelidir.
- Afet yönetimi, cinsiyete duyarlı bir perspektifle hazırlanmalıdır. Bu planlar, kadınların özel ihtiyaçlarını ve güçlüklerini dikkate almalı ve afet öncesi hazırlıktan afet sonrası iyileşme sürecine kadar tüm aşamalarda kadınların katılımını sağlayacak şekilde tasarlanmalıdır.

- Kadın ve erkeğe mahsus veriler toplanmalı ve analiz edilmelidir. Bu veriler, kadınların afetlerden nasıl etkilendiğini anlamak ve politika yapım süreçlerinde kadın katılımını sağlamak için kullanılmalıdır.

İletişim ve duygusal tepkiler alt temasına dair öneriler:

- Duygusal destek ve iletişim ağları güçlendirilmelidir. Afet yönetimi planları, kadınların duygusal destek ihtiyaçlarını karşılamak üzere özel iletişim ve destek ağları oluşturulmalıdır. Bu ağlar, kadınların duygusal tepkilerini ifade etmelerini sağlayacak ve toplumda dayanışma ruhunu güçlendirecektir. Zira kadınların duygusal tepkileri bir tür zayıflık değil, toplumsal dayanışmayı teşvik edici bir motivasyon kaynağıdır.

- Afet durumlarında kadınların duygusal zekâlarını ve iletişim becerilerini etkin bir şekilde kullanabilmeleri için özel eğitim programları düzenlenmelidir. Bu programlar, kadınların kriz durumlarında liderlik rolleri üstlenmelerine ve etkili kararlar almalarına imkân verecektir. Bunun için, kadınların duygusal tepkilerinin toplumu güçlendirici bir etkiye sahip olduğu vurgulanmalı ve bu duygusallığın bir güç olduğu algısı yaygınlaştırılmalıdır.

Düşünme biçimleri alt temasına dair öneriler:

- Afet yönetimi eğitim programları, kadınların ince düşünme ve detayları dikkate alma yeteneklerini vurgulamalı ve bu yeteneklerini kriz durumlarında etkili bir şekilde kullanmalarını teşvik etmelidir.
- Kadınların organizasyon yeteneklerini güçlendirmek için özel liderlik geliştirme programları düzenlenmelidir. Bu programlar, kadınların afet durumlarında liderlik rollerini üstlenmelerini ve etkili bir şekilde hareket etmelerini sağlayacaktır.
- Afet durumlarında iletişim stratejileri, kadınların farklı düşünme biçimlerini ve tepkilerini dikkate almalıdır. Kadınların ihtiyaçlarına ve güçlü yönlerine odaklanan iletişim stratejileri geliştirilmeli ve afet iletişimi süreçlerinde kadınların aktif katılımı sağlanmalıdır.

Risk algısı ve güvenlik alt temasına dair öneriler:

- Kadınların güvenlik ihtiyaçlarını karşılamak ve risklerle başa çıkmak için özel güvenlik ağları ve destek grupları oluş-

turulmalıdır. Bu ağlar, kadınların güvenlik endişelerini paylaşmalarına ve birlikte çözümler üretmelerine imkân verecektir.

- Afet risklerinin belirlenmesi ve değerlendirilmesinde cinsiyet duyarlılığı gözlemlenmelidir. Risk değerlendirme araçları, kadınların ve erkeklerin farklı risk algılarını ve tepkilerini dikkate almalı ve afet risklerini her iki cinsiyet için de eşit bir şekilde ele almalıdır.

Yöneticilik alt temasına dair öneriler:

- Kadınların afet yönetiminde yönetici pozisyonlarına yükselmesini teşvik etmek için cinsiyete duyarlı liderlik eğitimleri düzenlenmelidir. Bu eğitimler, kadınların liderlik potansiyelini geliştirmeye odaklanmalı ve yönetici rollerinde daha fazla yer almalarını sağlayacak becerileri kazandırmalıdır.
- Afet yönetiminde kadınların liderlik potansiyellerini değerlendirmek için adil ve şeffaf kriterler belirlenmeli ve kadınların yönetici pozisyonlarına yükselmesini teşvik edecek politikalar uygulanmalıdır.
- Kadın liderlik rol modelleri oluşturularak kadınların yönetici pozisyonlarına yükselmesi teşvik edilmelidir. Bu rol modelleri, kadınların liderlik potansiyellerini örnek göstererek diğer kadınlara ilham verecektir.

Toplumsal destek ve dayanışma alt temasına dair öneriler:

- Afet durumlarında toplumsal dayanışmayı teşvik etmek için özel programlar ve etkinlikler düzenlenmelidir. Bu programlar,

kadınların katılımını teşvik ederek toplum içindeki destek gruplarının ve dayanışma ağlarının güçlenmesini sağlayabilir.

- Kadınların toplumsal dayanışma ve destek ağlarına liderlik etmelerini teşvik etmek için destekleyici politikalar ve programlar geliştirilmelidir. Bu politikalar, kadınların toplumda etkili liderlik rolleri üstlenmelerini ve dayanışma ruhunu güçlendirmelerini sağlayabilir.
- Kadınların toplumsal dayanışma ağlarına daha fazla katılımını teşvik eden politikalar ve programlar geliştirilmeli ve afet sonrası iyileşme sürecinde kadınların liderlik rollerini destekleyici önlemler alınmalıdır.
- Kadınların toplumsal dayanışma ve destek ağlarını güçlendirmek için özel projeler ve girişimler desteklenmelidir. Bu projeler, kadınların bir araya gelerek birlikte hareket etmelerini sağlayacak ve toplum içindeki dayanışma ruhunu güçlendirecektir.
- Kadınların toplumsal destek ve dayanışma süreçlerinde daha etkili bir şekilde yer alabilmeleri için güçlendirme ve organizasyon kabiliyetlerini geliştirmeye yönelik programlar düzenlenmelidir. Bu programlar, kadınların liderlik yeteneklerini ve toplumsal organizasyon kabiliyetlerini artırarak toplumsal dayanışmayı güçlendirebilir.

Afetlerde kadınların ve erkeklerin verdiği tepkiler, bu araştırmada aşağıdaki hususlar bakımından farklılaşmış görünmektedir.

Özel Günlerdeki Hijyen İhtiyacı
Tuvalet ve Lavabo
Kıyafet ve Başörtüsü
İlaç
Bebek ve Çocuk Bakımı

Kadınların özel günlerinde hijyen ihtiyacı alt temasına dair öneriler:

- Afet yönetimi planlamalarında, kadınların özel ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır. Bu planlamalar, hijyen ürünlerinin sağlanması gibi kadınlara özgü ihtiyaçları karşılamak için özel önlemleri içermelidir.
- Acil durum hazırlıkları, kadınların hijyen ihtiyaçlarını karşılamalarını sağlayacak şekilde düzenlenmelidir. Bu hazırlıklar, kadınlara özel hijyen ürünlerinin stoklanması, dağıtımı ve erişilebilirliğini sağlayacak politikaları içermelidir.
- Kadınların özel günlerindeki ihtiyaçlarına dair farkındalık geliştirilmelidir. Böylece, toplumun kadınların ihtiyaçlarına duyarlı olması sağlanabilir.
- Afet durumlarında hijyen ürünlerinin kolayca erişilebilir olması için önlemler alınmalıdır. Örneğin, hijyen ürünlerinin afet barınma merkezlerinde ve dağıtım noktalarında bulundurulması, kadınla-

ra yönelik hijyen kitlerinin dağıtılması vb.

Tuvalet ve lavabo alt temasına dair öneriler:

- Afet durumlarında kadınların mahremiyetini koruyabilecekleri tuvalet ve lavabo gibi altyapıların sağlanması için özel önlemler alınmalıdır. Bu, kadınların hijyen ihtiyaçlarını karşılamalarını ve kendilerini güvende hissetmelerini sağlayacaktır.
- Afet barınma merkezleri ve geçici konaklama alanları gibi yerlerde kadınlara özel tuvalet ve lavabo alanları sağlanmalıdır. Bu alanlar, kadınların mahremiyetini koruyabilecekleri ve hijyen ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri şekilde tasarlanmalıdır.
- Afet yönetimi süreçlerinde kadınların mahremiyet ve hijyen konularındaki görüşleri ve ihtiyaçları dikkate alınmalıdır. Kadınların afet planlaması ve karar alma süreçlerine katılımı teşvik edilmeli ve kadınların ihtiyaçlarına duyarlı afet

altyapısı oluşturulmasında aktif olarak yer almaları sağlanmalıdır.

- Afet sonrası dönemde, kadınların mahremiyetini koruyabilecekleri tuvalet ve lavabo alanlarının etkinliğini izlemek ve değerlendirmek üzere afet izleme ve değerlendirme mekanizmaları oluşturulmalıdır. Bu mekanizmalar, kadınların ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamak için gerekli düzeltici önlemlerin alınmasını sağlayacaktır.

Kıyafet ve başörtüsü alt temasına dair öneriler:

- Afet bölgelerinde kadınların mahremiyetini koruyabilecekleri kıyafetlerin sağlanması için kadınların ihtiyaçlarına duyarlı kıyafet dağıtımı yapılmalıdır.
- Kadınların dini ve kültürel ihtiyaçlarına uygun başörtüsü ve giysiler temin edilmeli ve kadınların mahremiyetlerini korumalarına destek olunmalıdır.
- Gönüllü kadın kamu görevlilerinin ihtiyaçları da göz önünde bulundurularak kıyafet ve hijyen ürünlerinin sağlanması önemlidir. Bu, kadınların afet bölgelerindeki yardım ve destek faaliyetlerine katılırken mahremiyetlerini koruyabilmelerine de yardımcı olacaktır.
- Kadınların ihtiyaçları, erkeklere göre daha karmaşık olabileceğinden, dağıtılan kıyafetlerin kadınların mahremiyetini koruyabilecek şekilde seçilmesi ve dağıtılması önemlidir.

İlaç alt temasına dair öneriler:

- Afet bölgelerinde kadınların sağlık ihtiyaçlarını karşılamak için kadınların

ihtiyaçlarına duyarlı sağlık hizmetleri sunulmalıdır. Bu hizmetler, kadınların rutin sağlık kontrolleri ve ilaç ihtiyaçlarını karşılamak için özel önlemleri içermelidir.

- Afet durumlarında kadınların ilaç ihtiyaçlarını karşılamak için acil ilaç tedarikleri sağlanmalıdır. Bu, kadınların kronik hastalıklarının tedavisi ve diğer sağlık sorunlarının çözümü için gerekli ilaçların afet bölgelerine hızlı bir şekilde ulaştırılmasını sağlayacaktır.
- Afet bölgelerinde kadınların sağlık ihtiyaçlarını karşılamak için özel sağlık kontrolü ve danışmanlık hizmetleri sunulmalıdır. Bu hizmetler, kadınların gebelik, doğum kontrolü, cinsel sağlık ve diğer kadın sağlığı konularında ihtiyaç duydukları destek ve bilgilendirmeyi sağlayacaktır.
- Kadınların sağlık ihtiyaçlarını karşılamak için kadınların ihtiyaçlarına duyarlı sağlık politikaları ve programlar geliştirilmelidir. Bu politikalar ve programlar, kadınların sağlık hizmetlerine erişimini artırmak ve sağlık sorunlarının çözümü için kadınlara özel önlemleri içermelidir.

Bebek ve çocuk bakımı alt temasına dair öneriler:

- Afet bölgelerinde bebek ve çocukların ilaç ihtiyaçlarını karşılamak için acil ilaç tedarikleri sağlanmalıdır. Bu, bebeklerin ve çocukların kronik hastalıklarının tedavisi ve diğer sağlık sorunlarının çözümü için gerekli ilaçların afet bölgelerine hızlı bir şekilde ulaştırılmasını sağlayacaktır.

- Engelli çocukların bakımı için özel bakım merkezleri ve hizmetleri kurulmalıdır. Bu merkezler, engelli çocukların özel ihtiyaçlarını karşılamak ve ailelere destek sağlamak için gereken uzman personeli ve ekipmanı içermelidir.
- Afet durumlarında engelli çocukların bakımından sorumlu kişilere yönelik destek programları ve hizmetleri sunulmalıdır. Bu programlar, engelli çocukların özel ihtiyaçlarını karşılamak ve ailelere bakım konusunda yardımcı olmak için gereken bilgi, beceri ve desteği sağlayacaktır.
- Engelli çocukların bakımından sorumlu kişilerin genellikle anneler olduğu gerçeği dikkate alınarak, annelere yönelik özel destekler ve hizmetler sağlanmalıdır.

Afetlerde kadın kamu görevlilerinin tepkileri ve katkıları, bu araştırmada aşağıdaki başlıklar altında ele alınmıştır.

Toplumun Kadınlık ve Erkekliğe Atfettiği Mâna
İletişim ve Duygusal Tepkiler
Düşünme Biçimleri
Risk Algısı ve Güvenlik
Yöneticilik
Toplumsal Destek ve Dayanışma

Diğerkâmlık ve şefkat alt temasına dair öneriler:

- Kadın kamu görevlilerinin afet bölgelerindeki fedakâr ve şefkatli tutumları desteklenmelidir. Kadınların kişisel ihtiyaçları karşılanmalı, fiziksel ve duygusal destek sağlanmalı ve gerekli kaynaklar temin edilmelidir.
- Kadın kamu görevlilerinin anaçlık ve diğerkâmlık yeteneklerinin afet yönetimi ve toplumsal dayanışma süreçlerinde etkin bir şekilde kullanılması için özel önlemler alınmalıdır. Bu, kadınların doğal içgüdülerini kullanarak afet bölgelerinde daha etkin ve insani bir yardım sağlamalarını sağlayacaktır.
- Kadın kamu görevlilerine yönelik özel destek programları oluşturulmalıdır. Bu programlar, kadınların afet bölgelerindeki görevlerini yerine getirirken karşılaşılabilecekleri zorlukları ele almalı, psikososyal destek sunmalı ve ihtiyaç duydukları kaynaklara erişimlerini kolaylaştırmalıdır.

- Kadın kamu görevlilerinin liderlik ve karar alma süreçlerine daha fazla katılımını teşvik etmek için önlemler alınmalıdır. Bu, kadınların afet yönetimi ve toplumsal dayanışma süreçlerinde daha etkin bir rol oynamalarını sağlayacak ve kadınların yeteneklerinin tam olarak değerlendirilmesini sağlayacaktır.

Kadın olmak alt temasına dair öneriler:

- Kadın kamu görevlilerine, kadınların katılımı hakkında eğitimler verilmelidir. Bu eğitimler, kadınların kendilerini güçlendirme ve toplumsal değişim için mücadele etme konusundaki bilgi ve farkındalıklarını artıracak ve kadınların liderlik rollerinde daha fazla yer almalarını teşvik edecektir.
- Kadın kamu görevlilerine afet bölgelerinde psikososyal destek hizmetleri sunulmalıdır. Bu hizmetler, kadınların duygusal ihtiyaçlarını karşılamak, stresle başa çıkmak ve ruh sağlıklarını korumak için gereken destek ve danışmanlık hizmetlerini içermelidir.

Ümitvâr olmak alt temasına dair öneriler:

- Kadınların ümit ve dayanışma duygularını teşvik etmek için liderlik pozisyonlarında daha fazla yer almalarını sağlayacak politikalar ve programlar geliştirilmelidir. Bu, kadınların toplumun umut kaynağı olmalarını ve afet bölgelerindeki insanlara ilham vermelerini sağlayacaktır.
- Kadınların ümitlerini yeşertmelerini ve toplumda umut ve dayanışma duygularını güçlendirmelerini desteklemek için kadın odaklı destek programları oluşturulmalıdır. Bu programlar, kadınların afet sonrası iyileşme sürecinde aktif bir rol oynamalarını teşvik edecek ve onlara gereken destek ve kaynakları sağlayacaktır.

Kamusal sorumluluk duygusu alt temasına dair öneriler:

- Kadın kamu görevlilerinin toplumsal hizmetlere olan katkılarını teşvik etmek için özel ödüllendirme ve tanıma programları oluşturulmalıdır. Bu programlar, kamusal sorumluluk duygusunu besleyerek çalışanların motivasyonunu artıracak ve toplumun genel iyiliğine katkıda bulunmalarını teşvik edecektir.
- Kadın kamu görevlileri, liderlik rollerinde daha fazla yer almaları için teşvik edilmelidir. Bu, kadınların kamusal sorumluluk duygusunu daha etkin bir şekilde kullanmalarını sağlayacak ve topluma karşı olan bağlılıklarını daha da artıracaktır.
- Kadın kamu görevlilerinin toplumla daha fazla etkileşime girmelerini ve

toplumsal hizmetlere katkılarını artırmalarını sağlamak için kamusal katılımı artırmaya yönelik çalışmalar desteklenmelidir. Bu çalışmalar, kamu görevlilerinin kamusal sorumluluk duygusunu daha da güçlendirerek toplumun genel iyiliğine katkıda bulunmalarını sağlayacaktır.

Devletin temsilcisi olma bilinci alt temasına dair öneriler:

- Kadın kamu görevlilerine afet sonrası hızlı hareket etme ve acil durum müdahale yeteneklerini geliştirmek için özel eğitimler ve simülasyonlar düzenlenmelidir. Bu sayede, kadınların devletin temsilcisi olarak halkın ihtiyaçlarını karşılama konusundaki etkinlikleri artırılabilir.
- Kadın kamu görevlilerinin toplumla ilişkilerini güçlendirmek için etkin iletişim ve katılımcılık stratejileri geliştirilmelidir. Bu, kadınların devletin temsilcisi olarak daha iyi anlaşılmasını sağlayacak ve toplumun güvenini kazanmalarını kolaylaştıracaktır.
- Kadın kamu görevlilerinin devletin temsilcisi olarak oynadıkları rolü desteklemek ve güçlendirmek için özel destek ve kaynaklar sağlanmalıdır. Bu, kadınların motivasyonunu artırarak daha etkin bir şekilde kamusal hizmet sunmalarını sağlayacaktır.

Aile ve çocuklar tarafından görülen kabul ve teşvik alt temasına dair öneriler:

- Kadın kamu görevlilerinin aileleri ile sağlıklı iletişim ve dayanışma içinde olmalarını sağlamak için destek prog-

ramları düzenlenmelidir. Bu programlar, ailelerin kadınların işlerini daha iyi anlamalarını ve desteklemelerini sağlayarak kamu hizmetlerine olan inancı artıracaktır.

- Ailelerin ve çocukların kadın kamu görevlilerinin mesleki kimliklerini desteklemesi ve takdir etmesi teşvik edilmelidir. Toplumun bu tutumu, kadınların iş hayatında daha başarılı olmalarını ve toplumda daha güçlü bir kamu hizmeti kültürü oluşturulmasını sağlayacaktır.
- Başarı hikâyeleri ve rol modeller aracılığıyla kadın kamu görevlilerinin aileleri ve toplum tarafından daha iyi anlaşılmasını sağlamak için iletişim ve tanıtım çalışmaları yapılmalıdır. Bu, kadınların işlerini daha özverili bir şekilde yapmalarını teşvik ederken topluma karşı duydukları sorumluluğu güçlendirecektir.

Organizasyon ve liderlik becerileri alt temasına dair öneriler:

- Kamu kurumları, kadın kamu görevlilerinin liderlik becerilerini güçlendirmeye yönelik özel eğitim programları düzenlemelidir. Bu programlar, kriz yönetimi,

acil yardım organizasyonu ve toplum yeniden yapılanması gibi konularda liderlik yetkinliklerini artıracak içeriklere odaklanmalıdır.

- Kamu kurumları, afet durumlarında kadın liderlerin etkili rolünü vurgulayan iletişim kampanyaları düzenlemelidir. Bu kampanyalar, toplumu kriz zamanlarında bir araya getirmek ve dayanışmayı teşvik etmek için kadın liderlerin başarı hikâyelerini ve etkilerini vurgulamalıdır.
- Kamu kurumları, kadınların yönetim pozisyonlarına yükselmesini teşvik etmek için kadın katılımını destekleyen politikalar uygulamalıdır. Bu politikalar, kadınların liderlik pozisyonlarına yükselmesini kolaylaştıracak, fırsat eşitliğini sağlayacak ve kadınlara yönelik önyargıları azaltacaktır.
- Kamu kurumları, kadın ve erkek kamu görevlileri arasında eşit fırsatlar sağlamak için istihdam politikalarını gözden geçirmelidir. Bu politikalar, kadınların yönetim pozisyonlarına yükselmesini ve liderlik rollerini üstlenmesini teşvik etmelidir.

Afet yönetiminde kadın kamu görevlilerinin rolü, bu araştırmada aşağıdaki başlıklar altında ele alınmıştır

Toplumda Kadına Dair Önyargıların Üstesinden Gelmek
Bölgenin Özelliklerini ve Ekip Üyelerini İyi Tanımak
Kadın Liderliği
Afet Yönetiminde Organizasyon Eksikliği
İyi Uygulama Örneklerinin Yaygınlaştırılması
Afet Yönetimi Hakkında Bilgilenme ve Eğitim

Toplumda kadına dair önyargıların üstesinden gelmek alt temasına dair öneriler:

- Toplumda kadına dair olumsuz önyargıları azaltmak için eğitim ve farkındalık programları düzenlenmelidir. Bu programlar, kadınların gücünü ve potansiyelini vurgulayarak toplumdaki kadın karşıtı stereotipleri ve önyargıları sorgulamaya yardımcı olur.
- Kadınların eğitim, istihdam ve liderlik rollerine erişimini artıracak ve kadınların toplumsal ve ekonomik güçlenmesini sağlayacak politikalar geliştirilmelidir.
- Kadınların afet yönetimi ve karar alma süreçlerine aktif katılımını teşvik etmek için özel inisiyatifler başlatılmalıdır. Bu, kadınların liderlik rollerini üstlenmelerini, karar alma mekanizmalarına katılmalarını ve afetlerle ilgili politika ve stratejilerin oluşturulmasında söz sahibi olmalarını sağlar.
- Kadınların güçlenmesini desteklemek için hem kamu hem sivil toplum kuru-

luşları tarafından destek programları oluşturulmalıdır. Bu programlar, kadınların liderlik becerilerini geliştirmelerine, eğitim almalarına, ekonomik bağımsızlıklarını kazanmalarına ve toplumda etkili birer aktör haline gelmelerine yardımcı olur.

- Kadınların başarı hikâyelerinin tanıtılması ve öne çıkarılması, toplumda kadına dair olumlu bir algı oluşturur ve kadınların potansiyelini gösterir. Medya, kamu spotları, etkinlikler ve diğer iletişim araçları aracılığıyla kadınların başarıları ve katkıları vurgulanmalıdır.

Bölgenin özelliklerini ve ekip üyelerini iyi tanımak alt temasına dair öneriler:

- Afet yönetimi ekipleri; bölgenin coğrafi, demografik ve sosyo-ekonomik özelliklerini detaylı bir şekilde analiz etmelidir. Bu analiz, bölgeye özgü riskleri ve afet potansiyelini belirlemek için temel bir rehber sağlar. Bu bilgiler, afet öncesi hazırlık planlarının oluşturulmasında ve

afet sonrası müdahalenin koordinasyonunda kullanılabilir.

- Afet yönetimi ekipleri, müdahalede bulunacak ekip üyelerinin uzmanlık alanlarını, deneyimlerini ve iletişim becerilerini değerlendirmelidir. Bu değerlendirme, ekiplerin güçlü ve zayıf yönlerini belirlemek ve iş bölümü yapmak için önemlidir. Her üyenin katkısını en iyi şekilde kullanmak, etkili bir müdahale için gereklidir.
- Ekip üyelerinin uzmanlıklarına dayalı olarak, iş bölümü yapılmalı ve her bir üyenin sorumlulukları net bir şekilde belirlenmelidir. Bu, ekiplerin afet sonrası müdahalede daha etkili olmalarını sağlar. Aynı zamanda, ekip içi iletişim ve koordinasyonun güçlendirilmesi de önemlidir, böylece herkesin ne yaptığını bilmesi ve iş birliği içinde çalışması sağlanabilir.
- Afet yönetimi ekipleri, üyelerinin sürekli eğitim almasını ve yeteneklerini geliştirmesini sağlamalıdır. Bu, afet durumlarında karşılaşılabilecekleri değişen koşullara uyum sağlamalarını ve daha etkili bir şekilde müdahale etmelerini sağlar.
- Afet yönetimi ekipleri, farklı disiplinlerden ve paydaşlardan gelen bilgi ve deneyimleri bir araya getirmelidir. Bu, daha kapsamlı bir bakış açısı sağlar ve afet yönetimi stratejilerinin daha etkili bir şekilde oluşturulmasına yardımcı olur.

Kadın liderliği alt temasına dair öneriler:

- Afet yöneticileri ve karar alıcılar, kadınların liderlik rollerine erişimini ve

etkinliğini artırmak için gerekli adımları atmaya teşvik edilmelidir.

- Kadın liderlere mentorluk, eğitim ve destek programları sağlanmalıdır. Ayrıca, kadınların liderlik pozisyonlarına yükselmeleri için fırsatlar eşit ve adil bir şekilde sunulmalıdır.
- Toplumda kadın liderliğinin önemi ve etkisi konusunda farkındalık oluşturulmalı ve kadın liderlere destek verilmelidir. Bu, kadın liderlerin görünürlüğüne artırabilir ve toplumun kadın liderliğine daha olumlu bir şekilde bakmasını sağlayabilir.
- Afet yönetimi süreçlerinde kadınların görüşlerine ve ihtiyaçlarına daha fazla yer verilmelidir. Karar alma süreçlerinde kadınların aktif olarak katılımı teşvik edilmeli ve kadın liderlerin sesleri daha fazla duyulmalıdır.

Afet yönetiminde organizasyon eksikliği alt temasına dair öneriler:

- Kadınların afet yönetiminde daha aktif rol alabilmesi için mevcut normlar ve kurumsal yapılar gözden geçirilmelidir. Kadınların liderlik pozisyonlarına erişimini destekleyen politikaların oluşturulması ve kadın katılımını sağlayan kurumsal yapıların oluşturulması önemlidir.
- Afet yönetimi ekiplerinin oluşturulmasında, kadınların güçlü yönleri ve liderlik potansiyelleri göz önünde bulundurulmalıdır. Kadınların empati, iletişim ve iş birliği gibi alanlardaki yeteneklerinin fark edilmesi ve bu doğrultuda rollerin belirlenmesi önemlidir.

- Afet öncesi hazırlık aşamasında gerçekçi ve somut çalışmalar yapılmalıdır. İyi bir planlama, afet durumlarında daha etkili bir müdahaleyi mümkün kılar. Bu süreçte kadınların ihtiyaçları ve güçlü yönleri göz önünde bulundurulmalıdır.
- Afet yönetimi planlaması, kamu görevlilerinin uzmanlıklarını etkili ve verimli bir şekilde kullanacak şekilde yapılandırılmalıdır. İş bölümü, her personelin güçlü yönlerine ve uzmanlık alanlarına göre belirlenmelidir.
- Kadın kamu görevlilerinin başarıları ve liderlik örnekleri, topluluk etkinlikleri ve panel/seminer tartışmaları gibi platformlarda paylaşılmalı ve tartışılmalıdır. Bu sayede, toplumun farklı kesimleri tarafından kadınların liderlik rollerindeki katkılarına dair farkındalık artırılabilir.

Afet yönetimi hakkında bilgilendirme ve eğitim alt temasına dair öneriler:

İyi uygulama örneklerinin yaygınlaştırılması alt temasına dair öneriler:

- Kadın kamu görevlilerinin başarı hikâyeleri ve liderlik örnekleri, medya kampanyaları ve iletişim stratejileri aracılığıyla geniş kitlelere duyurulmalıdır. Televizyon, radyo, internet ve sosyal medya gibi farklı iletişim kanalları kullanılarak kadınların liderlik rollerindeki başarıları vurgulanmalı ve toplumun dikkati bu konuya çekilmelidir.
- Kamu kurumları, kadın kamu görevlilerinin başarılarını ve liderlik örneklerini basın bültenleri ve medya ilişkileri aracılığıyla medyaya duyurmalıdır. Bu sayede, medya kuruluşlarına haber değeri taşıyan bilgiler sağlanarak kadınların liderlik rollerindeki katkılarına dikkat çekilmelidir.
- Kadın kamu görevlilerinin başarıları, dijital platformlar ve sosyal medya aracılığıyla geniş kitlelere ulaştırılabilir. Özellikle genç ve dijital medyaya erişimi yüksek kesimlere yönelik olarak hazırlanan içeriklerle kadınların liderlik potansiyelleri ve başarıları vurgulanmalıdır.
- Kadın kamu görevlilerine afetlerin doğası, riskleri ve etkileri hakkında temel bilgiler verilmelidir. Bu eğitimler, afetlerin olası senaryolarını ve bunlara nasıl tepki verileceğini anlamalarını sağlayarak hazırlıklı olmalarını sağlar.
- Afet yönetimi süreçlerinde görev alacak kadın kamu görevlilerine, afet öncesi hazırlık, kriz yönetimi, zarar azaltma, kurtarma operasyonları ve toplumun yeniden yapılanması gibi konularda pratik beceriler kazandırılmalıdır. Bu beceriler, afet durumlarında daha etkin bir şekilde hareket etmelerini sağlar.
- Kadın kamu görevlilerine yönelik uygulamalı eğitimler düzenlenmeli ve bu eğitimler saha çalışmalarıyla desteklenmelidir. Bu sayede, teorik bilginin pratik uygulamaya dönüşmesi sağlanarak afet yönetimi süreçlerinde deneyim kazanmaları sağlanabilir.
- Kadın kamu görevlilerine kriz iletişimi konusunda eğitimler verilmelidir. Bu eğitimler, afet durumlarında etkili iletişim stratejileri geliştirmelerini ve toplumu bilgilendirme ve yönlendirme konusunda yetkin olmalarını sağlar.

- Afet yönetiminde görev alan kadın kamu görevlilerine psikolojik destek ve direnç geliştirme eğitimleri sağlanmalıdır. Bu eğitimler, afetlerin getirdiği stres ve travmayı yönetmelerine yardımcı olur ve etkili bir şekilde görevlerini yerine getirmelerini sağlar.
- Kadınların afet sonrasında kazandıkları bilgi ve becerilerin toplumsal gelişmeye katkı sağlaması için politika yapıcılar tarafından desteklenmelidir. Kadınların afet sonrasında sağladıkları desteğin ve çabaların toplumun genel refahına etkisi değerlendirilmeli ve bu doğrultuda politika kararları alınmalıdır.

Sivil toplum kuruluşlarına düşen görevler, bu araştırmada aşağıdaki başlıklar altında ele alınmıştır.

Acıyı Paylaşma
Kamunun Uygulamaları Konusunda Derhal İnisiyatif Alma
Kamu Uygulamalarına Eleştirel Katkı Sağlama ve Rehberlik Etme
Hizmetiçi Eğitimler Düzenleme
Kadın Üyelerin Geribildirimlerine Kıymet Verme

Acıyı paylaşma alt temasına dair öneriler:

- Sivil toplum kuruluşları, afet mağduru kadınlara güvenli bir alan sağlayarak acılarını ve zorluklarını paylaşmaları için destek olabilirler. Bu, kadınların duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarını anlayarak onlara moral ve destek sağlayacak bir ortamın oluşturulmasına yardımcı olacaktır.
- Sivil toplum kuruluşları, kriz dönemlerinde kadınların karşılaştığı özel ihtiyaçları anlamak ve bu ihtiyaçlara uygun destek mekanizmalarını oluşturmak için çaba gösterebilirler. Bu destek, kadınların travmatik deneyimlerle başa çıkma- larını kolaylaştırır ve iyileşme sürecini hızlandırır.
- Sivil toplum kuruluşları, kadınlara moral, destek ve dayanışma sağlayarak kriz dönemlerinde güçlenmelerini ve toplum için daha etkili bir şekilde hizmet vermelerini sağlayabilirler. Bu destek, kadınların kendilerini güçlü hissetmelerini sağlar ve afet yönetimi süreçlerinde

daha etkili bir rol almalarına yardımcı olur.

Kamunun uygulamaları konusunda derhal inisiyatif alma alt temasına dair öneriler:

- Sivil toplum kuruluşları, afet durumlarında olumsuz uygulamaları tespit etmek ve düzeltmek için hızlı bir şekilde harekete geçmelidir.
- Sivil toplum kuruluşları, afet durumlarında kadın çalışanların güvenliğini ve refahını sağlamak için gerekli önlemleri almalı ve bu konuda etkin bir savunuculuk yapmalıdır. Bu, çalışma koşullarının iyileştirilmesi, güvenli bir çalışma ortamının sağlanması ve çalışanların ihtiyaçlarının karşılanması anlamına gelecektir.
- Sivil toplum kuruluşları, afet durumlarında adil çalışma koşullarının sağlanması, istihdam olanaklarının çoğaltılması ve çalışanların haklarının korunması için mücadele etmelidir.
- Sivil toplum kuruluşları, afet durumla-

rında liderlik rolü üstlenerek toplumun korunması için gerekli önlemlerin alınmasında öncü olmalıdır. Bu, afet öncesi hazırlık, kriz yönetimi ve afet sonrası toparlanma süreçlerinin etkili bir şekilde yönetilmesini içerir.

Kamu uygulamalarına eleştirel katkı sağlama ve rehberlik etme alt temasına dair öneriler:

- Sivil toplum kuruluşlarının, kamu politikalarının şekillendirilmesi ve iyileştirilmesinde daha etkin bir rol oynamalarını sağlamak için mekanizmalar oluşturulmalıdır.
- Özellikle sendikaların, kadın çalışanların deneyimlerini ve ihtiyaçlarını dikkate alarak politika oluşturma sürecine katkıları teşvik edilmeli; böylece kamu politikalarının ve uygulamalarının daha kapsayıcı, adil ve eşitlikçi olması sağlanmalıdır.
- Sivil toplum kuruluşları, kadınların seslerini duyurmasını sağlamak için fırsat eşitliği politikaları geliştirmelidir.
- Sivil toplum kuruluşlarının, afet durumlarında kadınların çalışma koşullarının insani bir temelde düzenlenmesi ve iyileştirilmesi için politika yapıcılara eleştirel katkılar sunması önemlidir. Özellikle Covid-19 pandemisi gibi acil durumlarda sağlık çalışanlarının deneyimlerinden yola çıkarak, çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve psikososyal destek hizmetlerinin güçlendirilmesi için politika önerileri geliştirilmelidir.
- Bu bağlamda afetlere hazırlık için ilgili Bakanlık ve Sivil toplum kuruluşlarının bir araya gelerek belli bir plan ve işbölümü dâhilinde koordineli çalışabilecekleri sosyal paydaşlıklar oluşturulmalıdır.
- Sivil toplum kuruluşlarının, kadınların afet durumlarında yaşadığı zorlukları anlamak ve desteklemek için güvenli bir alan sağlamaları önemlidir. Bu, kadınların duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarının karşılanması, istihdam olanaklarının çoğaltılması, çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve adil bir iş ortamının sağlanması yoluyla gerçekleştirilebilir.

Hizmetiçi eğitimler düzenleme alt temasına dair öneriler:

- Sivil toplum kuruluşları, kadını afet yönetimi konusunda bilinçlendirmek ve farkındalıklarını artırmak amacıyla seminerler, konferanslar ve paneller düzenleyebilir.
- Sivil toplum kuruluşları, kadınlara afet yönetimi konusunda gerekli bilgi ve becerileri kazandırmak için eğitim programları düzenleyebilir. Bu programlar, afet öncesi hazırlık, kriz yönetimi, iletişim becerileri, liderlik ve iş birliği gibi konuları içerebilir.
- Katılımcıların kamp önerisi, çalışan kadınların hizmet içi eğitimlerine farklı bir boyut kazandırabilir. Kamp programları, kadınların odaklı bir gelişim imkânı sağlarken aynı zamanda iş birliği ve etkileşimi teşvik eder. Bu tür kamplar, kadın çalışanların birbirleriyle etkileşime geçerek deneyimlerini paylaşımlarına ve birbirlerinden öğrenmelerine olanak tanır.

- Sivil toplum kuruluşları, hizmetiçi eğitim programlarını mobil hale getirerek, kadın çalışanlara erişim kolaylığı sağlamasını ve katılımı teşvik edebilir. Çevrimiçi eğitim platformları ve dijital kaynaklar aracılığıyla kadın çalışanlara afet yönetimi konusunda sürekli eğitim imkânları sunulabilir.

Kadın üyelerin geribildirimlerine kıymet verme alt temasına dair öneriler:

- Sivil toplum kuruluşları, kadın üyelerinden gelen görüşleri ve geri bildirimleri

almak için özel mekanizmalar oluşturabilir. Bu mekanizmalar, anketler, odak grupları, topluluk forumları veya kadın üye temsilcileri gibi yöntemler aracılığıyla gerçekleştirilebilir.

- Sivil toplum kuruluşları, kadın üyelerin güçlenmesi ve özgüvenlerinin artırılması için destek programları oluşturabilir. Bu programlar, kadınların seslerini daha güçlü bir şekilde duyurabilmelerini sağlayabilir ve afet yönetiminde aktif olarak katılımlarını artırabilir.

Kadın Kamu Görevlilerinin Afete Müdahale ve
Afetle Mücadele Süreçlerindeki Rolüne İlişkin
Niteliksel Bir Araştırma

ALTINCI BÖLÜM

Kaynaklar

6. Kaynaklar

Akbaş, E. (2020). *Afetler ve sosyal politika*. Afet sosyolojisi (Ed. İslam Can) içinde. Çizgi Yayınevi.

Altun, F. (2018). Afetlerin ekonomik ve sosyal etkileri: Türkiye örneği üzerinden bir değerlendirme. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 1-15.

Asian Development Bank. (2014). *Gender-inclusive disaster risk management*. Asian Development Bank.

Asici, F. (tarih yok). *Milas ilçesinde çıkan yangına 1 yangın söndürme uçağı, 5 arazöz ve 50 orman işçisi ile müdahale ediliyor*. Yurtta orman yangınları. Anadolu Ajansı, Muğla.

Avcı, M., & Korkmaz, M. (2021). *Türkiye’de orman yangını sorunu: Güncel bazı konular üzerine değerlendirmeler*. Turkish Journal of Forestry, 229-240.

Badri, B. (tarih yok). *COVID-19 and Women. The impact of COVID-19 on women*. United Nations.

Beken, N. (2020). Covid-19 pandemi sürecinde kadın istihdamı: Türkiye örneği. *İğdir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 47-74.

Bernard, P.-Y. (tarih yok). *Forced to Flee: humanitarian disasters leave women at Higher Risk*. MSF.

Chowdhury, T. J., Arbon, P., Kako, M., Muller, R., Steenkamp, M., & Gebbie, K. (2022). *Understanding the experiences of women in disasters: lessons for emergency management planning*. Australian Journal of Emergency Management.

Cvetković, V. M., Roder, G., Öcal, A., Tarolli, P., & Dragičević, S. (2018). *The role of gender in preparedness and response behavior towards flood risk in Serbia*. International Journal of Environmental Research and Public Health.

CDP. (2024). *Women and girls in disasters*. CDP. <https://disasterphilanthropy.org/resources/women-and-girls-in-disasters/>

Çakmak, H., Ocaktan, M. E., & Akdur, R. (2018). Doğal afetler, eşitsizlikler ve sağlık sonuçları. *Eşitsizlikler ve Sağlık Sonuçları*, 88-94.

Çobanoğlu, Z. (2001). *Afetler*. Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı, Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü.

- Demirci, K.,& Avcu, T. (2021). Afet süreçlerinde kadınların yaşadığı sorunlar ve çözüm önerileri: İzmir ili örneği. *Bartın Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 86-105.
- Erkal, T.,& Değerliyurt, M. (2009). Türkiye’de afet yönetimi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 147-164.
- Ersoy, Ş. (2017). *The history of the World disasters and what we learned* . 1st Middle East Congress on Disaster and Prehospital Management. İstanbul.
- Ertuğrul, M. (2005). Orman yangınlarının dünyadaki ve Türkiye’deki durumu. *ZKÜ Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 43-50.
- Ertürkmen, C. (2006). *Afet yönetimi*. Yüksek lisans tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ve Siyaset Anabilim Dalı.
- Foundation, S. (tarih yok). *Women and disasters. Women, girls should be engaged in disaster risk management*. Synergia Foundation.
- Gokhale, V. (2008). *Role of women in disaster management: An analytical study with reference to Indian society*. The 14th World Conference on Earthquake Engineering. Beijing, China .
- Gündüz, F. (2021). Afetlerde kadın ve toplumsal cinsiyet perspektifi ile çıkarılması gereken dersler (Haiti ve Japonya depremi örneği). *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 440-461.
- Hançer, Z. Y. (2009). *Sürdürülebilir afet yönetimi ve kadın*. Yüksek lisans tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Harunoğulları, M. (2021). Suriyeli sığınmacı kadınların sözlü anlatılarında savaş, göç ve evlilik . *International Journal of Social Sciences and Education Research* , 353-368.
- Hemachandra, K., Amaratunga, D., & Haigh, R. (2017). *Role of women in disaster risk governance*. 7th International Conference on Building Resilience; Using scientific knowledge to inform policy and practice in disaster risk reduction. Bangkok, Thailand.
- İnce, C. (2019). *Sosyal afetler: Savaş, iç çatışma ve bir mücadele biçimi olarak göç*. 3. Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Kongresi. Van.
- Institute for Women’s Policy Research. (2020). *Women in the wake of the storm: Examining the Post-Katrina realities of the women of New Orleans and the Gulf Coast*. Institute for Women’s Policy Research.
- JICA. (2017). *JICA’s World*. Tokyo: Japan International Cooperation Agency .
- Kaizer, F. (tarih yok). *Disasters and women. Disaster risk reduction*. UN Women.
- Loh, I. ve Lian, C. J. (2019). Non-Cremation and mass burial principles in Disaster Management of Human Corpse. *Journal of Sustainability Science and Management*, 14(2), 117-125.

Luetke, M., Judge, A., Kianersi, S., Jules, R., & Rosenberg, M. (2020). *Hurricane impact associated with transactional sex and moderated, but not mediated, by economic actors in Okay, Haiti*. *SocialScience&Medicine*.

Nişancı, H., & Yıldırım, K. (2023). Antik çağlardan X. yüzyıla kadar Anadolu'da depremler. *Avrasya Dosyası*, 100-124.

Okai, A. (2022, March 24). *Women are hit hardest in disasters, so why are responses too often gender-blind?* UNDP: United Nations Development Programme adresinden alındı

Özşahin, E. (2013). *Türkiye'de yaşanmış (1970-2012) doğal afetler üzerine bir değerlendirme*. 2. Türkiye Deprem Mühendisliği ve Sismoloji Konferansı. Hatay.

Öztürk, K. (2022). Heyelanlar ve Türkiye'ye etkileri. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35-50.

Pekasıl, A. N. (2022). *Toplumsal cinsiyete dayalı cinsel şiddet sarmalı içinde göçmen kadınlar: Bağlamsal bir değerlendirme*. Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 1441-1460.

Resilience Links. (tarih yok). *Gender dimensions of disaster risk resilience*. Resiliencelinks: <https://www.resiliencelinks.org/resources/reports/gender-dimensions-disaster-risk-resilience> adresinden alındı

SAMHSA. (2020). *Disaster technical assistance center supplemental research bullet in women and disasters*. SAMSHA: Substance Abuse and Mental Health Services Administration.

Sohrabizadeh, S., Jahangiri, K., Jazani, R. K., Babaie, J., Moradian, M. J., & Rastegarfar, B. (2017). *Women's challenges and capabilities in disasters: A case report of the two earthquakes of Eastern Azerbaijan, Iran*. *PLoS Currents*.

Susanna, W., Karin, W., Maria, P.-K., & Doris, D. (2021). *Gender-responsive disaster risk reduction practices in Europe*. OSCE.

Sürdürülebilir Kalkınma Derneği. (2023, Şubat 22). *SKD Türkiye- Eşit Adımlar*. SKD Türkiye: <https://www.skdturkiye.org/esit-adimlar/guncel/deprem-bolgesinde-kadin-olmak> adresinden alındı

Tatar, M. (2022). Covid-19 salgınının Türkiye'de kadın işsizliği üzerindeki etkileri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 379-393.

TDK. (2023, Ekim 4). *'Afet' Kelimesi*. Türk Dil Kurumu: <https://sozluk.gov.tr> adresinden alındı

Tezel, A. (tarih yok). *Toplumda risk grupları: İncinebilir gruplar*. Ankara Üniversitesi Açık Ders Malzemeleri.

Trentin, M., Rubini, E., Bahattab, A., Loddo, M., Corte, F. D., Ragazzoni, L., & Valente, M. (2023). Vulnerability of migrant women during disasters: a scoping review of the literature. *International journal for equity in health*.

TRT Haber. (2023, 7 28). *Manavgat yangınının üzerinden iki yıl geçti*. TRT Haber: <https://www.trthaber.com/haber/turkiye/manavgat-yangininin-uzerinden-iki-yil-gecti-784798.html#:~:text=Antalya%20Manavgat'ta%202021'deki,hektar%20orman%C4%B1k%20alan%20zarar%20g%C3%B6rd%C3%BC>. adresinden alındı

Tuna-Uygun, G., İşsever, G., & Elbir, T. (2023). Türkiye'de 2021 yılında yaşanan büyük orman yangınlarında yanan orman alanlarının ve yangın kaynaklı atmosferik aerosollerin uydular ile izlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Fen ve Mühendislik Dergisi*, 351-359.

United Nations. (2022). *Progress in the Development of Globally Accessible Early Warning Systems: The gender dimension of disaster risk reduction*. United Nations: <https://www.un.org/en/un-chronicle/progress-development-globally-accessible-early-warning-systems-gender-dimension> adresinden alındı

Usta, G. (2023). Dünyada meydana gelen afetlerin istatistiksel olarak analizi (1900-2022). *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 172-186.

Ünal, E., Atik, D., & Gözüyeşil, E. (2021). COVID-19 Pandemisi ve kadınlar. *Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1-8.

Vakis, R. N. (2006). *Complementing natural disasters management: The role of social protection*. World Bank.

Varol, N., & Gültekin, T. (2016). Afet antropolojisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 1431-1436.

Vidili, M. (2018, March 7). *Why we must engage women and children in disaster risk management*. World Bank Blogs: <https://blogs.worldbank.org/sustainablecities/why-engaging-women-and-children-disaster-risk-management-matters-and-how-it-makes-difference> adresinden alındı

WEDU. (2023, Ekim 13). *Empowering women to reduce disaster risks*. WEDU: Investing in women leading the change: <https://www.weduglobal.org/empowering-women-to-reduce-disaster-risks/> adresinden alındı

Women and conflict. (2019). *Women in conflict: Untold narratives in the media*. Sayfty: *Empowering Women Against Violence*. WAC.

World Bank. (2020). *Gender equality and women's empowerment in disaster recovery*. World Bank.

World Health Organization. (2002). *Gender and health in disasters*.:World Healt Organizati-on, Deparment of Gender and Women'sHealth.

Yalçın, G. (2020). *Doğal afetlerin etkilerine ve afet risk yönetimine toplumsal cinsiyet perspektifinen bakış: Türk ve Japon kadınlarının duruş noktasından doğal afetler*. Yüksek lisans tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yavinsky, R. (2012). *Women more vulnerable than men to climate change*. PRB: <https://www.prb.org/resources/women-more-vulnerable-than-men-to-climate-change/> adresinden alındı

Yerlikaya-Şaşmaz, O. (2022). *Afet sosyolojisi*. İ. Dölek içinde, Afetlerle yaşamayı öğrenmek (s. 73-90). Ankara: Pegem Yayınları.

KADIN KAMU GÖREVLİLERİNİN AFETE MÜDAHALE VE AFETLE MÜCADELE SÜREÇLERİNDEKİ ROLÜNE İLİŞKİN NİTELİKSEL BİR ARAŞTIRMA

Afetler, dünya çapında büyük yıkımlara, can kayıplarına ve toplumsal sorunlara neden olabilen olaylardır. Bu sebeple, afet yönetimi giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Ancak, afetlerin kadınlar üzerindeki etkileri ve kadınların afet yönetimine katılımı genellikle ihmal edilmektedir. Bu çalışma, afet yönetimine kadınlar açısından bir bakış sunmayı amaçlayan nitel bir araştırmadır. Araştırma kapsamında, afetlerin kadınlar üzerindeki etkileri, kadınların baş etme deneyimleri, farklı afet türlerinde kadın deneyimleri ve afet yönetiminde kadınların rolü gibi konular, kadın kamu görevlilerinin bakış açısıyla incelenmiştir.

+90 312 230 48 98
+90 312 230 09 72-73

MemurSenKonf

www.memursen.org.tr
info@memursen.org.tr

Zübeyde Hanım Mh. Sebze Bahçeleri Cd.
No:86 Altındağ/Ankara